

Nr 79

*Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående vissa frågor rörande
lärarutbildning, given Stockholms slott den 5 mars 1965.*

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Ragnar Edenman

Propositionens huvudsakliga innehåll

Propositionen behandlar arbetsmarknadssituationen i fråga om ämneslärare, klasslärare, speciallärare, förskollärare, övningslärare samt lärare vid yrkesundervisningen. Vidare behandlas fortbildningen av skilda lärarkategorier. Redogörelse lämnas för den kraftigt ökade kapaciteten för praktisk-pedagogisk utbildning av ämneslärare. Förslag framläggs om ökad kapacitet för utbildning av klasslärare, speciallärare, förskollärare samt lärare vid yrkesundervisningen. Förslag framläggs vidare om en viss förändring av speciallärarutbildningens utformning samt om anordnande av sådan utbildning även vid lärarhögskolan i Malmö. Ett förskoleseminarium föreslås bli inrättat i Umeå. En förstärkning av forsknings- och undervisningsresurserna vid GCI föreslås. Slutligen framläggs förslag om en betydande ökning av resurserna för fortbildning.

I jämförelse med innevarande budgetår föreslås anslagshöjningar för lärarutbildningsändamål med sammanlagt 47 milj. kr.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 5 mars 1965.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, JOHANSSON, HERMANSSON, HOLMQVIST, ASPLING, PALME, SVEN-ERIC NILSSON.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Edenman, *vissa frågor rörande lärarutbildning* och anför därvid följande.

Vid anmälan av punkten F 1 i bilagan 10, ecklesiastikdepartementet, i årets statsverksproposition anförde jag, att avsikten var att föreslå Kungl. Maj:t att senare för riksdagen framlägga särskild proposition angående lärarutbildning. Beträffande samtliga nuvarande anslag under avsnittet F. Lärarutbildning föreslogs, att de borde uppföras med preliminärt beräknade belopp. På min hemställan har sålunda Kungl. Maj:t under punkterna F 1—F 39 i nämnda bilaga föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1965/66 beräkna

till *Lärarhögskolan i Stockholm: Avlöningar* ett förslagsanslag av 15 620 000 kr.,

till *Lärarhögskolan i Stockholm: Omkostnader* ett förslagsanslag av 1 075 000 kr.,

till *Lärarhögskolan i Stockholm: Materiel, böcker m. m.* ett reservationsanslag av 220 000 kr.,

till *Lärarhögskolan i Malmö: Avlöningar* ett förslagsanslag av 14 950 000 kr.,

till *Lärarhögskolan i Malmö: Omkostnader* ett förslagsanslag av 1 160 000 kr.,

till *Lärarhögskolan i Malmö: Materiel, böcker m. m.* ett reservationsanslag av 340 000 kr.,

till *Lärarhögskolan i Göteborg: Avlöningar* ett förslagsanslag av 13 050 000 kr.,

till *Lärarhögskolan i Göteborg: Omkostnader* ett förslagsanslag av 775 000 kr.,

till *Lärarhögskolan i Göteborg: Materiel, böcker m. m.* ett reservationsanslag av 570 000 kr.,

till *Lärarhögskolan i Uppsala: Avlöningar* ett förslagsanslag av 4 715 000 kr.,

till *Lärarhögskolan i Uppsala: Omkostnader* ett förslagsanslag av 228 000 kr.,

till *Lärarhögskolan i Uppsala: Materiel, böcker m. m.* ett reservationsanslag av 355 000 kr.,

till *Folkskoleseminarierna: Avlöningar* ett förslagsanslag av 30 930 000 kr.,

till *Folkskoleseminarierna: Omkostnader* ett förslagsanslag av 2 865 000 kr.,

till *Folkskoleseminarierna: Utrustning* ett reservationsanslag av 1 000 000 kr.,

till *Förskoleseminarierna: Avlöningar* ett förslagsanslag av 3 905 000 kr.,

- till *Förskoleseminarierna: Omkostnader* ett förslagsanslag av 585 000 kr.,
till *Förskoleseminarierna: Materiel, böcker m.m.* ett reservationsanslag av 210 000 kr.,
till *Förskoleseminarierna: Inredning och utrustning* ett reservationsanslag av 300 000 kr.,
till *Särskilda lärarutbildningsåtgärder* ett reservationsanslag av 7 390 000 kr.,
till *Avlöning åt medverkande och deltagare i praktiska lärarkurser m.m.* ett förslagsanslag av 14 600 000 kr.,
till *Avlöning åt deltagare i blindlärar- och dövlararutbildning* ett förslagsanslag av 850 000 kr.,
till *Gymnastiska centralinstitutet: Avlöningar* ett förslagsanslag av 1 523 000 kr.,
till *Gymnastiska centralinstitutet: Omkostnader* ett förslagsanslag av 296 000 kr.,
till *Gymnastiska centralinstitutet: Materiel, böcker m.m.* ett reservationsanslag av 91 000 kr.,
till *Seminarier för huslig utbildning: Avlöningar* ett förslagsanslag av 7 010 000 kr.,
till *Seminarier för huslig utbildning: Omkostnader* ett förslagsanslag av 740 000 kr.,
till *Seminarier för huslig utbildning: Materiel, böcker m.m.* ett reservationsanslag av 195 000 kr.,
till *Slöjdlärarseminariet: Avlöningar* ett förslagsanslag av 509 000 kr.,
till *Slöjdlärarseminariet: Omkostnader* ett förslagsanslag av 83 000 kr.,
till *Slöjdlärarseminariet: Materiel, böcker m.m.* ett reservationsanslag av 40 000 kr.,
till *Utbildning av lärare vid yrkesundervisningen* ett reservationsanslag av 2 985 000 kr.,
till *Ersättning till deltagare i utbildning av lärare vid yrkesundervisningen* ett förslagsanslag av 7 530 000 kr.,
till *Lärares fortbildning m.m.* ett reservationsanslag av 17 535 000 kr.,
till *Utbildning av lärare vid folkhögskolor* ett reservationsanslag av 188 000 kr.,
till *Bidrag till Ericastiftelsen* ett förslagsanslag av 320 000 kr.,
till *Kurser för personal m.fl. vid skolor för blinda och döva* ett reservationsanslag av 62 000 kr.,
till *Stipendier åt folkskollärare för vinnande av behörighet att undervisa i engelska* ett förslagsanslag av 75 000 kr.
Sedan beredningen av frågorna rörande ökad lärarutbildning m.m. ävensom rörande nyss nämnda medelsanvisningar numera avslutats, anhåller jag att ånyo få anmäla desamma.
till *Folkskoleseminarierna: Materiel, böcker m.m.* ett reservationsanslag av 650 000 kr.,

I. Utbildning av ämneslärare

A. Lärarbehov och lärartillgång

Redogörelser för ämneslärarsituationen har lämnats i de tre senaste årens lärarutbildningspropositioner (prop. 1962:106, 1963:111 och 1964:68). Några väsentliga förändringar i denna situation eller i bedömningen av den framtida utvecklingen har inte inträtt. Den statistik och de prognoser på vilka de tidigare bedömningarna grundade sig har emellertid efter hand kompletterats med nytt material. Sålunda har 1960 års lärarutbildningssakkunniga den 4 september 1964 framlagt betänkandet Skolans försörjning med lärare (SOU 1964:44), vilket innefattar dels en detaljerad undersökning av den föreliggande lärarsituationen, dels beräkningar av lärarbehovets utveckling fram till år 1989. Statistiska centralbyrån har framlagt sin lärarstatistik för hösten 1963, vilket ger möjligheter till direkta jämförelser med motsvarande statistik avseende hösten 1960 och hösten 1961. (Färdigställandet av 1963 års statistik har gått före färdigställandet av 1962 års statistik.) Vidare har den snabbundersökning av lärarsituationen hösten 1963 som gjordes av ecklesiastikdepartementet i en något förenklad form upprepats hösten 1964. I det följande lämnas en kortfattad redogörelse för de uppgifter angående lärarsituationen som framkommit genom de nya undersökningarna.

Det av lärarutbildningssakkunniga framlagda *betänkandet Skolans försörjning med lärare* är ett led i planeringsarbetet beträffande den framtida lärarutbildningsorganisationen och dess omfattning. Betänkandet redovisar i tre huvudavsnitt vissa av lärarutbildningssakkunnigas undersökningar rörande det nuvarande läget och den framtida utvecklingen i fråga om lärarsituationen. Eftersom detta betänkande är en del av det underlag på vilket de sakkunniga skall grunda sina överväganden och förslag i sitt kommande huvudbetänkande, skall jag här endast mycket summariskt antyda betänkandets huvudinnehåll.

I del I redovisas lärarsituationen under åren 1960—63. Denna redovisning skiljer sig med avseende på bedömningen av läget inte från den redovisning som lämnades i prop. 1964:68 (s. 5). Betänkandet redovisar dock avsevärt grundligare och mer exakt, hur behörighetssituationen ter sig i varje enskilt ämne och i olika delar av landet. Av betänkandet framgår att följande andelar av undervisningen läsåret 1961/62 bestreds av lärare med angiven behörighetsgrad.

	Minst 2 betyg	Minst 1 betyg
Renodlade högstudier	26 %	51 %
Realskoleorganisationen	55 %	70 %
Båda skolformerna tillsammans	46 %	64 %
	Minst 3 betyg	Minst 2 betyg
Gymnasiet	40 %	83 %

Anledningen till den låga behörighetsgraden anges vara, förutom bristen på utbildade lärare, även det förhållandet, att lärare med vederbörlig teoretisk utbildning bestrider undervisning i ämnen, i vilka de saknar utbildning.

I del II av betänkandet redovisas en specialundersökning över lärarnas undervisningsvolym hösten 1962. I anslutning härtill har lärarnas verksamhetsgrad och avgången ur yrket analyserats.

De förutnämnda beräkningarna följs upp i del III, i vilken examinationsbehovet av olika kategorier av lärare beräknas. I denna del görs dels en reviderad bedömning av lärarbehovet fram till år 1970, dels beräkningar av lärarbehovet för tiden 1970—1989. Sistnämnda beräkningar utgår från antagandet att lärarbristen skall vara hävd år 1970. Detta antagande underbyggs med tre alternativa kalkyler av rekryteringsbehovet för tiden 1962—1970, vilket — med utgångspunkt i 60-procentsalternativet i fråga om högstadiets lärarförsörjning — anges till 9 100—11 600 heltidstjänster, inberäknat ett utbytesbehov i utgångsläget svarande mot 3 900 heltidstjänster. Detta rekryteringsbehov jämförs med ämneslärarprognosens lärartillskottsantaganden för samma period, vilka höll sig inom värdena 7 600—12 600 lärare. — Beträffande perioden efter år 1970 skall här endast noteras, att betänkandet från nyss angiven utgångspunkt räknar med ett årligt rekryteringsbehov av ca 760—1 120 lärare exklusive lärare i tekniska och merkantila ämnen samt av ca 930—1 390 lärare inklusive lärare i nämnda ämnen.

Genom *statistiska centralbyråns lärarstatistik* för hösten 1963 har, som nämnts, möjligheter erhållits till direkta jämförelser med motsvarande statistik för tidigare år. Sådana jämförelsemöjligheter har förut saknats, på grund av att företagna undersökningar utgått från olika definitioner av lärarbristen samt dessutom insamlats och sammanställts på olika sätt.

I följande redovisning av centralbyråns lärarstatistik anges till en början lärarbristen i allmänna läroämnen som undervisning meddelad av personer som inte avlagt svensk eller utländsk akademisk examen, examen vid högre lärarinneseminarium eller förvärvat adjunktskompetens för folkskollärare. Vederbörandes kompetens i respektive ämne beaktas däremot inte i denna definition. De skolor, som omfattas av denna statistik, är grundskolans högstadium, realskolor, flickskolor, fackskolor, folkhögskolor och hela gymnasiet (inklusive fackgymnasier och specialkurser) men inte lärarutbildningsanstalter, yrkesskolor, vuxengymnasier och sjöbefälsskolor.

Brist på lärare i läroämnen uttryckt i heltidstjänster

Läsår	Brist enligt:	
	100 %-alternativet	60 %-alternativet
1960/61	4 149	3 075
1961/62	4 323	2 695
1963/64	6 268	3 427

Anm. 60 %-alternativet innebär att 40 % av undervisningen på grundskolans högstadium skall handhas av vidareutbildade folkskollärare.

Följande uppställning visar fördelningen av lärarbristen på ämnesgrupper läsåret 1963/64.

	Ma fy ke bi	Mod. språk	Övr. ämnen	S:a
60 %-alt.	2 259	474	694	3 427
100 %-alt.	3 313	1 230	1 725	6 268

Anges lärarbristen som undervisning meddelad av personer som, vad beträffar undervisning vid grundskola, realskola, flickskola, folkhögskola och fackskola, inte har minst ett betyg i undervisningsämnet eller inte avlagt examen vid högre lärarinneseminarium och, vad gäller gymnasium och folkskoleseminarier m. m., inte har minst två betyg i undervisningsämnet, erhålls högre lärarbristtal. Lärarbristen enligt denna definition för 1961/62 och 1963/64 visas av följande uppställning. De skolformer som ingår är desamma som nyss med den förändringen att även folkskoleseminarier nu medtagits.

Brist på ämneslärare med minst 1 resp. 2 betyg i sitt undervisningsämne

	Ma fy ke bi	Mod. språk	Övr. ämnen	S:a
1961/62 60 %-alt.	2 162	424	1 290	3 876
100 %-alt.	2 758	813	1 933	5 504
1963/64 60 %-alt.	2 679	593	1 309	4 581
100 %-alt.	3 733	1 349	2 340	7 422

Som synes ger denna definition en väsentligt högre lärarbrist. Denna redovisning av lärarbristen bygger, liksom de närmast föregående, på statistiska centralbyråns lärarstatistik.

Ecklesiastikdepartementet har hösten 1963 och hösten 1964 låtit utföra undersökningar med syfte att belysa lärarsituationen i skolväsendet. Den 1963 gjorda undersökningen redovisades utförligt i prop. 1964: 68. Den hösten 1964 gjorda undersökningen fick en delvis förenklad uppläggning jämfört med 1963 års undersökning och det är av denna anledning svårt att göra direkta, säkra jämförelser mellan de båda undersökningarnas resultat. Det torde vara tillräckligt att här konstatera, att lärarsituationen inte synes ha förbättrats sedan hösten 1963.

B. Praktisk-pedagogisk utbildning av ämneslärare

Vid behandlingen i prop. 1964: 68 (s. 34) av frågan om dimensioneringen av resurserna för praktisk-pedagogisk utbildning av ämneslärare framhöll jag som särskilt viktigt, att utbildningsresurserna på lärarhögskolorna synnerligen noggrant tillvaratogs. Gjorda undersökningar hade visat, att man genom lämpliga åtgärder i detta syfte kunde öka lärarhögskolornas utbildningskapacitet i inte obetydlig omfattning. I anslutning till vad som anfördes i nyssnämnda avseende meddelade jag vidare, att frågan hur man skulle kunna öka blivande lärares benägenhet att snarast efter sin examen genomgå praktisk lärarutbildning övervägdes. Även frågan om lärarrekryteringen beaktades i detta sammanhang.

I prop. 1964: 152 (s. 15) framlades förslag angående ändrade bestämmelser om reglerad befordringsgång för lärare i läroämnena samt angående ändrade grunder för ersättning till medverkande i praktisk lärarutbildning. Förslagen bifölls sedermera av riksdagen (rskr. 1964: 272).

De nya bestämmelserna om reglerad befordringsgång innebär i korthet, att genomgång av praktisk lärarutbildning medför en snabbare uppflyttning än tidigare i befordringsgången samtidigt som den utgör villkor för uppflyttning i befordringsgången och för behörighet till ordinarie tjänst.

De nya grunderna för ersättning till medverkan i praktisk lärarutbildning innebär, att ersättningens storlek ställs i direkt relation till omfattningen av fullgjorda lärarutbildningsinsatser.

För att uppnå erforderlig elasticitet i utbildningsorganisationen har bestämmelserna om praktisk lärarkurs utformats så, att denna utbildning kan bilda ett komplement till den lärarhögskolekapacitet, som maximalt kan åstadkommas. I stället för att som tidigare förutsätta, att lärarkandidat vid praktisk lärarkurs omfattande en termin skall inneha extra ordinarie läroanställning, förutsätts nu, att praktisk lärarkurs normalt skall genomgå av lärarkandidat utan föregående lärartjänstgöring. Med hänsyn härtill har den praktiska lärarkursen i likhet med lärarhögskolornas kortare ämneslärarutbildning påbyggts med en termins handledd praktik. Detta gäller dock inte det övergångsvis ganska stora antal lärarkandidater med föregående lärartjänstgöring, som genomgår praktisk lärarkurs.

Resultatet av strävandena att öka utbildningskapaciteten visas av följande tablå.

*Antalet utbildningsplatser per läsår för ämneslärare fördelat på
olika utbildningsformer*

Utbildningsform	Plats- antal 1961/62	1962/63		1963/64		1964/65	
		Plats- antal	Ökning	Plats- antal	Ökning	Plats- antal	Ökning
A. Lärarhögskolor:							
Stockholm: 3-terminsutbild- ning	65	65	—	65	—	65	—
2-terminsutbild- ning	—	—	—	90	+ 90	ca 235	+ 145
Malmö: 3-terminsutbild- ning	60	60	—	60	—	60	—
2-terminsutbild- ning	—	40	+ 40	40	—	ca 240	+ 200
Göteborg: 2-terminsutbild- ning	—	90	+ 90	120	+ 30	ca 300	+ 180
Uppsala: 2-terminsutbild- ning	—	—	—	—	—	ca 150	+ 150
Summa A	125	255	+ 130	375	+ 120	ca 1 050	+ 675
B. Praktisk lärarkurs (inkl. block)	500	ca 580	+ 80	ca 700	+ 120	ca 1 000	+ 300
Summa A + B	625	835	+ 210	1 075	+ 240	ca 2 050	+ 975

Som framgår av tablan har platsantalet ökat mycket kraftigt, särskilt vid lärarhögskolorna. Denna ökning förutsätter ett effektivt ianspråktagande av tillgängliga resurser för undervisningsövningar, auskultationer och handledd praktik.

I prop. 1964: 68 (s. 26) konstaterades att lärarhögskolornas kapacitet dittills utnyttjats till fullo. Antalet sökande hade varit större än antalet utbildningsplatser och antalet intagna därför lika med antalet utbildningsplatser. — Bortfallet av lärarkandidater efter intagningen torde ha varit av ringa omfattning.

Vid skolor med praktisk lärarkurs kunde däremot konstateras, att tillgången på utbildningsplatser de senaste åren något överstigit efterfrågan.

I fråga om läsåret 1964/65 finner man, att ett inte obetydligt antal lärarkandidater bortfaller efter intagningen vid lärarhögskola eller praktisk lärarkurs. Trots detta är antalet lärarkandidater som innevarande läsår genomgår praktisk lärarutbildning mycket stort, vilket framgår av följande tablå (s. 9).

Som jämförelse kan nämnas att av den för läsåret 1963/64 beräknade kapaciteten om totalt 1 075 platser togs 918 i anspråk, därav 377 vid lärarhögskolorna och 541 vid lärarkursskolor. Hänsyn har därvid inte tagits till eventuellt bortfall efter intagningen.

Utbildningsinstitution	Höstterm. 1964		Vårterm. 1965		Läsåret 1964/65	
	Intagna	Kvarstående	Intagna	Kvarstående	Intagna	Kvarstående
A. Lärarhögskolor:						
Stockholm	150	130	158	110	308	240
Malmö	144	139	153	132	297	271
Göteborg	162	132	154	98	316	230
Uppsala	67	65	76	74	143	139
Summa A	523	466	541	414	1 064	880
B. Lärarkursskolor	564	458	348	340	912	798
Summa A + B	1 087	924	889	754	1 976	1 678

I skrivelse den 1 februari 1965 har *skolöverstyrelsen* föreslagit en minskning av undervisningsskyldigheten för lärare som i anslutning till utbildning vid lärarhögskola fullgör handledd praktik under en termin. Sådan lärare, benämnd »praktiklärare», skall enligt gällande bestämmelser förordnas såsom lärare vid praktikskolan med full tjänstgöring, dock att undervisningsskyldigheten för honom skall minskas med två veckotimmar, avsedda för auskultation. Överstyrelsen framhåller, att motsvarande tjänstgöringsskyldighet för lärarkandidat, som genomgår treterminsutbildning vid lärarhögskola, uppgår till 12—16 veckotimmar under praktikterminen.

Hittills vunna erfarenheter av handledd praktik visar enligt skolöverstyrelsen, att nedsättningen av undervisningsskyldigheten för praktiklärare är för liten. Med den omfattning hans tjänstgöring har är möjligheterna att auskultera hos handledarna alltför begränsade. Skolöverstyrelsen framhåller, att den i fråga om undervisning ovane praktikläraren dessutom behöver god tid för sina förberedelser av lektioner, särskilt om han skall kunna genomföra grupparbetsuppgifter och individualiserade arbetsuppgifter i sin undervisning.

Överstyrelsen föreslår, efter samråd med vederbörande lärarorganisationer, att undervisningsskyldigheten för lärarkandidater vid handledd praktik fastställs att omfatta 14—16 veckotimmar fr. o. m. läsåret 1965/66.

C. Departementschefen

Under den snabba expansion som sedan åtskilliga år ägt rum på skolväsendets område har frågan om skolans förseende med lärare varit ett centralt och svår-bemästrat problem. Lärarbristens uppkomst och tillväxt sammanhänger, som tidigare framhållits, givetvis med skolväsendets kraftiga utvidgning. Under tioårsperioden 1953—1963 har ämneslärarbehovet — beräknat enligt 60-procentsalternativet — ökat med ca 7 000 heltidstjänster. Den däremot

svarande lärarbristen har under samma period ökat med 3 000 tjänster. Lärartillskottet har således varit av en omfattning som räckt till att täcka dels ersättningsbehovet av lärare under perioden, dvs. ca 2 000 heltidstjänster, dels ca 4 000 heltidstjänster av utvidgningsbehovet. Beaktar man, att den genomsnittliga bruttoverksamhetsgraden för ifrågavarande lärare utgör omkring 90 % kan den totala rekryteringen av ämneslärare under den angivna tioårsperioden beräknas till inemot 7 000 personer.

Alltjämt pågår en mycket snabb ökning av lärarbehovet och denna ökning kan väntas fortsätta. Vid en bedömning av den framtida utvecklingen måste beaktas, inte endast den lärarbehovsökning som föranleds av grundskolans och de gymnasiala skolformernas utvidgning, utan också den ökning av lärarbehovet som hänför sig till utbyggnaden av vuxenutbildning, universitetsutbildning samt icke-akademisk postgymnasial utbildning. Behovet av lärare kan således väntas bli mycket stort. Av denna anledning finns det starka skäl att ta fasta på lärarutbildningssakkunnigas uttalande att de undersökningar, som redovisats i betänkandet om skolans försörjning med lärare, trots noggrant underbyggda antaganden och slutsatser skall betraktas som en teknisk utredning. Bedömningar och slutsatser återstår för de sakkunniga att göra.

Samtidigt som utvecklingen på behovssidan således ger anledning till stor försiktighet i framtidsbedömningen, har man anledning att hålla i minnet den synnerligen kraftiga ökning av akademikerutbudet som den pågående och förestående universitetsexpansionen kommer att föra med sig. Frågorna om och när behovet av och tillgången på lärare kommer att svara mot varandra — kvalitativt och kvantitativt — är emellertid beroende av många svårbedömbara faktorer och kan därför idag inte besvaras.

I prop. 1964: 68 (s. 16) lämnades en systematiskt uppställd redogörelse för tänkbara åtgärder mot lärarbristen. Beträffande åtskilliga av dessa konstaterades, att deras genomförande krävde lång tid och eventuellt också omfattande utredningsarbete. Flertalet av dessa åtgärder ingick för övrigt såsom led i gällande utbyggnadsprogram eller pågående utredningsarbete. Många förslag till kortsiktiga åtgärder hade emellertid också framkommit. Dessa åtgärder har numera till en del vidtagits eller börjat förberedas. Bland vidtagna åtgärder bör nämnas inrättandet av de rekryteringstjänster som fått beteckningen särskilda extra ordinarie lärartjänster, en omfattande information om läraryrket samt anordningar som ökat blivande lärares benägenhet att genomgå praktisk lärarutbildning. Effekten av de förstnämnda två åtgärderna är det ännu för tidigt att yttra sig om. Säkert torde emellertid vara, att de utgör ett viktigt led i främjandet av rekryteringen till läraryrket. Vad beträffar genomgång av praktisk lärarutbildning, har en redogörelse för hittills uppnådda resultat lämnats i det föregående. Jag vill till det nu anförda foga följande synpunkter och förslag.

Både ökningen av kapaciteten för praktisk lärarutbildning och ökningen av antalet lärarkandidater, som genomgår sådan utbildning måste anses betydande och enligt min mening betecknas som en mycket tillfredsställande utveckling. Särskilt tillfredsställande är att notera det stora antal lärarkandidater, som kan

få utbildning vid lärarhögskola. Dessa lärarkandidater har inte alls eller i endast ringa utsträckning tjänstgjort som lärare före sin praktiska utbildning och utgör därför ett nytillskott av lärare. Därtill kommer ett femtiotal lärarkandidater som genomgå praktisk lärarkurs jämte efterföljande handledd praktik och som även de utgör ett tillskott av nya lärare. Den genomförda kapacitetsökningen har således givit bättre möjligheter än tidigare att mäta tillskottet av nya lärare och beträffande läsåret 1964/65 kan konstateras, att detta tillskott uppgår till mer än 900 lärare. Då lärarhögskolornas faktiska kapacitet inte fullt utnyttjats, vill jag understryka vikten av att åtgärder vidtages för att så skall ske. Det bör provas, om inte lärarkandidater som eljest skolat utbildas vid praktiska lärarkurs kan överföras till lärarhögskola.

Den uppnådda kapacitetsökningen vid lärarhögskolorna har möjliggjorts, förutom genom ett effektivare utnyttjande av utbildningsorternas skolväsen för den praktiska utbildningen, genom ett omfattande ianspråktagande av timarvoderade lärare och extra lärare. I anslagsäskandena för nästa budgetår föreslås nu de förstärkningar av lärarhögskolornas resurser i fråga om lärartjänster och anslagsbelopp, som krävs för att åstadkomma en anpassning till det redan föreliggande faktiska läget. Härtill återkommer jag i det följande.

De skäl skolöverstyrelsen anfört som stöd för sitt förslag om en sänkning av undervisningsskyldigheten för de lärarkandidater, som fullgör handledd praktik, föranleder ingen invändning från min sida. Utöver de pedagogiska skäl överstyrelsen redovisat talar också organisatoriska skäl för den åtgärd överstyrelsen föreslår. Som jag framhöll redan i prop. 1963:111 (s. 80) nedläggs ett betydande arbete på att uppnå största möjliga utbildningseffekt också av terminen med handledd praktik. Med den omfattning som lärarutbildningen nu fått är det förenat med stora svårigheter att på ett tillfredsställande sätt ordna en fullgod handledd praktik för alla lärarkandidater. Den föreslagna sänkningen av undervisningsskyldigheten skulle minska dessa svårigheter. Jag finner det anförda motivera en omprövning av tidigare gjorda ställningstaganden i denna fråga och tillstyrker skolöverstyrelsens förslag.

Den åsyftade åtgärden bör givetvis avse även dem som genomgår handledd praktik i anslutning till praktisk lärarkurs.

Sluligen vill jag anmäla, att frågan om ett fortsatt bedrivande av s.k. tvåterminsutbildning vid lärarhögskolorna nu bör underställas riksdagen. Då mitt i prop. 1962:106 framlagda förslag om anordnande av sådan utbildning bifölls, utgick riksdagen från att denna utbildning inte skulle behöva anordnas längre än till dess att lärarhögskoleorganisationen hunnit utbyggas eller eventuellt andra jämförliga utbildningsformer anordnats, dock längst under tre läsår eller t. o. m. läsåret 1964/65 (SäU 1962:4 s. 46, rskr 330). Jag vill nu föreslå, att denna form av ämneslärarutbildning skall vara anordnad tills vidare, intill dess att ämneslärarutbildningen, sedan lärarutbildningssakkunniga framlagt sina förslag, kan få en mera slutgiltig utformning. Mina i det följande framlagda förslag beträffande anslag för budgetåret 1965/66 till lärarhögskolorna grundar sig på förut-sättningen, att nämnda utbildningsform bibehålls.

II. Utbildning av folk- och småskollärare

A. Lärarbehov och lärartillgång

1. Nuläge

I prop. 1964: 68 lämnades en redogörelse för klasslärarsituationen 1963/64. Av denna redogörelse framgick att av de personer som tjänstgjort som *folkskollärare* saknade 889 helt klasslärarutbildning medan 277 hade småskolläraryxamen. Av de personer som tjänstgjorde som *småskollärare* saknade 594 helt klasslärarutbildning medan 95 hade folkskolläraryxamen. Dessa uppgifter byggde på en undersökning av lärarsituationen som ecklesiastikdepartementet utfört hösten 1963 i samverkan med länsskolnämnderna. Undersökningen genomfördes snabbt och relativt schematiskt, varför de angivna siffrorna kan sägas ha haft karaktären av preliminära uppgifter.

Statistiska centralbyrån håller nu på att färdigställa sin lärarstatistik för hösten 1963, som kan sägas vara väsentligt mera genomarbetad. Av vad som kunnat inhämtas beträffande uppgifterna i denna statistik förefaller det som om de bristsiffror som framkommit genom departementets undersökning skulle varit något för låga. Avvikelserna är dock mycket måttliga. Antalet såsom folkskollärare tjänstgörande utan klasslärarutbildning anges sålunda av statistiska centralbyrån till 975 i stället för 889 och antalet såsom småskollärare tjänstgörande utan klasslärarutbildning till 680 i stället för 594.

Ecklesiastikdepartementet har i samarbete med skolöverstyrelsen utfört en motsvarande snabbundersökning av lärarsituationen hösten 1964. Enligt vad som framkommit genom denna undersökning har klasslärarsituationen försämrats ej obetydligt. Av de personer som tjänstgjorde som *folkskollärare* saknade 1 547 helt klasslärarutbildning medan 399 hade småskolläraryxamen. Av de personer som tjänstgjorde som *småskollärare* saknade 1 027 helt klasslärarutbildning medan 123 hade folkskolläraryxamen. Folkskolläraryxamen utgjorde således (1 547 — 123 =) 1 424 lärare och småskolläraryxamen (1 027 — 399 =) 628 lärare.

Även om de nya siffrorna i likhet med föregående års bör betraktas såsom preliminära förefaller det helt klart, att klasslärarsituationen försämrats mellan hösten 1963 och hösten 1964. En förklaring till försämringen torde för folkskolläraryxarnas del vara den starka utveckling av grundskolans högstadium som skett samtidigt som en avsevärd brist på ämneslärare rått. Till denna omständighet kommer att, enligt vad som klarlagts genom en av skolöverstyrelsen nyligen genomförd undersökning, medelantalet elever per klass såväl på lågstadiet som på mellanstadiet ligger inte oväsentligt lägre än som förutsatts i den klasslärarprognos som tidigare redovisats för riksdagen (prop. 1963: 111 och 1964: 68).

2. Prognoser

Till grund för de senaste årens beslut om dimensionering av klasslärarutbildningen har legat 1960 års lärarutbildningssakkunnigas betänkande *Klasslärarbehovet samt examinationsbehovet av folk- och småskollärare* (Ecklesiastikdepartementet 1962:1). I prop. 1963:111 och 1964:68 har redogörelser lämnats för detta betänkande. Den 4 september 1964 har lärarutbildningssakkunniga framlagt ett nytt betänkande *Skolans försörjning med lärare* (SOU 1964:44). I detta betänkande har klasslärarbehovet samt rekryteringsbehovet av klasslärare för tiden 1971—90 justerats med hänsyn till en ny befolkningsprognos som statistiska centralbyrån framlade år 1963. Denna befolkningsprognos gav något högre födelseårsskullar än vad som förutsattes i 1962 års klasslärarprognos, vilken stödde sig på en äldre befolkningsprognos som utförts av statistiska centralbyrån år 1960.

Sedan lärarutbildningssakkunniga framlagt sitt nyssnämnda nya betänkande har det emellertid visat sig, att den år 1963 framlagda befolkningsprognosen väsentligt underskattat antalet levande födda 1963 och 1964. Statistiska centralbyrån har därför gjort en snabbrevision av sin befolkningsprognos från år 1963. De olika befolkningsprognoserna redovisas i det följande tillsammans med siffror över det verkliga antalet levande födda 1963 och 1964.

Antalet levande födda

År	SCB 1960	SCB 1963		SCB 1965		Det verkliga antalet
		max.alt.	min.alt.	max.alt.	min.alt.	
1963	107 000	109 000	107 000			112 798
1964	109 700	112 000	110 000			ca 122 500
1965	112 200	115 000	112 000	127 000	121 300	
1966	114 500	117 000	113 000	133 000	121 100	
1967	116 800	120 000	115 500	139 100	120 700	
1968	119 000	123 000	117 000	145 000	119 800	
1969	120 800	125 000	119 000	147 500	121 700	

Eftersom den revision av 1963 års befolkningsprognos som statistiska centralbyrån utfört har gått mycket snabbt, har tiden inte medgivit någon egentlig analys av orsakerna till att antalet födda 1963 och 1964 överträffat den tidigare prognosens antaganden. I den nya prognosen har statistiska centralbyrån emellertid angivit ett intervall mellan ett maximi- och ett minimalalternativ, inom vilket antalet levande födda med stor sannolikhet kan förväntas hålla sig.

För att få en ny utgångspunkt för dimensioneringen av klasslärarutbildningen har inom ecklesiastikdepartementet gjorts en beräkning av examinationsbehovet av klasslärare utifrån statistiska centralbyråns nya befolkningsprognos. Därvid

har antagits följande antal levande födda för åren 1965—1969. Dessa födelseårskullar har sedan framskrivits till 7—12 års ålder enligt en förenklad metod.

1965	1966	1967	1968	1969
124 000	130 000	134 000	139 000	142 000

Behovet av folk- och småskollärare för tiden 1970—1976 har beräknats genom att kvoten mellan antalet 7—9-åringar respektive 10—12-åringar enligt de nya beräkningarna å ena sidan och enligt klasslärarprognosen å andra sidan multiplicerats med det behov av folk- respektive småskollärare som framräknats i sistnämnda prognos. Detta är samma korrigeringsmetodik, som använts i betänkan- det Skolans försörjning med lärare (SOU 1964: 44). Examinationsbehovet 1967—1976 har därefter beräknats enligt samma metod som i klasslärarprognosen men med den här gjorda förenklingen att lika stor examination antagits ske varje år.

Den gjorda beräkningen resulterar i ett årligt merexaminationsbehov jämfört med klasslärarprognosen av 355 småskollärare och 306 folkskollärare för perioden 1967—1976. Det genomsnittliga examinationsbehovet per år utgjorde enligt sistnämnda prognos 792 småskollärare och 844 folkskollärare för perioden fram till 1970. För tiden därefter utgjorde examinationsbehovet per år 535 småskollärare och 918 folkskollärare.

Det bör understrykas att denna nya inom departementet gjorda beräkning endast utgör en överslagsmässig kalkyl. Det är givetvis angeläget, att en mer grundlig revision av klasslärarprognosen med hänsyn till de nya förutsättningarna kommer till stånd. Att en sådan revision är nödvändig antyds även av vissa preliminära beräkningar inom skolöverstyrelsen, som visar att lärarbehovet för de närmaste åren på grund- och folkskolans låg- och mellanstadium torde komma att öka utöver vad man tidigare räknat med, därför att den genomsnittliga klasstorleken för närvarande sjunker och förefaller fortsätta att sjunka. Till följd av bl. a. denna sänkta klasstorlek var antalet klasser och därmed lärarbehovet 1963/64 något större än man räknat med i hittillsvarande prognoser.

B. Skolöverstyrelsens förslag rörande utbildningskapaciteten budgetåret 1965/66

I sina anslagsäskanden för budgetåret 1965/66 konstaterar skolöverstyrelsen, att antalet folkskoleseminarier budgetåret 1964/65 är 20. Av dessa kommer dock Annedals folkskoleseminarium i Göteborg att vara avvecklat i och med utgången av budgetåret 1964/65. Beträffande intagningen befinnes att den budgetåret 1964/65 omfattar, på tvåårig folkskollärlinje 24 avdelningar, på fyraårig linje 4 avdelningar samt på småskollärlinjerna sammanlagt 29 avdelningar varav 10 på treårig linje och 19 på tvåårig linje.

Skolöverstyrelsen föreslår, att examinationen anpassas efter det i klasslärar-

prognosen framräknade behovet men med samtidigt hänsynstagande till den föreliggande bristsituationen. Överstyrelsen säger sig i detta avseende ha beaktat de i prop. 1964: 68 (sid. 38) redovisade undersökningarna angående den i oktober 1963 föreliggande lärarsituationen. Överstyrelsen anför vidare.

Intagningen budgetåret 1965/66 på den tvååriga folkskollärlinjen fastställer examinationen av *folkskollärare* vårterminen 1967. Vid lärarhögskolorna examineras $1967\ 3 \times 96 = 288$ folkskollärare. På folkskoleseminariernas fyraåriga linje examineras $6 \times 24 = 144$. Den redan fixerade examinationen vårterminen 1967 uppgår alltså till $288 + 144 = 432$ folkskollärare. Det genomsnittliga examinationsbehovet beräknas enligt klasslärarprognosen till 844. Behov skulle alltså föreligga av en intagning läsåret 1965/66 av $844 - 432 = 412$ lärarkandidater på tvåårig linje. Detta motsvarar 17 intagningsavdelningar ($17 \times 24 = 408$). Överstyrelsen föreslår emellertid med hänsyn till den i propositionen 1964: 68 redovisade bristen på folkskollärare samt med hänsyn till att behovet av lärare på högstadiet kan beräknas bli större än tidigare uppskattats en oförändrad intagning av $24 \times 24 = 576$ lärarkandidater på tvåårig linje. Härigenom skulle examinationen 1966 komma att uppgå till ca 900 folkskollärare, vilket med drygt 60 överstiger det av lärarutbildningssakkunniga beräknade genomsnittsbehovet. Överstyrelsen vill i detta sammanhang anknyta till departementschefens uttalande i prop. 1964: 68 att det är mycket väsentligt att med hänsyn till den nuvarande lärarsituationen den befintliga utbildningskapaciteten vid seminarierna utnyttjas i så hög grad som möjligt.

På fyraårig linje föreslår överstyrelsen en intagning av två avdelningar.

Beträffande *småskollärare* beräknas examinationen läsåret 1966/67 vid lärarhögskolorna till 168 lärare. På folkskoleseminariernas treåriga linjer examineras då 240 småskollärare. Den examination vårterminen 1967, som redan nu kan anses fixerad, är alltså $168 + 240 = 408$. Lärarutbildningssakkunniga beräknar examinationsbehovet till 792. För att nå detta antal fordras alltså en ytterligare intagning av $792 - 408 = 384$. Detta motsvarar 16 klasser. Överstyrelsen föreslår dock med hänsyn till att den på grundval av nu redan fattade beslut beräknade examinationen ligger något över det i prognosen beräknade behovet en intagning av 14 klasser på den tvååriga linjen. På den treåriga linjen föreslås en intagning av 7 klasser.

Intagning på vidareutbildningslinje för småskollärare föreslås i likhet med föregående budgetår ske vid Guldhedens folkskoleseminarium i Göteborg.

Överstyrelsen konstaterar, att seminarieorganisationen enligt dess förslag budgetåret 1965/66 kommer att omfatta sammanlagt 135 klasser mot 157 under budgetåret 1964/65, alltså en minskning med 22 klasser.

C. Departementschefen

Till grund för dimensioneringen av folk- och småskollärarytbildningen har de båda senaste åren legat den av lärarutbildningssakkunniga år 1962 framlagda klasslärarprognosen. Vid sidan av denna prognos, som innefattade mycket grundliga beräkningar av klasslärarbehovet fram till läsåret 1980/81, gjordes

hösten 1963 genom ecklesiastikdepartementets försorg en undersökning av den då föreliggande lärarsituationen och en motsvarande undersökning har gjorts även hösten 1964.

Bland annat på grund av den genom 1963 års undersökning konstaterade bristen på folk- och småskollärare samt ovissheten i fråga om utvecklingen av högstadiets lärarsituation, har utbildningen i vad det gäller både folk- och småskollärare varit större än det i klasslärarprognosen beräknade genomsnittliga årsbehovet av klasslärare under 1960-talet. Utvecklingen har emellertid bedömts olika för folkskollärare å ena sidan och småskollärare å andra sidan. Beträffande folkskollärarna har sålunda utbildningsbehovet bedömts tills vidare böra ligga på en oförändrat hög nivå. I fråga om småskollärarna har däremot gjorts den bedömningen, att utbildningsbehovet efter hand kommer att minska. Nu föreliggande uppgifter rörande födelsetalen synes emellertid nödvändiggöra att utbildningskapaciteten också beträffande småskollärare under överblickbar tid hålls på hög nivå.

I klasslärarprognosen framhölls vikten av att de gjorda beräkningarna fullföljdes, så snart omständigheterna talade för att det på skolans verksamhetsområde inträtt sådana förändringar, som kunde förväntas på ett avgörande sätt påverka förutsättningarna för den framlagda prognosen. I anslutning till den redogörelse för prognosen, som lämnades i prop. 1963: 111, underströk jag betydelsen av att så skedde (s. 82). Någon fullständig revidering av den gjorda prognosen har dock hittills inte företagits och detta skulle heller knappast varit meningsfullt. Vad som däremot kontinuerligt sker är dels en uppföljning av den barnantalsprognos som ingick som basmaterial i klasslärarprognosen, dels en årlig kontroll av lärarsituationens utveckling. Vidare har genom skolöverstyrelsens försorg företagits nya beräkningar av antalet klasser och antalet elever per klass, faktorer som självfallet har en avgörande betydelse för lärarbehovets storlek.

De framkomna uppgifterna om födelsetalens utveckling nödvändiggör en revidering av tidigare barnantalsprognoser och därmed också av hittills gjorda bedömningar av lärarbehovets utveckling. Visserligen påverkar inte de ändrade födelsetalen omedelbart lärarbehovet, men konsekvenserna därav ligger ändå så relativt nära i tiden, att en omedelbar ökning av utbildningens omfattning är nödvändig.

För en ökning av utbildningskapaciteten talar också de uppgifter om lärarsituationen som framkommit genom de 1963 och 1964 gjorda undersökningarna. Av dessa framgår, att bristen på klasslärare ökat mellan de båda undersökningsåren. Det stora antalet folkskollärare med tjänstgöring på högstadiet synes inte utgöra hela förklaringen till denna försämring, enär detta antal inte förändrats mer avsevärt från det ena året till det andra. Därför torde en förklaring till försämringen kunna ligga i den utveckling i fråga om klasstorlek och klassantal, som skolöverstyrelsen påvisat och som avviker från vad som antagits i klasslärarprognosen. I vilken mån därutöver lärarnas verksamhetsgrad kan

spela in är ovisst. Det är givetvis betydelsefullt, att även denna faktor hålls under fortlöpande kontroll.

Med anledning av vad som framkommit genom de nya beräkningarna har klarlagts, dels vilka möjligheter som finns att öka utbildningskapaciteten vid lärarhögskolorna och folkskoleseminarierna, dels vilka ytterligare resurser som fordras för att genomföra den önskade ökningen. Av den undersökning som företagits framgår, att intagningen av folkskollärare bör kunna ökas från 960 intagna lärarkandidater läsåret 1964/65 till 1 200 intagna läsåret 1965/66 och intagningen av småskollärare från 840 intagna läsåret 1964/65 till 1 032 intagna läsåret 1965/66. Hur denna ökning fördelar sig på olika lärarhögskolor och semina-rielinjer framgår av följande tabell.

Intagning av klasslärarkandidater

	1964/65		1965/66 (förslag)			
	Intagningskapacitet		Intagningskapacitet		Ökning i förhållande till 1964/65	
	Antal intagna kand.	Antal avd. om 24 kand.	Antal intagna	Antal avd.	Antal intagna	Antal avd.
1. <i>Folkskollärare:</i>						
A. Lärarhögskolor:						
LHS	96	4	144	6	48	2
LHM	96	4	144	6	48	2
LHG	96	4	144	6	48	2
Summa A	288	12	432	18	144	6
B. Folkskoleseminarier:						
FI ²	576	24	696	29	120	5
FI ⁴	96	4	72	3	— 24	— 1
Summa B	672	28	768	32	96	4
Summa A + B	960	40	1 200	50	240	10
2. <i>Småskollärare:</i>						
A. Lärarhögskolor:						
LHS	—	—	—	—	—	—
LHM	48	2	96	4	48	2
LHG	96	4	192	8	96	4
Summa A	144	6	288	12	144	6
B. Folkskoleseminarier:						
SI ^a	456	19	504	21	48	2
SI ^b	240	10	240	10	—	—
Summa B	696	29	744	31	48	2
Summa A + B	840	35	1 032	43	192	8

Som framgår av tabellen synes det vara möjligt att öka lärarhögskolornas kapacitet för klasslärarutbildning ganska väsentligt. Gränsen för vad som härvidlag är möjligt sätts av utbildningsorternas tillgång på skolklasser, som kan användas för övningsundervisning samt av lärarhögskolornas localsituation, däri inbegripet möjligheterna att anskaffa ytterligare lokaler. Ett genomförande av den kraftiga ökningen vid lärarhögskolan i Göteborg förutsätter en mycket nära samverkan mellan lärarhögskolan och Guldhedens folkskoleseminarium i Göteborg.

Enligt min uppfattning är det nödvändigt, att klasslärarutbildningen får den angivna omfattningen under nästa budgetår. Det bör emellertid, liksom tidigare år, ankomma på Kungl. Maj:t att fatta slutligt beslut om intagningens storlek.

Jag avser att i det följande föreslå de personal- och anslagsförändringar som fordras för att genomföra mina förslag.

Under åberopande av vad jag i det föregående anført och förordat hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att besluta, att utbildningen av folk- och småskollärare under budgetåret 1965/66 skall utbyggas i huvudsaklig överensstämmelse med vad jag förordat.

III. Utbildning av speciallärare

A. Nuvarande förhållanden

På grundval av ett av 1960 års lärarutbildningssakkunniga den 11 oktober 1961 framlagt betänkande (stencilerat) framlades i prop. 1962:106 förslag om speciallärarutbildningens utformning och organisation. Det beslut riksdagen i överensstämmelse med dessa förslag fattade innebar, att en särskild speciallärarlinje fr. o. m. budgetåret 1962/63 skulle anordnas vid de båda lärarhögskolorna i Stockholm och Göteborg. Vid dessa speciallärarlinjer har sedan nämnda budgetår utbildning bedrivits av skilda speciallärarkategorier, dels på olika ettåriga utbildningslinjer och dels i form av fortbildningskurser med en längd av tre till åtta veckor.

Den nuvarande utbildningskapaciteten, oförändrad sedan budgetåret 1962/63, framgår av följande tabell.

Kurstyp	Antal deltagare	Kurslängd
<i>Ettårig speciallärarutbildning:</i>		
<i>Stockholm</i>		
Hjälp- och observationsklasslärare	60	Ett år
Särskollärare	30	»
Talpedagoger (logopedassistenter)	16	»
Hörselklasslärare	12	»
Cp-lärare	3	»
<i>Göteborg</i>		
Hjälp- och observationsklasslärare	40	»
Summa deltagare	161	
<i>Fortbildning:</i>		
<i>Stockholm</i>		
Läsklasslärare	40	6 veckor
Lärare för den särskilda observationsundervisningen ..	25	3 »
Skolmognadsklassernas lärare	25	3 »
<i>Göteborg</i>		
Läsklasslärare	30	6 »
Synklasslärare	12	8 »
Skolmognadsklassernas lärare	25	3 »
Summa deltagare	157	

Behörig att intagas på speciallärarlinje är folk- och småskollärare samt särskollärare, som har fullgjort allmän lärartjänstgöring under minst tre år. Även

övningslärare och ämneslärare kan under samma förutsättning antagas som deltagare. Arbetsområdet för folkskollärare, som genomgått ettårig speciallärarutbildning omfattar årskurserna 4—9 och för småskollärare med motsvarande utbildning årskurserna 1—6.

Den utbildningsorganisation och utbildningskapacitet som skapades genom 1962 års beslut om speciallärarutbildningen grundade sig på beräkningar som lärarutbildningssakkunniga företagit rörande tillgången på utbildade speciallärare samt det aktuella och framtida behovet av sådana lärare. Lärarbehovsberäkningarna avsåg dels behovet av lärare för undervisning i specialklasser, dels behovet av lärare för den särskilda specialundervisningen. Vidare avsåg beräkningarna behovet av lärare inom särskolan och vissa specialinstitutioner för handikappade barn. Om de gjorda beräkningarna uttalades i förutnämnda proposition att de vore att anse såsom försiktiga och närmast hållna i underkant. De lades emellertid till grund för den omedelbara dimensioneringen av utbildningen samtidigt som det framhölls, att detta borde betraktas endast såsom en första utbyggnadsetapp.

Vad utbildningens utformning beträffar underströks betydelsen av att ge de blivande speciallärarna en relativt brett upplagd utbildning. Härför ansågs tala både den moderna specialpedagogikens helhetssyn på barn med handikapp och önskvärdheten av att öka lärarnas användbarhet på olika områden.

I fråga om fortbildningskursernas längd gjordes, med anledning av att vissa remissmyndigheter funnit dessa kurser alltför korta, den bedömningen, att skäl visserligen kunde tala för en förlängning av utbildningstiden för vissa lärargrupper men att det dock vore mest angeläget att snabbt öka antalet utbildade lärare för specialklasserna. Efter hand gjorda erfarenheter finge senare läggas till grund för en omprövning av utbildningstiderna.

Ät överstyrelsen för yrkesutbildning uppdrogs att i samråd med arbetsmarknadsstyrelsen, skolöverstyrelsen och företrädare för lärarhögskolornas speciallärarlinjer skyndsamt utreda frågan om utbildning av yrkeslärare för tjänstgöring i specialklasser och särskola.

För forskning inom framför allt specialundervisningens område har vid lärarhögskolan i Göteborg inrättats en professur i praktisk pedagogik med specialpedagogik fr. o. m. den 1 juli 1964.

B. Skolöverstyrelsens förslag till utvidgad speciallärarutbildning

1. Inledning

I samband med sina anslagsäskanden för budgetåret 1965/66 har skolöverstyrelsen framlagt förslag *dels* om vissa förändringar i fråga om speciallärarutbildningens utformning, *dels* om en betydande utökning av utbildningskapaciteten. De av skolöverstyrelsen framlagda förslagen bygger på en utredning som överstyrelsen låtit verkställa genom därtill utsedda sakkunniga. Yttranden över

utredningen har av överstyrelsen inhämtats från lärarhögskolornas rektorer samt berörda lärarorganisationer. Bortsett från vissa erinringar, som skolöverstyrelsen i sitt förslag beaktat, mot den av de sakkunniga föreslagna utformningen av utbildningen i innehållsmässiga avseenden är yttrandena över utredningen så gott som genomgående positiva.

Skolöverstyrelsen har, i avvaktan på resultatet av 1961 års blind- och dövskoleutredning, avstått från att i sina anslagsäskanden föreslå någon ändring i organisationen av utbildningslinjerna för hörselklasslärare och talpedagoger.

2. Speciallärarutbildningens utformning

Skolöverstyrelsen föreslår, att ettårig utbildning för alla speciallärarkategorier, sålunda även de kategorier som hittills utbildats endast genom kortare fortbildningskurser, anordnas inom *tre olika huvudlinjer*. Samtidigt föreslår skolöverstyrelsen beträffande hittills anordnade typer av *fortbildningskurser*, att dessa skall anordnas även i fortsättningen för att tillgodose de behov av dylik fortbildning som allmänt föreligger bland såväl klasslärare som ämneslärare. Nu anordnade fortbildningskurser om åtta veckor för utbildning av synklasslärare föreslås dock bli slojade och helt ersatta av en ettårig utbildning. Utöver nu förekommande slag av fortbildningskurser bör enligt överstyrelsen på försök anordnas *terminskurser* om 18 veckor för *övnings- och yrkeslärare* med tjänstgöring i specialklasser eller särskolor.

Den av överstyrelsen föreslagna anordningen med tre huvudlinjer för utbildning av speciallärare innebär, främst i vad gäller linje 1, att utbildningen i ökad utsträckning görs gemensam för olika slag av speciallärare. Angelägenheten av en i väsentliga avseenden gemensam utbildning för olika speciallärarkategorier underströks, som framgått av vad tidigare anförts, redan i de förslag som låg till grund för den nuvarande utbildningen. Överstyrelsen anser skäl tala för att ytterligare åtgärder i denna riktning vidtas.

De av skolöverstyrelsen föreslagna huvudlinjerna för utbildning av speciallärare är följande.

Linje 1: Utbildning av speciallärare för hjälp-, skolmognads-, läs- och observationsklasser. Dessa klasser och sålunda även denna utbildningslinje täcker enligt överstyrelsen ca 95 % av det totala antalet specialklasser.

Inom linje 1, churu med erforderlig specialinriktning av den praktiska utbildningen, föreslås utbildning ske också av särskollärare samt de lärare som behövs för syn- respektive cp-klasser. Det lärarbehov, som hänför sig till de båda sistnämnda klasstyperna, bedöms såsom mycket ringa.

Linje 2: Utbildning av hörsel- och talpedagoger. Enligt överstyrelsens mening bör fyra platser årligen reserveras för särskollärares utbildning till talpedagoger.

Linje 3: Specialutbildning av förskollärare för särskolan m. m. Här avsedda speciallärare avses enligt överstyrelsen skola tjänstgöra inom nio olika special-

områden, nämligen särskolans förskola, försöksklass i särskola, praktiska avdelningar i särskola, hemundervisning i enskilda hem med psykiskt efterblivna barn, vårdhem för barn, förskolor för psykiskt sjuka barn, förskolor för barn med anpassningssvårigheter, förskoleundervisning för barn på sjukhus och förskolor för cp-barn.

Den av skolöverstyrelsen föreslagna uppläggnngen av speciallärarutbildningen innebär, som redan framhållits, en förlängning av utbildningstiden för de kategorier av speciallärare som hittills utbildats endast genom fortbildningskurser, nämligen lärare i skolmognadsklass (nu 3 veckors utbildning), lärare i läsklass eller läsklinik (nu 6 veckors utbildning) och lärare i synklass (nu 8 veckors utbildning). Som motivering för en förlängning av utbildningstiden för dessa kategorier av speciallärare anför överstyrelsen — utöver de förut redovisade skälen för en gemensam utbildning för skilda speciallärarkategorier — att det, jämsides med skolmognadsproblemen, läs- och skrivsvårigheterna samt den ned-satta synförmågan, ofta uppträder andra fysiska och/eller psykiska störningar som kräver kvalificerade insatser av både pedagogisk och mentalhygienisk natur från lärarnas sida. Enligt överstyrelsens mening låter sig utbildningen av de tre nyssnämnda speciallärarkategorierna utmärkt väl inpassas i en med hjälp- och observationsklasslärarna gemensam utbildning. Vad särskilt angår synklassorganisationen och behovet av utbildade lärare härför framhåller överstyrelsen, att antalet synklasser och synklasslärare även framgent måste komma att vara mycket begränsat men att å andra sidan alla speciallärare bör vara utbildade för att kunna ta hand om synretarderade barn.

Inom linje 1 tänker sig skolöverstyrelsen en viss differentiering, så att speciallärarkandidaterna sammanförs till dels avdelningar för ett kompetensområde avseende årskurserna 1—6 och dels avdelningar för ett kompetensområde avseende årskurserna 4—9. För de senare förutsättes efter en termin uppdelning ske i en språklig gren med ämnesfördjupning i svenska med fonetik samt engelska, och en naturvetenskaplig gren med ämnesfördjupning i ämnena biologi, fysik och kemi. Ämnesfördjupning i samhällskunskap avses ske oberoende av linjevallet och omfatta även de förstnämnda avdelningarna, vars ämnesfördjupning i övrigt tänkes inriktad dels på mellanstadiets ämnen, dels på inskolningspsykologi med förskolekontakt.

I fråga om speciallärarutbildning för *övnings- och yrkeslärare* anför skolöverstyrelsen följande.

Enligt intagningsbestämmelserna kan övningslärare få utbildas vid speciallärarlinjerna. Hittills har emellertid detta skett endast i ett enstaka fall. Övningslärare i tätorter får ofta ett relativt stort antal timmar med tjänstgöring i specialklass. Inom särskolorna finns omkring 100 heltidsanställda övningslärare, huvudsakligen i ämnena slöjd och hemkunskap. Särskilt i dessa fall är speciallärarutbildningen av stor betydelse. Samma problem som övningslärarna har i sitt arbete inom skolan gäller också för yrkeslärarna. Den ettåriga utbildningen är dock ej anpassad för övnings- och yrkeslärare. De behöver en egen utbildning

inriktad på att informera om den allmänna arbetssituationen i specialklass och sarskola, om elevernas intellektuella svårigheter, deras emotionella särdrag och deras viljestörningar. En sådan undervisning kan organiseras gemensam för olika slag av övnings- och yrkeslärare och bör omfatta en termin (18 veckor). Den praktiska utbildningen bör givetvis differentieras. Antalet deltagare bör ej överstiga 48 (2 avdelningar). För att vinna ytterligare erfarenhet föreslår överstyrelsen att här skisserad fortbildning anordnas som försöksverksamhet under 2 år. Utbildningen bör förläggas till speciallärlinjerna i Stockholm och Göteborg.

3. Speciallärarutbildningens dimensionering

I fråga om de beräkningar som låg till grund för speciallärarutbildningens nuvarande dimensionering torde få hänvisas till prop. 1962:106 (s. 82). Här skall endast erinras om vissa allmänna och grundläggande bedömningar, som gjordes i samband med den aktuella frågans behandling i nämnda proposition.

I propositionen konstaterades att rekryteringen, utbildningen och fortbildningen inte hållit jämna steg med specialklassorganisationens utvidgning och att bristen på utbildade lärare utgjorde ett av de svåraste hindren för specialundervisningens utbyggnad. Beträffande den föreliggande omfattningen av specialundervisningen kunde den iakttagelsen göras, att landsbygden jämfört med tätorterna företedde en betydande eftersläpning. Den ökning av resurserna för specialundervisning som sålunda borde eftersträvas framför allt för landsbygdens del skulle komma att innebära en kraftig ökning av speciallärarbehovet. Därtill kom det merbehov av lärare som föranleddes av högstadiets successiva utbyggande. Vid bedömningen av lärarbehovet måste hänsyn tas dels till behovet av lärare för specialklasser, dels till behovet av lärare för den särskilda specialundervisningen. I fråga om de lärare som fullgjorde endast en del av sin tjänstgöring inom specialundervisningen, närmast den särskilda specialundervisningen, förutsattes att utbildningen i första hand skulle ske genom fortbildningskurser dimensionerade för en årlig intagning av 150 à 200 lärare. I fråga om de inom särskild specialundervisning heltidstjänstgörande lärarna liksom beträffande huvuddelen av de inom specialklasserna tjänstgörande lärarna räknades däremot med att utbildningen skulle ske vid ettåriga utbildningslinjer. Dessa linjer dimensionerades för en sammanlagd årlig intagning av ca 160 lärare, vilket utgjorde den största omfattning utbildningen med hänsyn till de begränsade resurserna, främst i fråga om handledare, ansågs kunna erhålla. Såsom tidigare angivits betraktades den beslutade utbildningsorganisationen såsom en första utbyggnadsetapp.

Skolöverstyrelsen grundar sitt förslag till utökad speciallärarutbildning på samma grundmaterial som 1962 års beslut med de kompletteringar och justeringar som föranletts av senare tillkommande uppgifter. Det totala rekryteringsbehovet i fråga om speciallärare uppskattas på denna grund till inmot 350 lärare per år.

Beträffande särskolan konstaterar överstyrelsen, att denna under de gångna åren haft rekryteringssvårigheter och att ett stort utbytesbehov föreligger. Enligt överstyrelsens bedömning bör ca 50 särskollärare årligen utbildas, vartill kommer ett behov av att utbilda tills vidare 24 förskollärare årligen för de tidigare redovisade specialområdena inom särskolan.

För att uppnå erforderlig utbildningskapacitet och för att inte överbelasta specialklasserna i Stockholm och Göteborg föreslår skolöverstyrelsen, förutom en ökning av utbildningen på dessa båda orter, att speciallärarutbildning förläggs även till lärarhögskolan i Malmö.

Skolöverstyrelsen föreslår, att det vid lärarhögskolorna i Stockholm, Göteborg och Malmö, med den fördelning, som framgår av följande uppställning, årligen utbildas sammanlagt 412 speciallärare, därav 340 speciallärare för grundskolan, 48 lärare för särskolan och 24 förskollärare för specialområden inom särskolan.

Utbildningslinje för	Stockholm	Göteborg	Malmö	Summa
1. Hjälp-, läs-, skolmognads- och observationsklasslärare	96	96	96	288
Cp-lärare	3	3	—	6
Synklasslärare	6	—	—	6
Särskollärare	24	24	—	48
2. Hörselpedagoger	12	—	—	12
Talpedagoger	16	12	—	28
3. Förskollärare	24	—	—	24
Summa	181	135	96	412

Utöver den kapacitet för ettårig utbildning som skolöverstyrelsen sålunda föreslår, räknar överstyrelsen, såsom tidigare angivits, med en fortbildningsverksamhet vid lärarhögskolorna i Stockholm och Göteborg omfattande följande kurstyper.

1. Terminskurs för övnings- och yrkeslärare, som skall handha specialklass-elever eller särskolelever.
2. Följande befintliga fortbildningskurser som tills vidare bör bibehållas:
 - a) 6-veckorskurs för lärare för barn med läs- och skrivsvårigheter (även för ämneslärare),
 - b) 3-veckorskurs för skolmognadsklassernas lärare,
 - c) 3-veckorskurs för lärare för den särskilda observationsundervisningen (även för ämneslärare).

4. Kostnadsberäkningar m. m.

I anslutning till sina förslag om utvidgning och organisation av speciallärarutbildningen redovisar skolöverstyrelsen förslag till timplaner för de olika ut-

bildningslinjerna och fortbildningskurserna. På grundval av dessa samt sitt förslag rörande utbildningens dimensionering beräknar överstyrelsen behovet av lärare i olika ämnen för de skilda linjerna. De sålunda gjorda beräkningarna utmynnar dels i förslag om inrättande av erforderliga lärartjänster m. m., dels i beräkningar av kostnaderna för den föreslagna utbildningen. Skolöverstyrelsens förslag beträffande tjänster och medelsanvisningar redovisas i det följande under respektive lärarhögskolors avlönings- och omkostnadsanslag. Skolöverstyrelsens beräkningar, i fråga om vilkas detaljer hänvisning torde få ske till anslagsäskandena, utmynnar i följande sammanfattande uppställning över de av förslagen föranledda merkostnaderna. De såsom omkostnader upptagna beloppen avser rese- och traktamentsersättning till deltagare i terminskurser för övnings- och yrkeslärare.

Merkostnad för	Stockholm	Malmö	Göteborg	Summa kr.
Avlöningar	439 199	641 306	520 060	1 600 565
Omkostnader	110 000	—	110 000	220 000
		Summa merkostnad kr.		1 820 565

C. Yttranden

Över skolöverstyrelsens förslag har utlåtanden inhämtats från statskontoret och medicinalstyrelsen.

Statskontoret finner i sitt den 2 februari 1965 avgivna utlåtande, att en förstärkning av utbildningsverksamheten för speciallärare i enlighet med de av skolöverstyrelsen förordade riktlinjerna synes väl ansluta sig till statsmakternes intentioner härutinnan. Vid antagandet av 1962 års reform gavs nämligen uttryck åt den uppfattningen, att reformen finge beaktas som en första utbyggnadsetapp. Mot de i ärendet redovisade beräkningarna rörande utbildningsbehovet har statskontoret inte funnit anledning till erinran. Skäl föreligger således enligt statskontorets uppfattning för att utbildningsorganisationen erhåller den i förslaget förutsatta kapaciteten, innebärande mer än en fördubbling i förhållande till nuläget. Statskontoret utgår från att det framtida utbildningsbehovet på detta område kommer att bli föremål för fortlöpande prognoser.

I fråga om den föreslagna förlängningen av utbildningstiden för lärare i skolmognads-, läs- och synklasser erinrar statskontoret om att frågan om utbildningstidens omfattning vid de för dessa lärare avsedda fortbildningskurserna var föremål för ingående överväganden i samband med utbildningsverksamhetens reformering år 1962. Därvid bedömdes som mest angeläget att snabbt få till stånd en ökning av antalet utbildade lärare för specialklasserna och man stannade därför vid att fortbildningskurserna tills vidare borde ha den längd de sakkunniga förordat.

Statskontoret erinrar vidare om att det vid statsmakternas beslut år 1962 om reformering av den obligatoriska skolan förutsattes, att skolmognadsprövningens

metodik skulle bli föremål för fortsatta vetenskapliga och praktiska försök. Det räknades vidare med att utbildningen och fortbildningen av lågstadiets lärare skulle inriktas på att ge dem större förutsättningar att individualisera undervisningen. Statskontoret ifrågasätter, om tillräckliga skäl föreligger att överväga en omläggning av utbildningen för skolmognadsklasslärarna, innan resultatet föreligger av den under skolöverstyrelsens ledning pågående försöksverksamheten rörande skolmognadsprövningens metodik.

Beträffande de föreslagna fortbildningskurserna om en termin för övnings- och yrkeslärare framhåller statskontoret, att den i prop. 1962:106 (s. 126) förutsatta utredningen av frågan om utbildning av yrkeslärare för tjänstgöring i specialklasser och särskola samt denna utbildnings lämpliga anknytning till annan speciallärarutbildning för närvarande verkställs inom skolöverstyrelsen och att förslag i ämnet torde kunna förväntas inom en nära framtid. Ett genomförande av den föreslagna försöksverksamheten torde emellertid, såvitt statskontoret kunnat utröna, inte komma att föregripa ett slutligt ställningstagande till utredningsresultatet. Statskontoret utgår från att rekrytering av fast anställd personal inte skall ifrågakomma i anledning av försöksverksamheten.

Medicinalstyrelsen uttalar i ett den 19 februari 1965 avgivet utlåtande stor tillfredsställelse med det framlagda förslaget.

Medicinalstyrelsen anför vidare följande.

Otvivelaktigt innebär det en betydande fördel att få fram lärare med ett på detta sätt vidare kompetensområde än man tidigare haft. Samtidigt måste den som startat fortbildningskurser för lärare rörande läs- och skrivsvårigheter tack-samt notera att man föreslår att dessa kurser liksom motsvarande kurser för skolmognadsklassernas och observationsklassernas lärare skall bibehållas. Under ännu lång tid framåt torde dessa kortare kurser vara ofrånkomliga.

När det gäller den föreslagna *ettåriga första utbildningslinjen* ställer man sig dock frågan om året på tillfredsställande sätt verkligen kommer att utnyttjas. Man får av tim- och kursplaner en känsla av att året tynges av lektioner i diverse ämnen, som redan ingått i lärarnas grundutbildning och att den praktiska utbildningen mest består i auskultationer och klasslärarövningar. Hur viktig denna pedagogiska sida av undervisningen än må vara är det viktigt att speciallärarna inriktas på och får utbildning rörande de faktorer, som betingar avvikelserna så att förståelsen för de avvikande barnen blir så riktig som möjligt. I betänkandet möter man ingenting som pekar på att undervisningen rörande enskilda barn skall ske i konferensform med deltagande av specialister på de olika områden som här bör vara företrädde: pedagoger, psykologer, pediatriker, barnpsykiater och barnpsykiatriska kuratorer samt skolsköterskor. En direkt anknytning av utbildningen till skolornas mentalhygieniska verksamhet respektive skolpsykiatri skulle bl. a. ge möjligheter för lärarkandidaterna att delta i de utredningar som föregår barnens placering i specialklasser. I varje fall blir man fundersam när den praktiska utbildningen endast omfattar 160 av årets 880 elevtimmar.

Den tredje utbildningslinjen som avser förskollärarnas fortbildning för olika uppgifter bland handikappade är utomordentligt betydelsefull inte minst för särskolornas förskolor, försöksklasser och praktiska avdelningar. När det gäller utbildningens längd har *medicinalstyrelsen* dock ej blivit övertygad av de sak-

kunnigas argumentering för två terminers utbildning. Förskollärarna har visserligen en utbildning för »normala» barn men den är ändå av den arten att den är mycket lätt att applicera på de olika typer av barn och vårdområden det här gäller. Enterminkurser av övervägande praktisk natur synes böra prövas.

De kurser som föreslagits för övnings- och yrkeslärare samt skoladministratörer är svåra att bedöma men synes under alla förhållanden böra komma till stånd.

Skånska skolstyrelseförbundet uttalar i en ingiven skrift sin anslutning till förslaget om anordnande av speciallärarutbildning vid lärarhögskolan i Malmö.

I en särskild skrivelse den 21 november 1964 har *skolöverstyrelsen* efter samråd med 1961 års blind- och dövskoleutredning föreslagit, att medel beräknas för anordnande av ettårig utbildning av 12 hörselklasslärare vid lärarhögskolans i Göteborg speciallärarlinje. Denna utökning förutsättes, med hänsyn till att det visat sig svårt att få ett tillräckligt antal behöriga sökande till de redan disponibla platserna vid hörselklasslärarlinjen i Stockholm, komma till stånd endast om antalet sökande till hörselklasslärarutbildning blir större än som kan mottagas i Stockholm. Kostnaderna för en sådan utökning beräknas till 79 000 kr., varav 61 000 kr. för avlöningar, 15 000 kr. för resekostnader och traktamenten och 3 000 kr. för materiel.

Som motivering för detta förslag åberopar skolöverstyrelsen att, enligt vad som framkommit vid kontakt med nyssnämnda utredning, denna avsåg att föreslå, att hörselklassorganisationen fördubblas under åren 1965—70 och att ett antal s. k. hörselkliniker inrättas. Vidare hade framkommit att det finns ca 1 000 hörselskadade barn, som av läkare rekommenderats att tillhöra hörselklass, men att endast ca 400 av dessa är placerade i sådan klass. Åtskilliga lämnar därför skolan med torftigt språk och med artikulationsfel. Sådana barn får i allmänhet svaga kunskaper i skolans ämnen, vilket leder till att deras yrkesval blir synnerligen begränsat.

Antalet hörselklasslärare, som antingen genomgått ettårig speciallärarutbildning eller i anställnings- och avlöningshänseende jämställts med sådan lärare, beräknar överstyrelsen den 1 juli 1965 vara 75—80. Överstyrelsen har vid denna beräkning inte tagit hänsyn till att en del av dessa lärare då arbetar endast bland vuxna hörselskadade. Om 140 specialutbildade lärare fordras för att undervisa 1 000 barn, skulle vid samma tidpunkt en brist på minst 60 hörselklasslärare föreligga. Överstyrelsen anser det därför naturligt att redan nu överväga, om inte den nuvarande kapaciteten på utbildningslinjen för hörselklasslärare bör ökas.

Riksdagen har (rskr. 1963: 406) givit till känna, vad statsutskottet i utlåtande 1963: 213 anfört rörande ökad utbildning av talpedagoger. Utskottet hade, i anledning av motioner i ämnet, funnit önskvärt att åtgärder vidtogs för att öka kapaciteten för utbildning av talpedagoger.

Styrelsen för Hörselpedagogernas förening har i en ingiven skrift hemställt om åtgärder för en ökning av kapaciteten för utbildning av hörselklasslärare samt för en förbättring av rekryteringen till sådan utbildning.

Föreningen Läspedagogerna har i en ingiven skrift anfört synpunkter på de läsretarderade barnens problem samt formerna för behandling av sådana barn. Föreningen anser angeläget, att åtgärder vidtas för att i ökad utsträckning ge dessa barn den hjälp de måste anses berättigade till.

D. Departementschefen

Frågan om specialundervisningens syfte, verksamhetsformer och förutsättningar inom grundskolan behandlades av 1957 års skolberedning i dess huvudbetänkande (SOU 1961:30, kap. 22 s. 386). Skolberedningen, vars synpunkter på dessa frågor biträdades i 1962 års proposition angående reformering av den obligatoriska skolan m. m. (prop. 1962: 54 s. 291), hävdade, att anordnandet av specialundervisning utgjorde ett viktigt led i skolans strävanden att skapa betingelser för en studiegång, avpassad efter den enskilde elevens förutsättningar och behov. Skolberedningen konstaterade att, enligt modern forskning rörande handikappade barn, många av dessa har förutsättningar att förvärva betydande kunskaper och färdigheter samt att utvecklas till välanpassade och dugliga samhällsmedlemmar, om de tidigt tas om hand av välutbildade lärare. Viktigt vore att även lärare i vanliga klasser finge viss utbildning för ifrågavarande uppgifter. Samtliga lärares utbildning borde därför förstärkas i fråga om undervisning av elever med anpassningssvårigheter respektive läs- och skrivsvårigheter.

I nära anslutning till grundskolepropositionen framlades genom prop. 1962:106 de förslag som resulterade i den nu gällande organisationen för utbildning av speciallärare. De överväganden och ställningstaganden som gjordes i sistnämnda sammanhang var följaktligen nära förbundna med de nyss antydda överväganden i frågan som gjordes i samband med förslaget till grundskolereform. Skolans förseende med välutbildade speciallärare har sålunda av statsmakterna ansetts utgöra en viktig del av frågan om tillhandahållandet av de resurser som fordras, för att grundskolan skall kunna förverkligas och dess målsättning komma alla barn till del efter måttet av deras förutsättningar.

Den år 1962 föreliggande situationen i fråga om utbyggnaden av skilda former för specialundervisning samt i fråga om bristen på utbildade lärare för sådan undervisning föreligger i sina huvuddrag alltså, även om givetvis en viss kvantitativ förändring av läget i dessa båda hänseenden ägt rum. Alltså gäller därför den år 1962 gjorda bedömningen i fråga om den då beslutade dimensioneringen av speciallärarutbildningen, nämligen att denna borde betraktas, inte såsom slutgiltig utan såsom en första utbyggnadsetapp. Jag vill följaktligen ansluta mig till skolöverstyrelsens uppfattning i fråga om behovet av att nu genomföra en utökning av den befintliga kapaciteten för speciallärarutbildning.

Till grund för gjorda bedömningar av utformningen och dimensioneringen av speciallärarutbildningen ligger beräkningar och överväganden rörande omfattningen av den undervisning som sker respektive framdeles kan beräknas ske dels inom specialklasser av olika slag och dels i form av s. k. särskild specialundervisning. Vidare har i sammanhanget beaktats det behov av fortbildning på ifrågavarande område som föreligger för alla kategorier av lärare, med hänsyn till att de i den vanliga skolundervisningen möter problem som är likartade med dem som i förstärkt form kännetecknar specialundervisningen. Avvägningen mellan de olika formerna av specialundervisningsinsatser — specialklass, särskild specialundervisning och omhändertagande helt inom den ordinarie klassen — rymmer en svår och mycket viktig problematik, som jag förutsätter att skolöverstyrelsen har sin uppmärksamhet noga riktad på. Jag vill framhålla som särskilt viktigt, att skolöverstyrelsen tillser, att bestämmelserna om upprättande av specialklasser inte tillämpas schablonmässigt så, att hjälpklasser och skolmognadsklasser anordnas intill rekommenderat maximiantal utan en ingående prövning av behovet av varje sådan klass. Grundskolans tillkomst måste nämligen innebära ett nytt principiellt synsätt också på denna fråga och det är angeläget, att en anpassning till detta synsätt äger rum. Eftersom individualiserad undervisning är ett normalt inslag i grundskolans verksamhet måste särskiljandet av elever till hjälpklasser och skolmognadsklasser bedömas på något andra grunder än tidigare. Betydligt ökad uppmärksamhet måste ägnas de möjligheter den särskilda specialundervisningen ger. När jag här i huvudsak ansluter mig till överstyrelsens förslag om en utbyggnad av speciallärarutbildningen grundar sig detta på den bedömningen att en betydande brist på utbildade speciallärare föreligger och att en väsentlig förstärkning av de organisatoriska och personella resurserna för specialundervisning måste komma till stånd. Det innebär däremot inte något ståndpunktstagande i fråga om den framtida avvägningen mellan de olika former för specialundervisning, inom vilka de utbildade speciallärarna skall kunna utnyttjas. Den sistnämnda frågan måste bli föremål för en kontinuerlig allsidig prövning, varvid de rön som inhämtas genom forskning, försöksverksamhet samt den reguljära specialundervisningen och ett ökat omhändertagande av elever med skilda svårigheter inom »normalundervisningen» bör bilda underlaget för kommande överväganden och praktiska åtgärder. Denna uppgift ankommer på skolöverstyrelsen.

Vad överstyrelsen föreslagit i fråga om sammanförande av olika slag av speciallärarutbildning till tre huvudlinjer samt i fråga om dessa linjers dimensionering kan jag i huvudsak ansluta mig till. Jag tillstyrker skolöverstyrelsens förslag i fråga om förläggning av en speciallärarlinje till lärarhögskolan i Malmö. Likaledes finner jag mig böra tillstyrka skolöverstyrelsens kompletterande förslag om beräkning av medel för utbildning av hörselpedagoger vid speciallärarlinjen i Göteborg. Sistnämnda utbildning bör komma till stånd, om det visar sig finnas ett tillräckligt antal sökande, oavsett om motsvarande kurs i Stockholm blir fullt utnyttjad. Skolöverstyrelsen bör göra de rekryteringsinsatser som är möjliga i syfte att vinna ett tillräckligt antal sökande till båda kurserna.

I likhet med statskontoret samt några av de remissinstanser, vilkas yttrande skolöverstyrelsen inhämtade över den till grund för dess förslag liggande utredningen, anser jag det mycket tveksamt, om utbildningen av lärare för skolmognadsklasser bör förlängas till att omfatta ett år. Enligt min uppfattning bör en dylik åtgärd anstå i avvaktan på kommande ställningstagande till småskollärarytbildningens utformning samt i avvaktan på resultatet av den under skolöverstyrelsens ledning pågående försöksverksamheten rörande skolmognadsprövningens metodik. Även om givetvis åtskilliga av de lärare som genomgår den första utbildningslinjen torde få anses komma att förvärva kompetens för tjänstgöring också i skolmognadsklass bör följaktligen utbildningen av lärare för sistnämnda typ av undervisning alltjämt primärt ske i form av fortbildningskurser.

Det bör ankomma på Kungl. Maj:t att senare, i huvudsaklig överensstämmelse med vad jag här förordat, ta närmare ställning till storleken av intagningen på olika linjer och kurser vid de tre aktuella lärarhögskolornas speciallärarlinjer. I det sammanhanget bör bl. a. prövas, hur ett bibehållande av nuvarande form för utbildning av skolmognadsklassernas lärare inverkar på dimensioneringen av den ettåriga utbildningslinjen, på vilken de enligt skolöverstyrelsens förslag skulle ha utbildats, liksom på dimensioneringen av de fortbildningskurser genom vilka utbildning enligt mitt förslag alltjämt bör ske. Det bör likaledes ankomma på Kungl. Maj:t att fastställa timplaner för utbildningen och att i det sammanhanget pröva frågan, huruvida utbildningstiden på den föreslagna tredje huvudlinjen bör begränsas till en termin.

Det bör vidare ankomma på Kungl. Maj:t att meddela erforderliga övergångsbestämmelser.

Skolöverstyrelsens beräkning av kostnaderna för den föreslagna utökningen av speciallärarutbildningen anser jag böra godtagas. Mina närmare ställningstaganden i detta hänseende liksom i frågan om erforderliga personella förstärkningar m. m. redovisar jag i det följande i samband med min behandling av därav berörda anslag.

De ökade anspråk på lokaler som uppkommer genom utvidgningen av speciallärarutbildningen har förutsatts bli tillgodosedda genom förhyrning.

Under åberopande av vad jag i det föregående anförte och förordat hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att besluta, att speciallärarutbildningen fr. o. m. budgetåret 1965/66 skall organiseras och dimensioneras i huvudsaklig överensstämmelse med vad jag förordat.

IV. Utbildning av förskollärare m. m.

A. Skolöverstyrelsens förslag rörande förskoleseminariernas utbildningskapacitet 1965/66

Förskoleseminarierna har under senare år utvidgats betydligt, vilket framgår av följande uppställning, som också redovisar den av skolöverstyrelsen föreslagna omfattningen av förskoleseminarierna budgetåret 1965/66.

	Antal seminarier	Antal intagningsklasser	Antal intagna
1962/63	7	11	289
1963/64	9	17	470
1964/65	11	22	660
1965/66 (förslag)	12	27	810

Till grund för skolöverstyrelsens förslag om en ytterligare utvidgning av förskoleseminariernas kapacitet ligger gjorda beräkningar av det nuvarande och framtida behovet av förskollärare. Enligt dessa beräkningar, som redovisades i prop. 1964:68 (s. 51), krävs en betydande ökning av utbildningskapaciteten, för att behovet av förskollärare skall kunna täckas. Bristen på lämpliga praktikinstitutioner och praktikhandledare försvårar emellertid den önskade utvidgningen. Sålunda har skolöverstyrelsen hittills endast i Stockholm funnit praktikresurserna tillåta inrättandet av tre parallellklasser vid därvarande seminarium för en utbildning i överensstämmelse med den vid förskoleseminarierna gällande normala läroplanen, enligt vilken sammanlagt hälften av den tvååriga utbildningstiden skall ägnas åt praktisk utbildning vid praktikinstitution. Med utgångspunkt i denna uppläggning av utbildningen krävs enligt skolöverstyrelsen ca 30 handledare vid ett tvåparallelligt seminarium och 40—45 handledare vid ett treparallelligt.

Med hänsyn till den rådande akuta bristen på förskollärare har på försök antalet intagningsklasser vid det förut tvåparallelliga seminariet i Göteborg ökat till tre läsåret 1964/65. För att detta skulle kunna genomföras med tillgängligt antal övningsinstitutioner och handledare, har för två av de tre intagningsklasserna omfattningen av den gängse formen för praktisk lärarutbildning i barngrupp under förskollärares ledning reducerats till hälften. De båda klasserna belägger sålunda tillsammans vissa övningsinstitutioner under samma tid, som annars en klass skulle ta dem i anspråk. Den övriga tid, som respektive klass därigenom disponerar för utbildning på annat sätt, används främst för auskultationer och observationer i barnstugor, som inte är övningsinstitutioner, t. ex. därför att förskolläraren inte uppfyller behörighetskraven för handledare. En

sådan anordning för två seminarieklaser kräver ca 15 barnstugeavdelningar för praktik. Detta innebär således, konstaterar överstyrelsen, en besparing i fråga om övningsinstitutioner men förutsätter, att andra barnstugeavdelningar finns tillgängliga på orten.

Skolöverstyrelsen har ansett det önskvärt, att ett förskoleseminarium inrättas i mellersta Norrland och har därför undersökt möjligheterna att förlägga ett sådant seminarium till Sundsvall eller Umeå. Därvid har konstaterats att resurser härför ännu inte finns i Sundsvall. Skolöverstyrelsen finner det emellertid så angeläget med ett seminarium i Norrland, att enligt överstyrelsens mening mycket talar för att den i Göteborg prövade anordningen med reducerad praktik bör försökas. Överstyrelsen har funnit, att det med en sådan anordning vore möjligt att budgetåret 1965/66 inrätta ett tvåparallelligt förskoleseminarium i Umeå, och överstyrelsen anser det såväl från geografisk synpunkt som med hänsyn till önskvärdheten av samverkan med annan lärarutbildning synnerligt lämpligt att förlägga förskollärarytbildning dit.

Överstyrelsen föreslår således, att ett nytt förskoleseminarium upprättas i Umeå fr. o. m. budgetåret 1965/66 och räknar med att detta tills vidare skall omfatta två paralleller. Vidare föreslår överstyrelsen, att ytterligare en intagningsklass inrättas vid vardera seminariet i Jönköping, Luleå och Malmö. Sammanlagt skulle följaktligen, enligt överstyrelsens beräkningar, tillkomma fem nya intagningsavdelningar, motsvarande en ökning med 150 intagna, budgetåret 1965/66. Beträffande seminariet i Göteborg bedömer överstyrelsen det möjligt att, med bibehållande av tre intagningsklasser, återgå till den normala formen för praktisk utbildning fr. o. m. läsåret 1965/66.

Skolöverstyrelsen anser det lämpligt att den anordning, som prövas vid förskoleseminariet i Göteborg 1964/65, under 1965/66 begränsas till att gälla dels de två klasser som på detta sätt påbörjat sin utbildning i Göteborg och dels det föreslagna nya seminariet i Umeå, där detta är en förutsättning för seminariets start 1965. En mera omfattande tillämpning av anordningen eller eventuellt annan omläggning av den praktiska förskollärarytbildningen bör enligt överstyrelsens mening anstå, till dess någon erfarenhet vunnits av den nu prövade anordningen och till dess den av pedagogiska institutionen vid Göteborgs universitet pågående undersökningen avseende en analys av kraven på utbildningen av förskollärare blivit slutförd.

B. Skolöverstyrelsens förslag om upprättande av ett fritidsledarinstitut

Skolöverstyrelsen konstaterar, att förskollärare i första hand utbildas för att ta hand om barn under skolåldern. Överstyrelsen framhåller vidare, att det är av stor betydelse att även den personal som tar hand om skolbarn i fritidshem har en god pedagogisk utbildning. Eftersom en adekvat och reguljär utbildning för ifrågavarande verksamhetsområde saknas har inom överstyrelsen verkställts utredning angående utbildning av ledare för fritidshem m. m. På grundval

därav har inom överstyrelsen upprättats en promemoria, som sänts på remiss till berörda intressenter.

Beträffande fritidshemmens uppgifter citerar skolöverstyrelsen socialstyrelsens Råd och anvisningar nr 163 år 1963, varav här följande återges.

Då de flesta förvärvsarbetande föräldrar lämnar hemmet redan innan barnens skoldag börjar och i många fall återvänder från arbetet först under senare eftermiddagstimmar, kan de icke ge barnen den tillsyn, omvårdnad och fostran de behöver under den skolfria delen av dagen. Här har fritidshemmet sin uppgift. Att det fyller den väl, så att föräldrarna kan känna sig trygga för barnen under dagen, utgör en icke oviktig förutsättning för att de själva skall kunna prestera ett fullgott arbete. Till fritidshemmets uppgift hör att i en hemliknande miljö ge barnen tillfälle såväl till vilsam avkoppling och måltider efter skolarbetet som till arbetsro för läxläsning. Det är vidare viktigt, att barnen under pedagogisk ledning får utlopp för sin verksamhetslust i sport, utomhus-lekar och, när så kan ske, genom turer i skog och mark.

I samband med måltiderna bör både pojkar och flickor få hjälpa till med husliga sysslor, förbereda enkla fester och medverka i samkväm för föräldrarna. I fritidshemmet bör heller ingen möda sparas, när det gäller att väcka och stimulera skolbarnens intresse för fritt skapande med skilda material och för andra slag av utvecklande fritidssysselsättning.

Alderssammansättningen i en avdelning måste göras från fall till fall. Om man kan intressera de äldre barnen för att hjälpa sina yngre kamrater, bör det icke vara uteslutet att i en och samma grupp samla barn i åldern 7—14 år och därmed ge deras samvaro en mera familjär karaktär.

För fritidshem behövs, utöver pedagogiskt kvalificerad föreståndare, en eller flera avdelningsledare, helst med förskollärarytbildning, samt slöjd lärare.

Skolöverstyrelsen framhåller, att behov av fritidshemsplatser i första hand föreligger för barn i åldrarna 7—10 år men att erfarenheterna givit vid handen, att ett motsvarande behov föreligger också för barn i åldrarna 11—14 år.

Beträffande personalsituationen vid fritidshemmen konstaterar skolöverstyrelsen, att personalen vid fritidshemmen i april 1963 till 50 % bestod av förskollärare (sammanlagt 122 st), till 10 % av barnsköterskor och till 40 % av personer utan utbildning. Åtta timanställda slöjd lärare fanns vid denna tidpunkt. Av fritidshemmen saknade 28 % pedagogiskt utbildad personal, dvs. förskollärare.

Skolöverstyrelsen uttalar, att det är synnerligen betydelsefullt att den personal som tar hand om barnen i fritidshemmen har god pedagogisk utbildning. Överstyrelsen konstaterar, att en adekvat utbildning för närvarande saknas för denna personal. Med hänsyn härtill och till behovet av utökad fritidshemsverksamhet anser skolöverstyrelsen, att åtgärder omedelbart bör vidtagas för att anordna lämplig utbildning för pedagoger med tjänstgöring i fritidshem. Som stöd för denna bedömning återoppar skolöverstyrelsen förhållandena i Danmark, där fritidshemsverksamheten nått en ganska stor omfattning och där en tvåårig utbildning av fritidsledare bedrivs, också med sikte på annan fritidsverksamhet än inom fritidshemmen.

Skolöverstyrelsen framhåller, att utbildningen av fritidsledare här liksom i Danmark måste tillgodose även andra behov än dem som fritidshemmen representerar. Detta gäller enligt överstyrelsen främst behovet av utbildad personal för ledning av den lekplatsverksamhet som, särskilt i de större städerna, börjar få en betydande omfattning.

Med utgångspunkt i ett av familjeberedningen beräknat behov av 5 000 platser vid fritidshem år 1970 beräknar överstyrelsen fritidshemmens behov av fritidsledare vid samma tidpunkt till 700. Därtill kommer ett inte närmare angivet behov av fritidsledare för lekplatsverksamhet m. m.

Skolöverstyrelsen föreslår, att utbildning av fritidsledare för fritidshem, parkleksverksamhet och annan liknande fritidsverksamhet för skolbarn anordnas fr. o. m. budgetåret 1965/66 vid ett statligt fritidsledarinstitut. Utbildningen föreslås omfatta två år, varav ungefär halva tiden ägnad åt undervisning i läro- och övningsämnen och halva tiden åt praktisk utbildning, dvs. samma omfattning och uppläggning i stort som förskollärarytbildningen har. För budgetåret 1965/66 räknar överstyrelsen med att intagning vid det föreslagna institutet skall ske i fyra intagningsklasser med 30 elever vardera.

I särskild skrivelse föreslår skolöverstyrelsen, att fritidsledarinstitutet förläggs till Stockholm. Som motivering härför anför överstyrelsen, att Stockholm erbjuder de bästa förutsättningarna för den praktiska utbildningen av fritidsledare.

Remissyttrandena över skolöverstyrelsens förslag är allmänt sett övervägande positiva. Behovet av en utbyggd fritidshemsverksamhet vitsordas, likaså behovet av utbildad personal härför. Vissa remissinstanser anser överstyrelsens beräkningar av dessa behov tilltagna i underkant. Detta gäller såväl fritidshemsverksamheten som lekplatsverksamheten. Mot utbildningens utformning redovisas inga allvarliga invändningar. Däremot hävdas att även andra utbildningsvägar, exempelvis ledarutbildning vid folkhögskolor och inom ungdomsorganisationer samt även meriterande praktisk verksamhet, bör kunna leda fram till samma yrkeskompetens. Vidare framhålles att den nya utbildningen inte bör leda fram till kompetens för en alltför trång verksamhetssektor.

C. Departementschefen

Som framgår av den i det föregående intagna uppställningen över förskoleseminariernas utbyggnad har en mycket kraftig ökning av utbildningskapaciteten ägt rum på detta område. Denna ökning har ännu inte hunnit resultera i någon mer avsevärd tillväxt av det årliga tillskottet av utbildade förskollärare. De budgetåret 1963/64 nyintagna, till antalet omkring 470, utexamineras innevarande vår. Den stora brist på förskollärare som i tidigare sammanhang påvisats har därför inte kunnat reduceras. I själva verket balanseras den pågående utökningen av förskoleseminariernas kapacitet av en samtidigt pågående utbyggnad av de institutioner inom vilka förskollärare avses tjänstgöra. Ett fullt

tillgodoseende av förskollärarytbehovet är därför en uppgift på ganska lång sikt och en uppgift som kräver ett effektivt tillvaratagande av tillgängliga resurser.

Med hänsyn till det anförda anser jag angeläget, att den av skolöverstyrelsen föreslagna utbyggnaden kommer till stånd. Jag tillstyrker således, att ett nytt förskoleseminarium upprättas i Umeå. Jag tillstyrker också den av skolöverstyrelsen föreslagna utökningen av befintliga seminarier med tre nya intagningsklasser men förutsätter samtidigt, att det bör ankomma på Kungl. Maj:t att fatta slutligt beslut i fråga om antalet intagningsklasser. Därvidlag kan det, såsom skolöverstyrelsen ansett, vara riktigt att iaktta återhållsamhet beträffande utnyttjandet av avvikande och relativt oprövade former för utbildning av förskollärare, innan utbildningskraven och erfarenheterna av en försöksverksamhet kunnat övervägas närmare. Å andra sidan synes det svårt att bygga några säkra omdömen på en så tillfälligt och i en så liten skala prövad anordning som den tidigare beskrivna uppläggningsformen av utbildningen vid två seminarieklasser i Göteborg. Beträffande seminariet i Göteborg räknar skolöverstyrelsen med att nästa läsår återgå till den normala uppläggningsformen av utbildningen. Den avvikande utbildningsformen avses i stället prövas — för att möjliggöra utbildningens igångsättande — vid det nya seminariet i Umeå. Enligt min mening synes två skäl tala för att i något större omfattning pröva ifrågavarande anordning, nämligen dels betydelsen av att få ett tillräckligt underlag för en senare bedömning, dels önskvärdheten av att öka utbildningskapaciteten. I vilken mån det kan vara lämpligt att i något större omfattning än överstyrelsen räknat med pröva den här berörda anordningen torde få övervägas i samband med Kungl. Maj:ts ställningstagande till antalet intagningsklasser.

I likhet med skolöverstyrelsen finner jag det vara viktigt att fritidshemmens verksamhet liksom andra former av organiserad fritidsverksamhet bland barn och ungdom bedrivs under ledning av därtill lämplig och utbildad personal. Som överstyrelsen framhåller saknas för närvarande en adekvat och reguljär utbildning för detta område. Vissa redan befintliga former av utbildning, vilka, såsom i några yttranden över skolöverstyrelsens promemoria hävdats, borde kunna ge kompetens för ifrågavarande verksamhet, är som grund för rekrytering av behövlig personal helt otillräckliga. En annan form för rekrytering och utbildning av sådan personal måste därför skapas.

Av det föregående har framgått att det råder stor brist på förskollärare och att utbyggnaden av förskollärarytutbildningen hämmas av brist på resurser i fråga om främst övningsinstitutioner. Vidare är förskollärarna utbildade för syftet att ta hand om barn i åldrar under skolåldern. Från dessa synpunkter är det enligt min uppfattning väl befogat att söka andra former för utbildning av personal för fritidshem och lekplatsverksamhet m. m. Om detta bör ske genom inrättande av ett statligt institut eller seminarium för en tvåårig utbildning av sådan personal finner jag däremot tveksamt. Vad först utbildningens utformning beträffar är detta enligt min uppfattning något som man inte bör ta mer definitivt stånd-

punkt till, innan man på grundval av gjorda erfarenheter klarlagt på vilka vägar rekryteringen av denna personal bör och kan ske. Utbildningens uppläggning och omfattning liksom även dess organisation måste anpassas efter bl. a. de utbildnings- och erfarenhetsmässiga kvalifikationerna hos dem som man kan rekrytera till utbildningen.

Vad beträffar huvudmannaskapet för utbildningen anser jag, med hänsyn till vad jag i det föregående anfört, att detta bör ligga hos yrkesskolornas huvudmän. Härigenom kan enligt min bedömning snabbast uppnås den rekryterings- och utbildningskapacitet som fordras för att utbildningsbehovet i landets skilda delar skall bli tillgodosett. Med en sådan anordning bör man också kunna vinna ökade möjligheter att anpassa utbildningens uppläggning, omfattning och organisation efter de förutsättningar i fråga om rekrytering och utbildningsresurser m. m. som föreligger. Det kan nämnas, att en utbildning av ifrågavarande slag, främst med inriktning på utbildning av lekplatsledare, innevarande budgetår anordnas av Stockholms stad med statsbidrag enligt för yrkesutbildning gällande grunder.

Det ankommer på skolöverstyrelsen att främja en utveckling enligt här antydda riktlinjer.

Under återopande av vad jag i det föregående anfört och förordat hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att besluta, att förskollärarytbildningen under budgetåret 1965/66 skall utbyggas i huvudsaklig överensstämmelse med vad jag förordat.

V. Utbildning av övningslärare

A. Inledning

Till gruppen övningslärare hänföres i första hand *gymnastiklärare, teckningslärare, musikleärare, slöjdlärare* samt *lärare i hemkunskap* och *lärare i barnavård*.

Utbildningen av övningslärare är förlagd till ett flertal, i förhållande till varandra fristående lärarutbildningsanstalter, nämligen: *gymnastiska centralinstitutet, teckningslärarinstitutet vid konstfackskolan, musikleärlinjen vid musikhögskolan* samt *musikkonservatorierna i Göteborg och Malmö, slöjdlärarseminariet i Linköping* ävensom *seminarierna för huslig utbildning*.

Av nämnda utbildningsanstalter för övningslärare lyder konstfackskolan, slöjdlärarseminariet och seminarierna för huslig utbildning under skolöverstyrelsen. Av dessa betraktas emellertid administrativt och budgetmässigt endast seminarierna såsom lärarutbildningsanstalter, vilka alltså är hänfödda till budgetavsnittet Fb). Konstfackskolan betraktas i dessa hänseenden såsom yrkesskola och hör alltså strängt formellt inte hemma under den del av budgeten, som i första hand avses med denna proposition. Så är däremot fallet med gymnastiska centralinstitutet, som emellertid, i likhet med musikhögskolan, icke tillhör skolöverstyrelsens ämbetsområde utan sorterar direkt under Kungl. Maj:t.

Den splittring, som sålunda kan konstateras i fråga om övningslärarutbildningens organisation och centrala ledning, har bidragit till att försvåra överblicken över övningslärarutbildningens situation i dess helhet. Den fortsatta framställningen i denna del avser att i görligaste mån ge en sådan samlad syn på denna form av lärarutbildning.

B. Behov av och tillgång på övningslärare

Genom utredningar, som under de senaste åren verkställts av arbetsmarknadsstyrelsen rörande flertalet av de i det föregående angivna övningslärargrupperna, har nu vunnits ett bättre underlag för en bedömning av tillgång och behov i fråga om övningslärare än vad tidigare varit fallet.

För innehållet i den första av här avsedda utredningar, en prognos rörande det framtida utbildningsbehovet av lärare, som utbildas vid seminarierna för huslig utbildning, redogjordes i 1964 års statsverksproposition (bil. 10, s. 584—585). I det följande kommer denna utredning därför att beröras endast i den omfattning som krävs för att ge den samlade överblicken över lärarsituationen.

Av allra största intresse i sammanhanget är en av arbetsmarknadsstyrelsen helt nyligen framlagd undersökning rörande »det framtida utbildningsbehovet av lärare i gymnastik, musik och teckning». Utredningen, som i preliminärt skick remitterades till skilda organ, bl. a. skolöverstyrelsen, redovisas i det följande kortfattat, lärarkategori för lärarkategori.

1. Gymnastik-, musik- och teckningslärare*Gymnastiklärare*

Gymnastiklärare utbildas som nämnts vid gymnastiska centralinstitutet (GCI) i Stockholm. För inträde krävs att ha avlagt studentexamen på latin-, real- eller allmän linje. Formell behörighet ger även folkskollärarexamen, samt, på vissa villkor realexamen eller normalskolekompetens. På grund av konkurrensen har under senare år nästan uteslutande sökande med studentexamen antagits. Studierna omfattar 4 terminer och avslutas med gymnastiklärarexamen, som berättigar till titeln gymnastikdirektör.

Antalet sökande till och antagna vid GCI under den senaste 10-årsperioden framgår av följande sammanställning.

År	Manliga		Kvinnliga	
	Sökande	Antagna	Sökande	Antagna
1953	66	32	68	34
1954	68	30	72	34
1955	51	31	80	37
1956	85	30	110	32
1957	154	34	215	34
1958	180	35	220	33
1959	160	35	219	35
1960	128	35	158	35
1961	153	50	206	50
1962	196	50	244	50
1963	102	50	240	50

Fr. o. m. läsåret 1964/65 har intagningen ökats med 50 till 75 manliga och 75 kvinnliga per år.

Ur arbetsmarknadsstyrelsens förenämnda prognos rörande gymnastiklärarbehovet inhämtas bl. a. följande.

I utredningen konstateras att det f. n. råder en avsevärd brist på behöriga gymnastiklärare. Hösten 1962 bestreds ca 25 % av undervisningen av icke behöriga lärare. Hela undervisningsvolymen motsvarade ca 1 800 tjänster, medan bristen motsvarade ca 450 tjänster.

Behovet av gymnastiklärare inom skolväsendet i dess helhet har beräknats för läsåren 1972/73 och 1980/81. Tillgångsberäkningarna utgår från tre alternativ beträffande utbildningskapaciteten. Det första innebär oförändrad intagning för gymnastiklärarutbildning, dvs. 150 elever per år. I det andra och i det

tredje alternativet räknas med en intagning av 200 respektive 250 elever fr. o. m. höstterminen 1965.

Resultatet av dessa beräkningar framgår av följande sammanställning:

Lärarbehov	Manliga lärare	Kvinnliga lärare	Summa
1972/73	1 325	1 541	2 866
1980/81	1 465	1 709	3 174

Lärartillgång	1972/73			1980/81		
Vid en intagning av:	Manliga	Kvinnliga	Summa	Manliga	Kvinnliga	Summa
1) 150 elever	1 049	1 049	2 092	1 490	1 184	2 674
2) 200 elever	1 181	1 159	2 340	1 789	1 432	3 221
3) 250 elever	1 311	1 275	2 586	2 096	1 679	3 775

Såsom framgår av sammanställningen medför en oförändrad utbildningskapacitet (alternativ 1) betydande underskott såväl 1972/73 som 1980/81. Detta gäller främst i fråga om de kvinnliga gymnastiklärarna, vilket sammanhänger med att dessa har en avsevärt lägre yrkesverksamhetsgrad än de manliga lärarna.

Musiklärare

Musiklärare utbildas vid musikhögskolan samt vid musikkonservatorierna i Göteborg och Malmö.

Studierna för musiklärarexamen, högre organistexamen och högre kantorsexamen omfattar en kurstid av vardera 3 år, inberäknat en pedagogisk kurs med provtjänstgöringar vid Stockholms skolor. Denna senare kurs tar 1—2 år, i undantagsfall ned till 1 termin, beroende på avlagda förtentamina och tidigare musikpedagogiska meriter. Studiet för samtliga dessa tre examina kan i ett sammanhang slutföras på omkring 6 år. Den som avlagt musiklärarexamen erhåller titeln musikdirektör.

För inträde vid musikhögskolan kräves av blivande musiklärare minst realexamen som teoretisk skolunderbyggnad. Dessutom krävs vid anordnade prov visad musikalisk begåvning samt tillräckliga förkunskaper i musik. Totalantalet studerande för musiklärarexamen får ej överstiga 120. Vid musikkonservatorierna i Göteborg och Malmö uppgår antalet studerande för musiklärarexamen till sammanlagt ett femtiotal. Av de sökande till musikhögskolans musiklärar- och organistklasser under de senaste 10 åren har endast mellan en tredjedel och hälften av de sökande blivit antagna.

Ur arbetsmarknadsstyrelsens prognos rörande musiklärarbehovet inhämtas bl. a. följande.

I prognosen konstateras, att det för närvarande råder en omfattande brist på behöriga lärare i musik.

Behovet av musiklärare har beräknats för läsåren 1972/73 och 1980/81. Det understryks emellertid, att beräkningarna bör ses mot bakgrunden av svårigheterna att bedöma elevernas val av ämnen och utbildningsvägar.

Prognosens resultat sammanfattas i följande tablå.

	1972/73	1980/81
Lärarbehov	1 443	1 668
Lärartillgång		
Utbildningskapacitet:	1972/73	1980/81
Oförändrad	396	454
Fördubblad	596	1 091
Tredubblad	796	1 640

Prognosen visar alltså, att en väsentlig ökning av utbildningskapaciteten fordras för att tillgodose behovet av musiklärare. I hög grad sammanhänger detta med att en stor del av de utbildade musiklärarna beräknas komma att ägna sig åt annan verksamhet än läraryrket.

Teckningslärare

Utbildning av teckningslärare sker vid Teckningslärarinstitutet, som är en avdelning av Konstfackskolan i Stockholm. Utbildningstiden är tre år. Före inträdet vid teckningslärarinstitutet skall den studerande ha genomgått en förberedande kurs vid Konstfackskolans Konstindustriella dagskola (1-årig kurs) eller aftonskola (2-årig kurs). Formellt kompetenskrav för tillträde till den förberedande kursen är realexamen, 9g eller motsvarande samt goda konstnärliga anlag. Den sökande skall insända omkring tjugo arbetsprover i form av teckningar, målningar eller dylikt. I följande tabell lämnas uppgifter om antalet sökande och antagna till den förberedande kursen och till teckningslärarinstitutet. Som synes är konkurrensen för tillträde till den förberedande kursen mycket hård.

År	Förberedande kursen		Teckningslärarinstitutet	
	Sökande	Antagna	Sökande	Antagna
1954	151	52	39	32
1955	170	27	46	32
1956	150	50	49	32
1957	153	55		
1958	155	51	52	45
1959	162	55	62	45
1960	206	51	57	44
1961	202	55	53	44
1962	262	56	52	46
1963	274	57	54	48

Ur arbetsmarknadsstyrelsens prognos inhämtas bl. a. följande rörande teckningslärarbehovet.

För närvarande råder en viss brist också på teckningslärare. Denna är emellertid inte lika besvärande som bristen på gymnastik- och musiklärare.

Det framtida behovet av teckningslärare inom skolväsendet i dess helhet har — liksom för gymnastik- och musiklärare — beräknats dels för läsåret 1972/73 och dels för läsåret 1980/81. Tillgången på lärare har bedömts med utgångspunkt i två alternativ beträffande utbildningskapaciteten, det ena avseende en oförändrad kapacitet och det andra en fördubblad kapacitet. Resultatet av beräkningarna framgår av följande sammanställning. Också beträffande denna lärargrupp gäller, att reservationer måste göras på grund av svårigheterna att förtse elevernas val av ämnen och utbildningsvägar.

	1972/73	1980/81
<i>Lärarbehov</i>	1 080	1 258

Lärartillgång

Utbildningskapacitet:	1972/73	1980/81
Oförändrad	668	787
Fördubblad	802	1 138

De redovisade beräkningarna tyder på att inte ens en fördubbling av utbildningens omfattning skulle föreslå för att täcka de förutsedda behoven.

2. Lärare i slöjd och husliga ämnen

Slöjdlärare

Lärare i *trä- och metallslöjd* utbildas vid slöjdlärarseminariet i Linköping. För inträde krävs lägst grundskolekompetens i vissa ämnen jämte utbildning i yrkesskola. Utbildningstiden omfattar ett läsår. Vid seminariet intages årligen 120 elever.

Lärare i *textilslöjd* utbildas vid de husliga seminarierna i Stockholm, Göteborg, Malmö, Umeå och Uppsala. För inträde krävs lägst grundskolekompetens jämte utbildning i yrkesskola. Utbildningen är 3-årig. Vid de nämnda seminarierna intogs läsåret 1964/65 sammanlagt ca 170 elever för textilläro-utbildning. I sin 1963 verkställda, i det föregående omnämnda prognos uppskattade arbetsmarknadsstyrelsen intagningsbehovet för textillärarnas del vid mitten av 1960-talet till ca 140 elever.

Lärare i hemkunskap

Lärare i hemkunskap utbildas vid seminariernas för huslig utbildning hushållslärlinje — Stockholm, Göteborg, Umeå och Uppsala. För inträde krävs

lägst grundskolekompetens jämte utbildning vid yrkesskola. Utbildningen är 3-årig. Läsåret 1964/65 intogs sammanlagt ca 160 elever, vilket tal svarar mot det av arbetsmarknadsstyrelsen i 1963 års prognos beräknade behovet.

Barnavårdslärare

Barnavårdslärare utbildas vid seminarierna för huslig utbildning i Stockholm, Göteborg och Malmö. För inträde krävs lägst grundskolekompetens jämte utbildning vid yrkesskola. Utbildningen är 3-årig. Läsåret 1964/65 intogs sammanlagt ca 40 elever, vilket understiger det av arbetsmarknadsstyrelsen till ca 50 elever bestämda behovet.

C. Förslag rörande övningslärarutbildningens kapacitet läsåret 1965/66

Vederbörande anslagsäskande myndigheter har för läsåret 1965/66 inte föreslagit någon utvidgning av *gymnastik-, musik- och teckningslärarutbildningens* kapacitet.

Beträffande övriga i det föregående omnämnda kategorier övningslärare framgår skolöverstyrelsens förslag till utbildningens dimensionering av följande sammanställning.

Utbildning av	Intagningskapacitet	
	1964/65	1965/66
<i>Slöjdlärare:</i>		
Trä- och metallslöjd	120	of.
Textilslöjd	168	156
Lärare i hemkunskap	162	154
Barnavårdslärare	38	of.

Överstyrelsens förslag innebär i stort sett oförändrad intagning läsåret 1964/65. Till grund för beräkningarna har legat den tidigare omnämnda prognosen rörande textil-, hushålls- och barnavårdslärare. Beträffande sistnämnda grupp uppnås ej det beräknade intagningsbehovet, ca 50 elever. Anledningen härtill är svårigheterna att bereda eleverna praktikplatser. Främst gäller detta seminariet i Stockholm. Den dit förlagda intagningen om 12 elever per läsår föreslås därför fr. o. m. nästa läsår bli överflyttad till seminariet i Umeå.

Skolöverstyrelsen framlägger också ett på längre sikt inriktat utbildningsprogram för seminarierna för huslig utbildning. Enligt programmet, vars genom-

förande förutsätter nybyggnader i Stockholm och Uppsala samt tillbyggnad i Umeå, skulle seminariernas kapacitet för utbildning av textil-, hushålls- och barnavårdslärare komma att få denna omfattning:

Seminarium	Intagning per läsår		
	Textilläro- linjer	Hushållsläro- linjer	Barnavårdsläro- linjer
Stockholm	36	48	—
Göteborg	48	48	12 (ev. 20)
Umeå	36	36	12
Uppsala	36	54	16
Summa	156	186	40 (ev. 48)

D. Departementschefen

De av arbetsmarknadsstyrelsen under de båda senaste åren framlagda prognoserna rörande dels textil-, hushålls- och barnavårdslärare, dels gymnastik-, musik- och teckningslärare är av betydelse i det fortsatta arbetet med dimensioneringen av övningsläroarbildningen.

Av prognoserna att döma skulle den nuvarande utbildningskapaciteten vara i stort sett tillfredställande, såvitt avser lärare i ämnena slöjd, hemkunskap och barnavård. Skolöverstyrelsens program för den till seminarierna för huslig utbildning förlagda utbildningen av dessa lärargrupper finner stöd i prognosen rörande dem. Emellertid vill jag understryka vikten av att barnavårdsläroarbildningen ges en utvidgad kapacitet, vilket även har stöd i prognosen. Jag tillstyrker, att en ny barnavårdsläroarlinje inrättas vid seminariet i Umeå och förutsätter, att den planerade utbildningen av barnavårdslärare vid seminariet i Göteborg snarast möjligt utbyggs till maximal omfattning.

Om sålunda utbildningen av lärare i slöjd, hemkunskap och barnavård inte för den närmaste framtiden förefaller att medföra några mera betydande problem — sett till kvantiteten av utbildningen — tyder arbetsmarknadsstyrelsens senast framlagda prognos, vilken avser gymnastik-, musik- och teckningslärare, på ett rakt motsatt förhållande i fråga om dessa lärargrupper. Svårigheterna att bedöma, hur eleverna i grundskolan, fackskolan och gymnasiet kommer att välja ämnen och utbildningsvägar, gör visserligen, att prognosen måste tolkas med försiktighet. Oaktat denna reservation råder emellertid knappast någon tvekan om att det är mycket angeläget att snarast skapa förutsättningar för en ökad gymnastik-, musik- och teckningsläroarbildning.

VI. Utbildning av lärare vid yrkesundervisningen m. m.

A. Utbildningens nuvarande utformning och kapacitet

Med lärare vid yrkesundervisningen förstås i detta sammanhang såväl lärare i yrkesämnena som lärare i tekniska eller merkantila läroämnena. Utbildningen av lärare vid yrkesundervisningen omfattar alltså ett flertal lärarkategorier vid både grundskolan, yrkesskolan, fackskolan och gymnasiet.

Utbildningsverksamheten leds fr.o.m. den 1 oktober 1964 av skolöverstyrelsen (tidigare av överstyrelsen för yrkesutbildning). Den är förlagd till yrkespedagogiska institut i Göteborg, Linköping, Malmö, Stockholm, Sundsvall och Umeå. Till instituten är knutna fyra lektorer och fem adjunkter i psykologi och pedagogik. Tjänsterna är emellertid uppförda på skolöverstyrelsens personalförteckning och avlöningskostnaderna för dessa belastar överstyrelsens avlöningsanslag. Utbildningsverksamheten administreras av överstyrelsen i samverkan med den lokala ledningen för respektive institut.

Utbildningen av lärare vid yrkesundervisningen omfattar innevarande budgetår följande kursverksamhet (inom parentes anges för varje kurstyp det belopp som beräknats för ändamålet).

1. Pedagogiska kurser (11 kurser för totalt 360 deltagare) om 33 veckor för yrkeslärare, dvs. lärare i yrkesskolkurser med inriktning på industri och hantverk samt lärare i tekniskt-praktiska ämnen på grundskolans högstadium ($11 \times 95\,000 = 1\,045\,000$ kr.).
2. Pedagogisk kurs (för 16 deltagare) om 8 veckor för yrkeslärare i specialklasser (60 000 kr.).
3. Pedagogisk kurs (för 25 deltagare) om 8 veckor fördelade på tre terminer för lärare vid företagsskolor (60 000 kr.).
4. Pedagogisk kurs (för 15 deltagare) om 15 veckor för ämneslärare vid yrkesskolor (53 000 kr.).
5. Lärarutbildningskurser (3 kurser med totalt 36 deltagare) om två terminer för gymnasieingenjörer; ($3 \times 68\,000 = 204\,000$ kr.).
6. Pedagogiska kurser (2 kurser för totalt 32 deltagare) om en termin för civilingenjörer ($2 \times 40\,000 = 80\,000$ kr.).
7. Pedagogisk kurs om 5 veckor för lärare vid tekniska gymnasier (15 000 kr.).
8. Pedagogiska kurser (7 kurser för totalt 105 deltagare) om 15 veckor för handelslärare ($7 \times 53\,000 = 371\,000$ kr.).
9. Ämneskurs för gymnasieekonomerna som bedrivs i förening med korrespondensstudier (50 000 kr.).

10. Allmän yrkespedagogisk kurs om 5 veckor (37 000 kr.).
11. Pedagogisk kurs (för 25 deltagare) för ADB-lärare (120 000 kr.).
12. Fortbildningskurser (1 200 000 kr.).

B. Överstyrelsernas förslag för budgetåret 1965/66

Förslag angående utbildning av lärare vid yrkesundervisningen budgetåret 1965/66 har framlagts dels av tidigare överstyrelsen för yrkesutbildning i dess anslagsäskanden, dels av skolöverstyrelsen, som under anslaget Särskilda lärarutbildningsåtgärder föreslagit anordnande av lärarutbildning om två terminer för gymnasieekonomer och dels av skolöverstyrelsen i skrivelse den 22 oktober 1964 angående anslagsbehovet för de yrkespedagogiska instituten.

I sina anslagsäskanden framför *överstyrelsen för yrkesutbildning* följande förslag beträffande kursverksamhetens omfattning: (sifferbeteckningarna 1—12 ansluter till den tidigare lämnade redogörelsen för kursverksamheten under innevarande budgetår och inom parentes anges den kostnadsförändring som överstyrelsen räknat med).

1. Pedagogiska kurser för yrkeslärare: höjda kurskostnader ($11 \times 3\,000 = + 33\,000$ kr.) och ökat antal kurser ($2\frac{1}{2} \times 98\,000 = + 245\,000$ kr.).
2. Pedagogiska kurser för yrkeslärare i specialklasser: ytterligare en kurs om 15 veckor (+ 100 000 kr.).
3. Pedagogisk kurs för lärare vid företagsskolor (+ 60 000 kr.).
4. Pedagogisk kurs för ämneslärare vid yrkesskolor: förlängning av kurstiden från 15 till 18 veckor (+ 15 000 kr.) och ytterligare 3 kurser (+ 114 000 kr. — jfr. p. 5).
5. Lärarutbildningskurser för gymnasieingenjörer: den pedagogiskt inriktade andra terminen föreslås bli utbruten och ersatt av den kurstyp, som avses under p. 4.
6. Pedagogiska kurser för civilingenjörer
 $2 \times 10 = 20$ deltagare i stället för
 $2 \times 16 = 32$ (— 10 000 kr.).
7. Pedagogisk kurs om 5 veckor för lärare vid tekniska gymnasier: höjda kostnader (+ 5 000 kr.).
8. Pedagogiska kurser för handelslärare: förlängning av kurstiden från 15 till 18 veckor samt »något» fler deltagare (+ 70 000 kr.).
9. Ämneskurs för gymnasieekonomer: ytterligare två kurser (+ 100 000 kr.).
10. Allmän yrkespedagogisk kurs: oförändrad.
11. ADB-lärarkurs: inga kostnader beräknas för denna kurs (— 120 000 kr.).

12. Fortbildningskurser: ökning av antalet kurser (+ 1 545 000 kr.).
13. Ämneskurser för yrkeslärare: ny kurstyp (+ 240 000 kr.).
14. Höjda arvoden till medverkande lärare m. fl. i kursverksamheten (+ 430 000 kr.).

Ur överstyrelsens för yrkesutbildning motiveringar för de framlagda förslagen inhämtas bl. a. följande (sifferhänvisningarna ansluter till den tidigare framställningen).

1. — Intresset för de pedagogiska kurserna för yrkeslärare är mycket stort. Budgetåret 1963/64 anmälde sig ca 2 500 sökande till de då disponibla ca 300 platserna. Å andra sidan uppfyllde ett mycket stort antal av de sökande ej inträdesfordringarna. Framför allt gällde detta i fråga om praktik och yrkesteoretiska kunskaper. Inom vissa yrken har av denna anledning förekommit svårigheter att rekrytera till kurserna. De nyligen skärpta behörighetskraven för rätt till ordinarie yrkeslärartjänst kommer sannolikt att öka efterfrågan på pedagogisk utbildning. Främst av denna anledning bör nästa budgetår antalet kurser ökas från 11 till 13 $\frac{1}{2}$.

2. — Inom överstyrelsen pågår på uppdrag av Kungl. Maj:t en utredning rörande formerna för utbildning av lärare med tjänstgöring i specialklasser. Jämsides härmed bedrivs viss försöksverksamhet. Det är än så länge svårt att uttala sig om den definitiva utformningen av denna utbildning men det föreligger ett starkt behov av fortsatt och utvidgad kursverksamhet. Förutom den nuvarande kursen om åtta veckor bör därför nästa budgetår anordnas ytterligare en kurs, som bör ges en omfattning av 15 veckor och i första hand inriktas på lärare med mera begränsad lärarverksamhet. Den kortare kursen är under denna förutsättning tänkt att förbehållas lärare med minst två års tjänstgöring i specialklasser.

3. — En kurs om åtta veckor för pedagogisk utbildning av lärare vid företagskolor genomföres under våren och hösten 1964 samt våren 1965 med kurstiden sålunda fördelad på tre terminer och kombinerad med enskilda studier under mellanperioderna. Eftersom intresset för kursen visat sig vara mycket stort, bör ytterligare en sådan kurs anordnas med början hösten 1965.

4 och 5. — Lärarutbildningskurserna för gymnasieingenjörer (p. 5) omfattar två samordnade terminer, varav den första ägnas åt huvudsakligen ämnesinriktad vidareutbildning och den andra åt pedagogisk utbildning. Det är emellertid ändamålsenligt, att den ämnesmässiga utbildningen skiljes från den pedagogiska och att denna kombineras med den nuvarande pedagogiska kursen för ämneslärare vid yrkesskolor (p. 4), varigenom antalet sådana kurser ökas från en till fyra. Samtidigt bör denna kurstyp förlängas från 15 till 18 veckor.

6. — Kurserna för lärarutbildning av civilingenjörer har rönt ett betydligt ökat intresse under de senaste terminerna. Vid de kurser, som anordnats hösten 1963 och våren 1964 har sålunda endast en del av det totala antalet sökande kunnat beredas plats.

7. — Kursen om 5 veckor för pedagogisk utbildning av lärare vid tekniska gymnasier äger rum under ferierna och uppdelas på två somrar. Under mellanliggande läsår har deltagarna att självständigt studera anvisad litteratur. Behov föreligger av ytterligare kurser av detta slag.

8. — De pedagogiska kurserna för handelslärare har expanderat kraftigt under senare år, vilket framgår av följande sammanställning över deltagarnas fördelning.

Budgetår	Civil- ekonomer	Gymnasie- ekonomer	Språklärare med akademisk examen	Lärare i maskin- skrivning och stenografi	Lärare i detalj- handels- ämnen	Summa
1958/59	17	16	3	—	4	40
1959/60	19	20	1	3	7	50
1960/61	24	20	4	8	6	62
1961/62	22	47	8	9	4	90
1962/63	27	45	13	9	7	101
1963/64	34	41	10	9	3	97
Summa	143	189	39	38	31	440

Behovet av lärare vid handelsgymnasier är emellertid ännu inte täckt. Det samma gäller lärare i handelsämnen vid grundskolan. Även om det sålunda föreligger en bristande tillgång på pedagogiskt utbildade handelslärare, är det på grund av svårigheter att anskaffa lämpliga skolor och lärare för utbildningsverksamheten på de orter, till vilka denna är förlagd, inte möjligt att nästa budgetår utöka antalet kurser av ifrågavarande slag. Emellertid bör tiden för dessa utvidgas från 15 till 18 veckor.

9. — De numera skärpta kraven för behörighet till tjänst som gymnasieekonom-ämneslärare motiverar, att det nästa budgetår anordnas tre i stället för en kurs för ämnesmässig vidareutbildning av gymnasieekonomer.

11. — Den kurs för ADB-lärare, som planerats för innevarande budgetår har av skilda anledningar måst uppskjutas och kommer att anordnas först under nästa budgetår. Medel för denna kurs har reserverats.

13. — De för lärare i yrkesämnen ändrade behörighetsvillkoren gör det bl. a. angeläget att bereda denna lärarkategori möjligheter till ämnesmässig vidareutbildning. Detta motiverar, att en ny kurs typ — ämneskurser för yrkeslärare — införes.

15. — Med anledning av de höjda arvoden till medverkande vid utbildningen av lärare vid yrkesundervisningen, som beslutats i anslutning till 1964 års förhandlingar med berörda personalorganisationer krävs höjd medelsanvisning för detta ändamål.

Skolöverstyrelsen föreslår i sina anslagsäskanden under anslaget Särskilda lärarutbildningsåtgärder, att det nästa budgetår anordnas två kurser (med 20 deltagare i vardera) avsedda speciellt för lärarutbildning av gymnasieekonomer. Kurserna föreslås få samma uppläggning som de nuvarande kurserna för gymnasieingenjörer. De skulle sålunda omfatta två terminer, varav den första med huvudsakligen ämnesinriktad vidareutbildning och den andra med pedagogisk utbildning. Kostnaderna beräknas till 95 000 kr. per kurs, varav 20 000 kr. till utrustning av institutioner. Härutöver räknas med deltagaresättning på 125 000 kr. per kurs, varför den totala kostnaden per kurs beräknas till 220 000 kr. eller för de två föreslagna kurserna tillhoppa 440 000 kr.

I den förenämnda skrivelsen angående de yrkespedagogiska instituten framlägger skolöverstyrelsen förslag, som syftar till att ge instituten en mera själv-

ständig ställning. De avses därigenom få möjlighet att avlasta skolöverstyrelsen huvuddelen av kursadministrationen. Förslaget innebär i stort, att medel till verksamheten skall utgå från särskilda på riksstaten uppförda anslag och att de nu i personalförteckningen för skolöverstyrelsen upptagna men till de yrkespedagogiska instituten knutna lektors- och adjunktstjänsterna i psykologi och pedagogik skall uppföras på en särskild personalförteckning för de yrkespedagogiska instituten. Vidare föreslås bl. a., att det vid flertalet av instituten inrättas rektorstjänster och tjänster som kanslibiträden liksom att medel för den kursverksamhet, som omfattas av det nuvarande anslaget Utbildning av lärare vid yrkesundervisningen, beräknas under de föreslagna nya anslagen avseende de yrkespedagogiska instituten.

C. Departementschefen

Såsom tidigare framhållits innefattar benämningen lärare vid yrkesundervisningen ett flertal skilda lärarkategorier. De huvudgrupper av lärare som den ifrågavarande lärarutbildningen inriktar sig på är dels lärare i yrkesämnena, dels lärare i tekniska och merkantila ämnen. Det är givetvis synnerligen viktigt, att dessa lärare liksom lärarna i allmänna ämnen får en tillfredsställande utbildning för sin verksamhet.

Den långsiktiga bedömningen av ifrågavarande utbildningsbehov är i hög grad beroende av vissa pågående utredningar, främst 1960 års lärarutbildningssakkunnigas och 1964 års yrkesutbildningsberednings pågående arbete. Det synes sannolikt, att resultatet av dessa båda utredningar kommer att påverka organisationen och utformningen av den framtida lärarutbildningen även i vad avser lärare vid yrkesundervisningen. Jag anser detta förhållande motivera viss försiktighet vid bedömningen av förslag om mera betydande förändringar i nuvarande läge i fråga om organisationen av denna lärarutbildning. Det är givetvis angeläget, att skolöverstyrelsen snarast möjligt kartlägger lärarbehovet och lärartillgången samt lärarnas faktiska utbildning, så att ett bättre underlag än hittills erhålls för kommande anslagsäskanden och förslag i samband därmed.

Med hänsyn till det anförda är jag inte nu beredd tillstyrka den förändring av de yrkespedagogiska institutens ställning, som skolöverstyrelsen föreslår. Den förstärkning av instituten som kan vara nödvändig, för att instituten skall kunna svara för den växande utbildningsverksamheten och dessutom överta vissa arbetsuppgifter som hittills åvilat vederbörande överstyrelse, bör i stället ske på samma sätt som hittills, dvs. genom ianspråktagande av erforderliga medel under anslaget till utbildning av lärare vid yrkesundervisningen (p. 2).

De förslag beträffande kursverksamhetens omfattning, som framlagts av överstyrelsen för yrkesutbildning och skolöverstyrelsen, föranleder följande ställningstaganden från min sida.

Det framstår såsom uppenbart, att en utökning av antalet pedagogiska kurser för yrkeslärare är motiverad (p. 1). Jag tillstyrker därför att ytterligare två

sådana kurser anordnas nästa budgetår och beräknar härför en anslagshöjning med 190 000 kr. Antalet sådana kurser kommer därmed att uppgå till tretton budgetåret 1965/66 mot elva innevarande budgetår.

I ett föregående avsnitt har jag tillstyrkt, att kurser om en termin försöksvis anordnas för övnings- och yrkeslärare, som skall handha specialklass elever eller särskolelever. Eftersom behovet av specialutbildning för dessa lärare torde vara stort och tills vidare torde få tillgodoses även genom kortare kurser beräknar jag för sistnämnda ändamål ett belopp av 60 000 kr. under anslaget till utbildning av lärare vid yrkesundervisningen (p. 2).

Jag finner inte anledning att beräkna någon anslagshöjning för ett upprepan- de av den kurs för lärare vid företagsskolor, som innevarande budgetår anordnas inom ramen för tillgängliga medel (p. 3).

För behörighet till ordinarie ämneslärartjänst för gymnasieingenjör eller gymnasieekonom gäller numera enligt skolstadgan bl. a. krav på genomgång av lärarutbildning omfattande två terminer. För gymnasieingenjörer har sådan utbildning funnits anordnad sedan budgetåret 1958/59 och enligt min uppfattning föreligger inte anledning att nu ändra uppläggningsen i stort av denna utbildning. Därför kan jag inte tillstyrka det förslag härom som överstyrelsen för yrkesutbildning framlagt. Någon förlängning av kurstiden är jag inte beredd tillstyrka, inte heller i fråga om den pedagogiska kursen för ämneslärare vid yrkesskolor. Jag räknar därför med oförändrad medelsanvisning för dessa ändamål (p. 4 och 5), bortsett från den anslagshöjning som jag i det följande förordar med hänsyn till inträffade löne- och arvodesstegringar.

Vad beträffar enterminkurserna för pedagogisk utbildning av civilingenjörer, har överstyrelsen för yrkesutbildning föreslagit en begränsning av antalet deltagare per kurs från nuvarande 16 till 10 deltagare (p. 6). Med hänsyn till vad överstyrelsen själv anført om det ökade intresset för denna lärarutbildning och det stora behovet av lärarutbildade civilingenjörer anser jag mig inte kunna tillstyrka detta förslag. Det må framhållas, att det under såväl föregående som innevarande budgetår visat sig föreligga ett sådant intresse för ifrågavarande lärarutbildning, att speciella åtgärder ansetts befogade för att tillmötesgå detta intresse. Någon minskning av utbildningens omfattning på detta område finns det med säkerhet för överskådlig framtid inte anledning att räkna med. Tvärtom torde den pedagogiska utbildningen av civilingenjörer böra öka i omfattning. Bland annat av den anledningen har de nya bestämmelserna om praktisk lärarkurs för lärare i läroämnena utformats så, att de öppnar möjlighet också för civilingenjörer att genomgå denna form av praktisk lärarutbildning.

Det senast anförda gäller också civilekonomer, som önskar bli lärare. Såsom framgått av det föregående har dessa hittills fått sin lärarutbildning vid samma pedagogiska kurser som övriga kategorier av handelslärare. Också för civilekonomernas del finns det anledning att eftersträva en ökning av utbildningens omfattning, vilket efter hand bör kunna ske genom lärarutbildning i samma form som för lärare i allmänna läroämnena.

Enterminskurserna för handelslärare bör, såsom överstyrelsen för yrkesutbildning föreslår, drivas med oförändrad kapacitet under nästa budgetår (p. 8). Någon förlängning av utbildningstiden räknar jag inte med. Jag vill därutöver tillstyrka skolöverstyrelsens förslag, att särskilda tvåterminskurser, liknande dem som anordnas för gymnasieingenjörer, anordnas för ämnesmässig och pedagogisk utbildning av gymnasieekonomer och jag beräknar för detta ändamål medel i enlighet med överstyrelsens förslag. Eftersom det inte synes motiverat att samtidigt med införandet av denna nya kurstyp öka antalet ämneskurser för gymnasieekonomer, beräknar jag inte medel för en sådan ökning (p. 9).

För den speciella kursen för utbildning av ADB-lärare (p. 11) vilken, såsom tidigare framhållits, måst uppskjutas till nästa budgetår, har medel till kurskostnader och deltagarersättningar beräknats för innevarande budgetår. Från reservationsanslaget till utbildning av lärare vid yrkesundervisningen kan således för nästa budgetår avräknas det belopp som beräknats för själva kurskostnaden, dvs. 120 000 kr. Kostnaden för ersättningar till kursdeltagarna täcks däremot inte av någon reservationsmedelsbehållning utan kommer att belasta förslagsanslaget till ersättning till deltagare med ett beräknat belopp av 454 000 kr., vilket på nytt måste tas med vid beräkningen av detta anslag. Medel för fortbildning av lärare vid yrkesundervisningen beräknar jag under anslaget Lärares fortbildning m. m. (p. 12). Ämneskurser för yrkeslärare torde, i den utsträckning skolöverstyrelsen finner erforderligt, få anordnas med ianspråktagande av medel ur sistnämnda anslag (p. 13).

För höjda arvoden till lärare m. fl., som medverkar i utbildningen av lärare vid yrkesundervisningen (p. 14) räknar jag med en anslagsökning för nästa budgetår av 300 000 kr.

Slutligen beräknar jag för utbildning av instruktionsgymnaster och instruktionsarbetsterapeuter dels kurskostnader om sammanlagt 275 000 kr., dels kostnader för ersättning till deltagare om sammanlagt 300 000 kr. Motsvarande kostnader har för innevarande budgetår beräknats under anslaget E 40. Sjukgymnast- och arbetsterapeututbildning m. m., vilket anslag inte förutsatts kvarstå i riksstaten för nästa budgetår.

Jag avser att i det följande föreslå anvisande av medel under vederbörliga anslag i anslutning till vad jag i det föregående anfört och förordat.

Under åberopande av vad jag i det föregående anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att besluta, att utbildningen av lärare vid yrkesundervisningen under budgetåret 1965/66 skall ha i huvudsak den omfattning som jag förordat.

VII. Fortbildning av lärare

A. Inledning

Medel för lärares fortbildning utgår innevarande budgetår ur i första hand två anslag, nämligen anslaget Lärares fortbildning m. m. och anslaget Utbildning av lärare vid yrkesundervisningen. Det förstnämnda anslaget avser i sin helhet lärarfortbildning och är huvudsakligen avsett för fortbildning av klasslärare och lärare i allmänna läroämnena. Av det senare anslaget är — såsom framgått av det föregående — endast en del disponibel för lärares fortbildning. Med lärare vid yrkesundervisningen förstås i detta sammanhang dels lärare i yrkesämnena, dels lärare i tekniska eller merkantila läroämnena. I viss utsträckning torde också de på lärare i allmänna läroämnena inriktade fortbildningsmöjligheterna redan stå öppna för lärare i de fackinriktade läroämnena. Budgetmässigt är emellertid de båda lärarkategorierna från fortbildningssynpunkt helt åtskilda. Detta sammanhänger i första hand med att skolöverstyrelsen intill den 1 oktober 1964 svarat för fortbildningen av klasslärare och lärare i allmänna läroämnena och överstyrelsen för yrkesutbildning för fortbildning av lärare vid yrkesundervisningen. Numera lyder all lärarfortbildning under skolöverstyrelsen, vilket motiverar, att kostnaderna härför i fortsättningen bör bestridas från ett för sådan verksamhet gemensamt anslag. Eftersom skolöverstyrelsen och överstyrelsen för yrkesutbildning i skilda anslagsäskanden avgivit förslag beträffande fortbildningsverksamheten budgetåret 1965/66 redovisas emellertid de båda överstyrelsernas förslag i det följande var för sig.

B. Skolöverstyrelsens förslag för budgetåret 1965/66

Den fortbildning som bekostas ur anslaget till lärares fortbildning m. m. bedrivs huvudsakligen av skolöverstyrelsen, länsskolnämnderna och fortbildningsinstituten.

Av skolöverstyrelsen administreras kurser och konferenser av rikskaraktär samt kurser av speciell art, såsom kurser rörande tal- och röstrubbningar, kurser för skolläkare och skolsköterskor, kurser för elevhemspersonal m. fl.

Fortbildningsinstituten är fem till antalet och anknutna dels till lärarhögskolorna i Stockholm, Göteborg, Malmö och Uppsala, dels till allmänna gymnasiet i Umeå. Institutens främsta uppgift är att svara för huvudparten av feriekursverksamheten. De leds av föreståndare, anställda på halvtid, och har till sitt förfogande de biträdesresurser som erfordras för kursverksamhetens administration.

Till länsskolnämnderna är knutna fortbildningsledare, som har att organisera och leda länsskolnämndernas fortbildningsverksamhet, samt fortbildningskonsulenter och biträdespersonal. Konsulenterna, sammanlagt 120, är anställda på

halvtid och fullgör därutöver halv lärartjänstgöring. Konsulenttjänsterna inrättades i samband med grundskolereformen, varmed sammanhänger att de nu anställda konsulenterna har till huvudsaklig uppgift att verka för fortbildning av grundskolans lärare.

Totalt har i riksstaten för budgetåret 1964/65 anvisats 9 880 000 kr. under anslaget Lärares fortbildning m. m. Anslaget disposition framgår av följande uppställning, i vilken även redovisats skolöverstyrelsens respektive mina förslag till anslagsförändringar för budgetåret 1965/66.

*Dispositionen av anslaget Lärares fortbildning m. m. budgetåret 1964/65
samt föreslagna anslagsförändringar för budgetåret 1965/66*

Ä n d a m å l	1964/65	Ändringsförslag 1965/66	
		Skolöverstyrelsen	Departementschefen
I. Av skolöverstyrelsen administrerad fortbildning	1 169 000	+ 1 221 000	+ 961 000
1. Fortbildningskurser, studiedagar m. m.	750 000	+ 700 000	+ 700 000
2. Informationskonferenser	145 000	+ 70 000	+ 70 000
3. Kurser rörande röst- och talrubbningsar	30 000	of.	of.
4. Kurser i hygien för lärare, skolläkare och skolsköterskor	130 000	of.	of.
5. Kurser och konferenser för föreståndare vid elevhem, skolkuratorer m. fl.	9 000	+ 36 000	+ 36 000
6. Kurser för skolmåltidspersonal	105 000	+ 5 000	+ 5 000
7. Kurser för skolpsykologer	—	+ 60 000	+ 60 000
8. Utbildning av skolbibliotekarier	—	+ 350 000	+ 90 000
II. Fortbildningsinstitutets verksamhet	3 123 000	+ 5 059 000	+ 3 350 000
1. Personal, arvoden	305 000	+ 139 000	+ 100 000
2. Expenser och reseersättningar	98 000	+ 25 000	+ 25 000
3. Kurser, konferenser m. m.	2 720 000	+ 4 895 000	+ 3 225 000
III. Länsskolnämndernas fortbildningsverksamhet ..	4 570 000	+ 3 133 000	+ 1 661 000
1. Ersättningar till fortbildningsledare och biträdespersonal	700 000	+ 58 000	+ 58 000
2. Ersättningar till fortbildningskonsulenter ..	2 520 000	+ 2 501 000	+ 1 309 000
3. Reseersättningar till fortbildningsledare och fortbildningskonsulenter	510 000	+ 430 000	+ 150 000
4. Kurser, konferenser, studiedagar, studiecirklar m. m.	840 000	+ 144 000	+ 144 000
IV. Övrig verksamhet	1 018 000	+ 58 000	— 17 000
1. Fortbildning anordnad av lärarorganisationer ..	168 000	of.	of.
2. Vissa praktisk-pedagogiska kurser m. m.	65 000	— 65 000	— 65 000
3. Stiftelsen Svenska Dalcrozeseminariet	15 000	+ 20 000	+ 10 000
4. August Abrahamsons stiftelse (för slöjdläraryt- tildning)	80 000	+ 20 000	+ 20 000
5. Språkassistenter	304 000	+ 18 000	+ 18 000
6. Resestipendier	195 000	+ 65 000	of.
7. Tryckt information, administration m. m.	191 000	of.	of.
Summa anslag resp. föreslagna anslagsförändringar	9 880 000	+ 9 471 000	+ 5 955 000

De centrala ändamål som berörs av de av skolöverstyrelsen föreslagna anslagsförändringarna och de belopp till vilka dessa uppgår framgår av följande

sammanfattande uppställning. I denna har, i anslutning till respektive ändamål, angivits numren på däremot svarande, i den detaljerade uppställningen angivna poster.

1. Fortbildning för lärare vid gymnasier och fackskolor (I: 1 och 2, II: 3 delvis)	+ 3 500 000
2. Annan lärarfortbildning i fortbildningsinstitutens regi (II: 1, 2 och 3 delvis)	+ 2 164 000
3. Uppbyggnad av fortbildningskonsulentorganisationen (III: 2 och 3)	+ 2 930 000
4. Övriga ändamål (I: 3—8, II: 3 delvis, III: 1 och 4, IV: 1—7) ..	+ 877 000
Summa kr.	9 471 000

Det bör observeras, att den av skolöverstyrelsen för budgetåret 1965/66 föreslagna höjningen av ifrågavarande anslag med avseende på här angivet huvudändamål 1, dvs. fortbildning av lärare vid gymnasier och fackskolor, kommit till stånd redan innevarande budgetår genom riksdagsbeslut om anslag på tilläggsstat.

I det följande lämnas en redogörelse för skolöverstyrelsens överväganden och förslag med avseende på vart och ett av de angivna huvudändamålen.

1. Fortbildning för lärare vid gymnasier och fackskolor

Det på tilläggsstat I för innevarande budgetår anvisade anslaget av 3 500 000 kr. för särskild lärarfortbildning i anslutning till gymnasie- och fackskolereformen är, enligt från skolöverstyrelsen inhämtade uppgifter, disponerat på följande sätt:

1. Kvantitativ och kvalitativ analys av fortbildningsbehov och utbildningskompletteringsbehov i samband med reformen, i första hand i form av dels en enkät bland berörda lärare, dels planeringssymposier under sommaren 1964	225 000
2. Förberedelser för och genomförande av studiedagar under vårterminen 1965, omfattande allmän introduktion och behandling av 14 undervisningsämnen i gymnasiet och fackskolans årskurs 1 ..	750 000
3. Utbildningskompletteringskurser under maj—juni 1965 omfattande 7—20 dagar för sammanlagt ca 700 lärare	1 225 000
4. 20—25 feriekurser om 8 dagar i juni 1965 med i genomsnitt 30 deltagare per kurs	575 000
5. Informationskonferenser för rektorer och vissa lärare vid berörda utbildningsanstalter	75 000
6. Produktion och tillhandahållande av studiematerial m. m.	650 000
Summa kr.	3 500 000

I sina anslagsäskanden för budgetåret 1965/66 framhåller skolöverstyrelsen, att den speciella fortbildningsverksamhet, som överstyrelsen anser nödvändig för ett framgångsrikt genomförande av gymnasie- och fackskolereformen, under de 4—5 närmaste åren kommer att kräva årliga ekonomiska insatser av samma storlek som innevarande budgetår. I anslutning härtill begär överstyrelsen också för budgetåret 1965/66 medel för detta ändamål med tillhoppa 3 500 000 kr., att användas i huvudsak på sätt som framgår av följande sammanställning:

1. Fullföljande av analys- och planeringsarbete	200 000
2. Förberedelser för och genomförande av studiedagar i 11 undervisningsämnen	570 000
3. Utbildningskomplettering under maj—juni 1966, omfattande kurser om 7—20 dagar för tillhoppa ca 900 lärare	1 575 000
4. Feriekurser i juni 1966 av samma omfattning som i juni 1965	575 000
5. Informationskonferenser för rektorer och vissa lärare	80 000
6. Produktion och tillhandahållande av studiematerial m. m.	500 000
Summa kr. 3 500 000	

Skolöverstyrelsen anger som sin uppfattning, att den övervägande delen av den här avsedda fortbildningen skall administreras av fortbildningsinstitutet. Överstyrelsen framhåller emellertid, att viss del av verksamheten måste komma att drivas i direkt regi av överstyrelsen. Den lämpliga fördelningen av de äskade medlen mellan överstyrelsen och fortbildningsinstitutet anser överstyrelsen emellertid ännu inte kunna fastställas, varför överstyrelsen förbehåller sig att få återkomma i detta avseende.

2. Annan lärarfortbildning i fortbildningsinstitutens regi

Huvuddelen av de för lärarfortbildning i fortbildningsinstitutens regi anvisade medlen används för feriekursverksamhet. Denna verksamhet har, uttalar överstyrelsen, under sommaren 1964 kunnat inriktas på aktuella och nödvändiga områden samt har kunnat inpassas som ett led i ett långsiktigt planerat fortbildningsprogram, vars övriga delar utgörs av konsulenternas skolbesök, insatser på studiedagar och en omfattande kurs- och studiecirkelverksamhet under läsåret. Enligt överstyrelsen motsvarar emellertid feriekursverksamhetens omfattning varken det av överstyrelsen bedömda behovet eller det av lärarna visade intresset. Av totalt 18 000 sökande till kurserna har ca 5 000 kunnat antagas. Överstyrelsen siktar på att fr. o. m. sommaren 1967 kunna erbjuda alla lärare möjlighet att genomgå en fortbildningskurs om en vecka vart fjärde år. En utbyggnad till denna standard beräknas fordra en årlig höjning under tre år av anslaget till den reguljära feriekursverksamheten med något över 2 milj. kr. För budgetåret 1965/66 beräknar skolöverstyrelsen vidare en kostnadsökning för fortbildningsinstitutets verksamhet med sammanlagt 2 164 000 kr. därav 2 milj. kr. för kursverksamhet och 164 000 kr. för ökade administrationskostnader. Av

sistnämnda belopp hänför sig 25 000 kr. till beslutade generella lönehöjningar och återstoden till heltidsanställning av föreståndare för fortbildningsinstitut i Göteborg och Malmö, anställning av ytterligare skrivbiträdespersonal vid samtliga institut samt ökade expenskostnader.

3. Uppbyggnad av fortbildningskonsulentorganisationen

Organisationen med fortbildningskonsulenter har enligt skolöverstyrelsen helt visat sig motsvara de förväntningar man fäst vid densamma. De för innevarande budgetår till fortbildningskonsulenter anvisade medlen rymmer ersättning till 120 konsulenter. Detta antal anser överstyrelsen emellertid otillräckligt. Enligt skolöverstyrelsens ursprungliga planer skulle den på grundskolans lärare inriktade konsulentorganisationen bestå av 375 konsulenter.

Överstyrelsen föreslår, att ytterligare 70 konsulenter anställs budgetåret 1965/66, varigenom det totala antalet konsulenter skulle komma att bli 190, dvs. ungefär hälften av vad överstyrelsen ursprungligen planerat.

Därutöver föreslår skolöverstyrelsen, med hänsyn till den beslutade gymnasie- och fackskolereformen, att särskilda konsulenter anställs för att främja fortbildningen bland de till dessa skolformer knutna lärarna. Överstyrelsen räknar med att det kommer att krävas i genomsnitt tre konsulenter per län med speciell inriktning på det gymnasiala stadiet. Av dessa bör enligt överstyrelsen 25, dvs. en per län, förordnas fr. o. m. nästa budgetår.

Av den för ersättningar till fortbildningskonsulenter äskade höjningen hänför sig 208 000 kr. till generella lönehöjningar för de redan inrättade konsulentbefattningarna. Återstående höjning (2 292 000 kr.) utgör de beräknade kostnaderna för skolöverstyrelsens tidigare behandlade förslag om utökning av antalet konsulenter. Till denna föreslagna utökning hänför sig också den begärda höjningen av posten till reseersättningar med 430 000 kr. Totalt äskas sålunda för utvidgning av konsulentorganisationen 2 722 000 kr.

4. Övriga ändamål

Beträffande de av skolöverstyrelsen för övriga ändamål föreslagna uppräkningsarna med sammanlagt 877 000 kr. av skilda poster under detta anslag inhämtas av handlingarna bl. a. följande. Nummerbeteckningarna ansluter till de nummerbeteckningar, som använts i den tidigare intagna tablån över dispositionen av anslaget Lärares fortbildning m. m.

I: 5. — Den föreslagna höjningen, 36 000 kr., är avsedd dels för utökad kursverksamhet för elevhemsföreståndare (16 000 kr.), dels för anordnande av en särskild kurs för biträdespersonal vid specialskolornas elevhem (20 000 kr.).

I: 7. — Ifrågavarande belopp (60 000 kr.) utgör en överföring från anslaget Länsskolnämnderna: Omkostnader (D 5) och motsvarar den delpost därav, som för innevarande budgetår anvisats för kursverksamhet avseende skolpsykologer.

I: 8. — Det för utbildning av skolbibliotekarier äskade beloppet (350 000 kr.) är avsett att användas dels för kurser i syfte att utbilda lärare till skolbibliotekarier, dels för stipendier till skolbibliotekarier och lärare för studiebesök vid därför lämpade skolbibliotek. Av den förstnämnda delen utgör 90 000 kr. en överföring från anslaget Bidrag till folkbibliotek (B 65) och motsvarar vad som för innevarande budgetår anvisats till kurser för utbildning av skolbibliotekarier.

II: 3. — Förutom den tidigare behandlade höjningen av anslaget till feriekurser med 2 000 000 kr. ingår i den under denna punkt äskade höjningen dels en ökning av kostnaderna för konferenser med fortbildningskonsulenter med 60 000 kr., dels ett med 105 000 kr. höjt belopp till praktisk-pedagogiska kurser som anordnas för blivande lärare av Sveriges yngre läroverkslärares förening och Kursverksamheten vid Stockholms universitet. Beträffande sistnämnda kurser föreslås, att de knyts till fortbildningsinstitutet och att i anslutning därtill den nuvarande delposten IV: 2 utgår.

III: 1. — Den föreslagna höjningen av denna post är i sin helhet betingad av generella lönehöjningar.

III: 4. — Den för detta ändamål äskade höjningen är avsedd att ställas till länsskolnämndernas förfogande, med 6 000 kr. per län, för i första hand en intensifierad kurs- och studiecirkelverksamhet.

IV: 3. — Den föreslagna höjningen motiveras av att Dalcroze-seminariet utvidgat sin verksamhet till att omfatta samtliga avsedda tre årskurser samt av bristen på rytmiklärare.

IV: 4 och 5. — De föreslagna höjningarna är helt betingade av löne- och prisstegringar.

IV: 6. — Den begärda höjningen kombineras med önskemålet att möjlighet att erhålla stipendium bör utvidgas till att gälla också andra lärarkategorier än språklärare.

C. Överstyrelsens för yrkesutbildning förslag för budgetåret 1965/66

Den fortbildning av lärare vid yrkesundervisningen som hittills bedrivits har praktiskt taget helt administrerats av överstyrelsen för yrkesutbildning. Verksamheten har i huvudsak omfattat ämnesmässig fortbildning i olika former. Däremot har den rent pedagogiska fortbildningen för dessa lärarkategorier fått en tämligen ringa omfattning.

Fortbildningen har bedrivits dels genom kurser av olika längd anordnade av överstyrelsen, dels genom kurser anordnade av organisationer och företag och dels genom stipendieunderstödda yrkesstudier och studieresor.

Den av överstyrelsen anordnade verksamheten har under senare år haft den

omfattning, som framgår av följande sammanställning. I varje kurs har deltagit genomsnittligt ca 20 lärare.

Lärarkategori	A n t a l k u r s e r							
	1951	1953	1955	1957	1959	1961	1963	1964
Industri och hantverk	3	4	5	5	17	23	30	32
Handel och kontor	3	3	4	6	9	20	24	30
Husligt arbete och vårdyrken ..	5	7	7	9	6	8	15	23
Tekniska gymnasier	—	1	1	2	2	2	7	4
Gem. för samtl. lärarkategorier	10	7	7	7	12	14	20	30
Summa	21	22	24	29	46	67	96	119

Under år 1964 beräknas sålunda ($119 \times 20 =$) ca 2 380 lärare vid yrkesundervisningen ha genomgått av överstyrelsen anordnade fortbildningskurser. Härtill kommer ca 550 deltagare i kurser anordnade av andra än överstyrelsen samt ett 50-tal deltagare med stipendium som bedrivit yrkesstudier under i genomsnitt 17 à 18 dagar.

Beträffande den framtida fortbildningsverksamheten för lärare vid yrkesundervisningen framhåller överstyrelsen för yrkesutbildning i sina anslagsäskanden för budgetåret 1965/66, att behov föreligger av en betydande utvidgning. Man föreslår därför en avsevärd höjning av de medel, som disponeras för detta ändamål. Förslagets innebörd i stort framgår av följande sammanställning, i vilken de för innevarande budgetår angivna delbeloppen av överstyrelsen angivits med uppskattade tal.

	Anvisat för budgetåret 1964/65	Förslag för budgetåret 1965/66
<i>Ämnesfortbildning</i>		
Industri och hantverk	300 000	550 000
Handel och kontor	300 000	400 000
Husligt arbete och vårdyrken	250 000	400 000
Tekniska gymnasier	100 000	300 000
Gemensamt	70 000	90 000
<i>Pedagogisk fortbildning</i>		
Kurser och konferenser	100 000	330 000
Studiedagar m. m.	—	250 000
Övrigt	85 000	340 000
Summa	1 205 000	2 750 000

Överstyrelsen för yrkesutbildning anger inte närmare, på vilket sätt de äskade höjningarna är avsedda att disponeras. Rent allmänt framhålls, att det knappast låter sig göra att nu fixera fortbildningsverksamhetens uppläggning i framtiden. Härjämte framhålls, att verksamheten bör i högsta grad kännetecknas av rörlighet och anpassning till behov som kan uppstå inom yrkesutbildningen. Överstyrelsen räknar vidare med att fortbildningen skall komma att behandlas av 1964 års yrkesutbildningsberedning.

D. Departementschefen

I flera tidigare sammanhang har jag understrukt den stora betydelse jag tillmäter lärarfortbildningen. Det är naturligt, att denna kommer att intaga en alldeles särskilt framskjuten position i ett skede som för närvarande, då undervisningsväsendet genomgår väsentliga förändringar.

Senast har i detta hänseende inträffat, att beslut fattats om en reformerad gymnasial utbildning. Denna reform förutsätter för sitt förverkligande en temporärt kraftigt intensifierad fortbildning med speciell inriktning på dessa skolformers lärare. Jag tillstyrker därför skolöverstyrelsens förslag, att det för budgetåret 1965/66 anvisas 3,5 milj. kr. för detta ändamål, att disponeras i stort enligt de av överstyrelsen angivna riktlinjerna.

Denna särskilda fortbildningsinsats bör naturligtvis inte inverka menligt på utvecklingen av den fortbildning, som i första hand vänder sig till lärare vid andra skolformer, främst då grundskolan och yrkesskolan. Å andra sidan kommer den omfattande fortbildningsverksamheten med sikte på gymnasium och fackskola att kräva mycket betydande pedagogiska och organisatoriska insatser. Eftersom utbildningsväsendets resurser är begränsade måste en avvägning ske i fråga om de resurser som därutöver kan avsättas för den i och för sig synnerligen viktiga lärarfortbildningen. Efter övervägande av de olika omständigheter till vilka hänsyn måste tas vid bedömningen av denna fråga, har jag funnit det nödvändigt att något dämpa den av skolöverstyrelsen föreslagna utvecklingstakten på fortbildningens övriga områden.

Jag anser mig sålunda böra förorda en mer begränsad anslagshöjning än vad skolöverstyrelsen föreslagit för utvidgning av fortbildningsinstitutens feriekursverksamhet. Denna är inte, såsom fortbildningskonsulentorganisationen, särskilt till för grundskolans lärare utan riktar sig redan nu också till gymnasielärare. Mot denna bakgrund och med hänsyn till det avsevärda belopp, som jag förordat för speciell fortbildning av denna lärarkategori, anser jag det för nästa budgetår tillfredsställande, om den reguljära feriekursverksamheten kan ökas med ca 20 %, vilket motsvarar en kostnadshöjning med 400 000 kr. Det ter sig naturligt att i första hand utnyttja denna utvidgning för fortbildning av grundskolans lärare. Beaktas den av mig i det föregående tillstyrkta medelsanvisningen för fortbildning av gymnasielärare, kan för budgetåret 1965/66 redovisas en utomordentligt kraftig höjning av de medel, som sammanlagt föreslås anvi-

sade för fortbildningskurser. För arvoden till personal vid fortbildningsinstitutionen tillstyrker jag en höjning med 100 000 kr. och för expenser en höjning med 25 000 kr.

Med hänsyn till vad jag i det föregående anført tillstyrker jag, att antalet fortbildningskonsulenter nästa budgetår ökas med 50, dvs till sammanlagt 170. Därvid förutsätter jag, att dessa engageras för fortbildning av i första rummet grundskolans lärare. För fortbildning av lärare vid gymnasier och fackskolor har jag i det föregående tillstyrkt en medelsanvisning av 3,5 milj. kr., vilket belopp avses rymma bl. a. kostnaderna för den personal, som medverkar i denna fortbildning. Jag finner därför inte anledning att beräkna särskilda medel för 25 fortbildningskonsulenter med speciell inriktning på det gymnasiala studiet. Kostnaderna för den av mig föreslagna ökningen av antalet fortbildningskonsulenter beräknar jag till 1 459 000 kr., reseersättningar inberäknade.

Beträffande de av skolöverstyrelsen i övrigt framförda förslagen tillstyrker jag dem, som avser kurser för elevhemsföreståndare m. fl. (I: 5), skolmåltidspersonal (I: 6) och skolpsykologer (I: 7). Däremot kan jag inte förorda den äskade ökningen för utbildning av skolbibliotekarier (I: 8) utan räknar i detta avseende med ett oförändrat belopp av 90 000 kr., vilket dock bör överföras från anslaget Bidrag till folkbibliotek (B 65), där det nu står uppfört, till detta anslag. För konferenser med fortbildningskonsulenter beräknar jag en höjning med 30 000 kr. och för vissa praktisk-pedagogiska kurser ett oförändrat belopp av 65 000 kr., vilka båda belopp inberäknas i anslagsposten II: 3. Anslagsposten IV: 2 av anslaget för innevarande budgetår bör i samband därmed utgå. I fråga om återstående av skolöverstyrelsen framlagda förslag hänvisas till de ställningstaganden, som framgår av den i det föregående intagna tablan.

Vad angår fortbildning av lärare vid yrkesundervisningen, finner jag det naturligt, att medel härför i fortsättningen beräknas under samma anslag som medel för annan lärarfortbildning. Från anslaget Utbildning av lärare vid yrkesundervisningen bör således till anslaget Lärares fortbildning m. m. överföras samma belopp som för innevarande budgetår beräknats för fortbildning av ifrågavarande lärare, dvs. 1,2 milj. kr.

Överstyrelsen för yrkesutbildning har i sina anslagsäskanden för nästa budgetår föreslagit en kraftig höjning av nämnda belopp, nämligen till 2,75 milj. kr. Såsom jag anförde i anslutning till behandlingen av överstyrelsens förslag på ifrågavarande punkt för innevarande budgetår, betraktar jag också fortbildningen av lärare vid yrkesundervisningen såsom en central fråga. Emellertid ser jag mig nu, liksom föregående år, nödsakad begränsa de föreslagna höjningarna, eftersom det allttjämt saknas ett tillfredsställande underlag för ett ställningstagande rörande denna lärarfortbildnings organisation och omfattning. Det ankommer på skolöverstyrelsen att i samband med anslagsäskandet för budgetåret 1966/67 redovisa ett sådant underlag, varvid bör iakttagas de synpunkter jag i detta avseende framförde i föregående års statsverksproposition, (s. 599—600).

I avvaktan härpå förordar jag, att till fortbildning av lärare vid yrkesundervisningen för budgetåret 1965/66 beräknas ett belopp av 1,7 milj. kr., vilket bör ge möjlighet till en inte oväsentlig utvidgning av denna fortbildning.

Jag avser att i det följande föreslå anvisande av medel i anslutning till vad jag i det föregående anfört och förordat.

F. Lärarutbildning

a) Klass- och ämneslärarutbildning

F 1. Lärarhögskolan i Stockholm: Avlöningar

	Anslag	Nettoutgift
1962/63	6 926 000	7 819 580
1963/64	9 650 000	9 846 469
1964/65	10 050 000	
1965/66 (förslag)	15 410 000	

Skolöverstyrelsen föreslår i sina anslagsäskanden, att detta anslag för budgetåret 1965/66 höjs med 5 260 000 kr. Højningen betingas, förutom av viss automatisk lönekostnadsökning, av följande under A—E redovisade förslag och beräkningar, upptagna under den del av lärarhögskolan till vilken de helt eller huvudsakligen hänför sig.

De under förevarande anslag beräknade merkostnaderna för den i det föregående föreslagna ökningen av klasslärarutbildningen vid lärarhögskolan med ytterligare 24 folkskollärarkandidater per termin uppgår till 265 000 kr. Merkostnaderna betingas av de behov som redovisas i det följande under rubriken F. Tillkommande behov för utvidgad klasslärarutbildning.

A. Klass- och ämneslärarlinjerna

1. En lektorstjänst i Ao 27 i psykologi och pedagogik.
2. Fyra lektorstjänster i Ao 27 i högstadiets metodik.
3. Fyra lektorstjänster i Ao 25 i högstadiets metodik.
4. Tre extra metodiklektorstjänster i Ag 25.
5. Två lektorstjänster i Ao 23 i mellanstadiets metodik.
6. En instrumentmakartjänst i Ao 11.
7. En laboratoriebiträdestjänst i Ae 7.
8. Ökning av kostnader för lärarkandidatlöner och handledararvoden m. m. på grund av ökning av antalet ämneslärarkandidater.
9. Ersättning för mistade avlöningsförmåner åt handledare vid handledd praktik under konferensdagar vid lärarhögskolan.

B. Speciallärarlinjen

10. En lektorstjänst i Ao 27 i psykologi och pedagogik.
11. Fem lektorstjänster i Ao 24 i specialundervisningens metodik.
12. En kontoristtjänst i Ao 9 på speciallärarlinjens expedition.
13. Ökade kostnader för arvoden till föreläsare, ledare av seminarieövningar och handledare.

14. En personlig lektorstjänst i Ao 25 i logopedi.
15. Ersättning till Stockholms stad i samband med utbildning av talpedagoger.

C. Den pedagogiska institutionen

16. En docenttjänst i Ae 25 i praktisk pedagogik.
17. Ytterligare 1 000 assistenttimmar.
18. Ytterligare skrivhjälp, motsvarande en kanslibiträdestjänst.
19. Ordinariesättning av en kanslibiträdestjänst.
20. Överföring av vissa kostnader till av skolöverstyrelsen föreslaget provinstitut.

D. Övningsskolan

21. Inrättande av en befattning som studierektor vid övningsskolan.
22. Ytterligare skrivhjälp, motsvarande en kontorsbiträdestjänst.
23. Inrättande av en räkneklänik i övningsskolan.

E. Administration, bibliotek

24. Ordinariesättning av en bibliotekarietjänst i Ae 23.
25. Ordinariesättning av en biblioteksbiträdestjänst i Ae 7.
26. En biblioteksassistenttjänst i Ae 13.
27. En vaktmästartjänst i Ae 9.
28. En kontorsbiträdestjänst (telefonist).
29. Medel för ytterligare skriv- och expeditionshjälp samt till bättre översyn och vård av materiel.

F. Tillkommande behov för utvidgad klasslärarutbildning

30. Två lektorstjänster i Ao 27 i högstadiets metodik.
31. En lektorstjänst i Ag 23 i mellanstadiets metodik.
32. En övningsskollärartjänst i Ao 20.
33. Ökade kostnader för timplärare, handledare och skolhälsovård.

I en inledande motivering för sina anslagsäskanden upptar överstyrelsen vissa för samtliga lärarhögskolor gemensamma frågor, däribland frågan om grunderna för beräkning av lärarhögskolornas behov av lärare för klass- och ämneslärarutbildningen. Överstyrelsen hänvisar härvidlag till prop. 1964: 68 angående vissa frågor rörande lärarutbildning vari framhållits betydelsen av att kommande förslag om en fortsatt utökning av lärarhögskolornas resurser, framför allt i personellt hänseende, föregås av en noggrann analys av vilka resurser som fordras för att lärarutbildningen, med allt vad däri innefattas, skall kunna bedrivas på ett tillfredsställande sätt. Enligt propositionen borde de normer i fråga om erforderligt antal befattningshavare, deras utnyttjande, olika organisatoriska lösningar i ämnen av olika omfattning etc., vari en sådan analys utmynnar, om

inte bestämda skäl i vissa fall talar i annan riktning, äga tillämpning beträffande samtliga lärarhögskolor av samma typ. Det skulle ankomma på skolöverstyrelsen att beakta dessa synpunkter i sina kommande petita. — Överstyrelsen anför i detta hänseende följande.

Som underlag för en bedömning av lärarhögskolornas anslagsbehov har överstyrelsen för varje lärarhögskola upprättat en tablå, som utvisar nuläget i fråga om verksamhetens organisation, antalet lärartjänster samt antalet befattningshavare i övrigt. Uppgifter i detta hänseende redovisas särskilt för den egentliga lärarhögskolan (lärarutbildningslinjerna), övningsskolan, pedagogiska institutionen, administration och bibliotek. På grundval av de i tablåerna redovisade uppgifterna har det varit möjligt att vid budgetbehandlingen göra en systematisk jämförelse mellan skolorna för att få en enhetligare bedömning av medelstilldelningen på sätt antytts i ovannämnda proposition.

Av särskild betydelse i detta sammanhang är att enhetliga normer tillämpas vid beräkning av lärarbehovet vid de olika lärarutbildningslinjerna. Efter förberedande diskussioner inom överstyrelsen, vari rektorerna och institutionsföreståndarna vid lärarhögskolorna deltagit, har rektorskonventet på överstyrelsens uppdrag utarbetat normer för beräkning av lärarbehovet i anslutning till vad som beslutats vid ifrågavarande diskussioner. Dessa normer överensstämmer i det hela med de ingående beräkningar av lärarbehovet, som föregick 1954 års proposition om lärarhögskolan i Stockholm samt i förekommande fall med förarbetena för 1962 års beslut om småskollärarutbildning vid lärarhögskolan i Malmö. I beräkningarna ingår icke speciallärarlinjernas lärarbehov. De verkställda beräkningarna detaljredovisas i bilaga till överstyrelsens äskande.

Överstyrelsen har beträffande samtliga lärarhögskolor baserat sina beräkningar beträffande lärarbehovet på ifrågavarande beräkningsgrunder. I vissa fall har dock av speciella skäl äskats ett mindre antal tjänster än vad som skulle följa vid en strikt tillämpning av normerna. Överstyrelsen anser att de nu angivna normerna — som självfallet inte bör lägga hinder i vägen för variationer i lärarhögskolorna emellan i fråga om detaljutnyttjandet av de inom ramen för normerna givna resurserna — även i fortsättningen bör tillämpas i avvaktan på vad lärarutbildningssakkunniga kan komma att föreslå eller till dess erfarenheterna ger anledning till jämkningar.

Av skolöverstyrelsens motivering för de i det föregående under A—E redovisade förslagen inhämtas därutöver bl. a. följande.

1. Utrymme finns för en lektorstjänst i psykologi och pedagogik enbart inom ämneslärar- och klasslärarutbildningen. Därtill kommer ett stort behov av undervisningstimmar i pedagogik på speciallärarlinjen.

2—3. Det ökade behovet av metodiklektorstjänster hänför sig till den mycket kraftigt ökade intagningen av ämneslärarkandidater. Då det nya gymnasiets lärar- och ämnesproblem så snart som möjligt bör beaktas i lärarutbildningen, bör av de nya tjänsterna 4 hänföras till den högre lektorsbehörigheten.

5. Förslaget om två nya lektorstjänster i mellanstadiets metodik grundar sig på de av överstyrelsen använda normerna för beräkning av lärarbehovet vid lärarhögskolorna.

6. En lärarhögskolas AV-utrustning och övrig institutionsmateriel av teknisk natur är och bör vara väsentligt mera omfattande och innehålla fler apparat-typer än vad fallet är vid en vanlig skola. Lärarutbildningen medför också en avsevärt större förslitning av materielen än vad fallet är vid en ordinär skola. Lärarhögskolans undervisningsmateriel representerar betydande ekonomiska

värden och redan normal översyn och normala reparationer uppgår till stora belopp, om arbetet skall utföras av specialister utanför lärarhögskolan. Dessutom blir tidsförlusterna betydande. Härtill kommer det speciellt vid en lärarhögskola självklara och ständigt aktuella behovet att låta tillverka och pröva nya typer av undervisningsmateriel.

10—13. Beträffande äskandena under dessa punkter hänvisar överstyrelsen till de beräkningar, som framlagts i samband med redovisningen av förslaget om utbyggnad av speciallärarutbildningen.

14. Redan i sina petita för budgetåret 1964/65 framhöll överstyrelsen, att det visat sig vara ytterst svårt att få kompetenta lärarkrafter vid utbildningen av logopedassistenter på speciallärarlinjen, samt föreslog en personlig lektorstjänst i logopedi för fil. mag. Aina Börjesson, som är en synnerligen kvalificerad lärare på detta område med specialutbildning och mångårig erfarenhet inom talvärden. Överstyrelsen upprepar nu detta förslag och betraktar såsom mycket angeläget att förslaget vinner beaktande från och med budgetåret 1965/66. Lönesättning och undervisningsskyldighet bör vara densamma som för lektor i högstadiets metodik i den lägre lönegraden.

15. Skolöverstyrelsen har i kungl. brev den 6 mars 1964 anbefallts att till Kungl. Maj:t inkomma med utredning och förslag angående vissa ersättningar i samband med utbildning av talpedagoger vid Sabbatsbergs sjukhus i Stockholm. Utredning i ärendet pågår. Preliminärt beräknar överstyrelsen ett medelsbehov av 6 000 kronor för ändamålet.

17. Det ökade antalet 3-betygsstuderande och licentiander i ämnet pedagogik, som kan förutses vid institutionen fr. o. m. läsåret 1964/65, gör det särskilt angeläget att det finns personal till hands, som kan biträda vid forskarhandledningen och medverka till inlemmandet av uppsats- och avhandlingsarbeten i institutionens forskningsprogram. Assistenthjälp fordras vidare för den betydelsefulla försöksverksamheten med slutan TV-sändning inom lärarhögskolan, som påbörjats läsåret 1963/64. En till läsåret 1964/65 planerad installation för slutan TV-sändning inom lärarhögskolan beräknas kräva assistenthjälp under ca 250 timmar. I ett senare skede tillkommer TV-upptagningar vid video-bandspelare och/eller telefilmning. Denna verksamhet blir vad beträffar assistentens arbetsinsats av approximativt samma omfattning, ca 250 timmar.

20. Fr. o. m. den 1 juli 1964 har för provverksamhet m. m. vid lärarhögskolan inrättats två psykologtjänster i Ae 25 respektive Ae 21 samt en assistenttjänst. Överstyrelsen föreslår i annat sammanhang inrättande fr. o. m. den 1 juli 1965 av ett statligt provinstitut, till vilket ifrågavarande tjänster föreslås överförda. Ett medelsbehov av ca 80 000 kr. bortfaller därvid.

21. Enligt gällande skolstadga 9 kap. 9 § må studierektor finnas vid grundskola av viss omfattning. Motsvarande bör enligt överstyrelsens mening självklart gälla beträffande lärarhögskolans övningskola, som omfattar högstadium och mellanstadium med sammanlagt mer än 40 klassavdelningar.

23. Särskilt under de senaste åren med deras växande arbetsuppgifter på en rektorsexpedition har det visat sig otillräckligt med en enda biträdestjänst på kansliet. Övningskolans splittring på fyra olika håll komplicerar arbetet.

27. Vid ingången av budgetåret 1965/66 kan lärarhögskolan beräknas ha övertagit större delen av undervisningslokalerna i den nuvarande kommunala flickskolan vid Västerbroplan, där speciallärarlinjen då kan få hela sin utbildning samlad och dit eventuellt också annan undervisning kan bli förlagd. Detta medför behov av en ny vaktmästartjänst.

28. I det följande föreslås, att telefonväxel installeras vid lärarhögskolan. Detta får till konsekvens, att en kontorsbiträdestjänst avsedd för telefonist bör inrättas.

Departementschefen

Skolöverstyrelsen har i sina anslagsäskanden redovisat enhetliga normer utifrån vilka lärarhögskolornas behov av lärartjänster kan beräknas. Jag finner det tillfredsställande, att lärarhögskolornas lärarbehov därigenom kan bli föremål för en enhetlig bedömning. Detta bör givetvis inte hindra att, såsom skolöverstyrelsen förutsatt, särskilda skäl kan tala för vissa avvikelser från dessa normer. Det antal ordinarie metodiklektorstjänster som föreslås vid lärarhögskolorna är sålunda något lägre än som i och för sig skulle kunna motiveras av undervisningens omfattning. Anledningen härtill är önskvärdheten av att upprätthålla möjligheter till anpassning av lärarhögskoleorganisationen efter de beslut som kan följa av lärarutbildningssakkunnigas kommande förslag.

Den kraftiga utökning av lärarhögskolornas personal som föreslås sammanhänger med den utveckling och de förslag som redovisats i det föregående. Organisationens måste anpassas till den kraftigt ökade intagningen av ämneslärarkandidater. Speciallärarlinjernas utvidgning kräver en däremot svarande förstärkning i fråga om lärarkrafter m. m. Slutligen kräver också den föreslagna utvidgningen av lärarhögskolornas klasslärarlinjer, att ytterligare lärartjänster inrättas. Av allt detta följer förslag om betydande höjningar av lärarhögskoleanslagen.

Jag övergår efter denna inledande kommentar till att behandla de i det föregående angivna förslagen.

Av de under rubriken Klass- och ämneslärarlinjerna föreslagna tjänsterna tillstyrker jag inrättande av en lektorstjänst i Ao 27 i psykologi och pedagogik, fyra lektorstjänster i Ao 27 i högstadiets metodik, fyra lektorstjänster i Ao 25 i högstadiets metodik, två lektorstjänster i Ao 23 i mellanstadiets metodik och en institutionsteknikertjänst i Ao 10 (p. 1, 2, 3, 5 och 6). Härtill kommer vissa tjänster som jag i det följande kommer att föreslå med hänsyn till den förordade ökningen av klasslärarutbildningen vid lärarhögskolan. Jag beräknar medel för två metodiklektorstjänster i Ag 25 i högstadiets metodik (p. 4) och jag beräknar vidare för lärarkandidatlöner och handledararvoden m. m. en anslagshöjning med 2 630 000 kr. (p. 8). Den föreslagna laboratoriebiträdestjänsten beräknar jag inte medel för (p. 7).

Beträffande speciallärarlinjen tillstyrker jag, under hänvisning till vad jag i det föregående förordat i fråga om utökad speciallärarutbildning, att följande tjänster inrättas, nämligen en lektorstjänst i Ao 27 i psykologi och pedagogik, fem lektorstjänster i Ao 24 i specialundervisningens metodik, en kontoristtjänst i Ao 9 och en för fil. mag. Aina Börjesson personlig lektorstjänst i Ao 25 i logopedi (p. 10, 11, 12 och 14). Mot föreslagen lönegradsplacering av sistnämnda tjänst har personalorganisationerna inte haft någon erinran. I enlighet med skolöverstyrelsens förslag beräknar jag för arvoden till föreläsare, ledare av seminarieövningar och handledare en anslagshöjning med 167 000 kr. och för ersättning till Stockholms stad i samband med utbildning av talpedagoger ett belopp av 6 000 kr. (p. 13 och 15).

Av de med avseende på den pedagogiska institutionen framlagda förslagen (p. 16—20) kan jag endast tillstyrka en överföring av vissa kostnader till det under skolöverstyrelsens avlöningsanslag föreslagna provinstitutet (p. 20). Denna åtgärd, som beaktats vid beräkningen av sistnämnda anslag, medför en besparing under lärarhögskolans avlöningsanslag med 87 000 kr.

För övningsskolans del beräknar jag medel för inrättande av en studierektorsbefattning. Det bör ankomma på Kungl. Maj:t att meddela närmare föreskrifter rörande denna befattning (p. 21). Jag beräknar vidare medel för ytterligare skrivhjälp motsvarande en kontorsbiträdestjänst (p. 22).

Av de för administration och bibliotek framlagda förslagen (p. 24—29) beräknar jag medel för en ny vaktmästartjänst i Ae 9 och en kontorsbiträdestjänst i reglerad befordringsgång (p. 27 och 28).

Mot de redovisade beräkningarna av tillkommande behov för utvidgad klasslärarutbildning har jag ingen erinran. Jag tillstyrker således inrättandet av ytterligare två lektorstjänster i Ao 27 i högstadiets metodik och en övningskollärartjänst i Ao 20 (p. 30 och 32). Jag räknar vidare medel för en lektorstjänst i Ag 23 i mellanstadiets metodik och för ökade kostnader för timlärare, handledare och skolhälsovård (p. 31 och 33).

I övrigt räknar jag under förevarande anslag endast med automatiska kostnadsökningar.

Anslaget bör, vid bifall till vad jag förordat för nästa budgetår, uppföras med 15 410 000 kr., vilket innebär en höjning med 5 360 000 kr.

Med återopande av vad jag sålunda anfört och förordat, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidta de ändringar i personalförteckningen för lärarhögskolan i Stockholm, som föranleds av vad jag i det föregående förordat;

b) godkänna följande avlöningsstat för lärarhögskolan i Stockholm, att tillämpas tills vidare fr.o.m. budgetåret 1965/66:

A v l ö n i n g s s t a t

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	3 752 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	2 477 000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	4 896 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	4 285 000
Summa kr. 15 410 000	

c) till *Lärarhögskolan i Stockholm*: Avlöningar för budgetåret 1965/66 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 15 410 000 kr.

F 2. Lärarhögskolan i Stockholm: Omkostnader

	Anslag	Nettoutgift
1962/63	692 000	629 949
1963/64	724 000	742 451
1964/65	774 000	
1965/66 (förslag)	1 125 000	

Följande sammanställning upptager, dels den för innevarande budgetår gällande omkostnadsstaten, dels för nästa budgetår skolöverstyrelsens förslag och departementschefens anslagsberäkning. Sistnämnda beräkning innefattar de merkostnader som föranleds av den utvidgning av klasslärarutbildningen vid lärarhögskolan som föreslagits i det föregående.

	1964/65	1965/66 Skolöverstyrelsen	1965/66 Departementschefen
1. Sjukvård m. m., <i>förslagsvis</i>	10 000	+ 1 000	of.
2. Reseersättning åt befattningshavare, <i>förslagsvis</i>	40 000	+ 50 000	+ 55 000
3. Bidrag till studie- och idrottsutfärder m. m.	9 000	+ 1 000	+ 1 000
4. <i>Expenser, förslagsvis</i>			
a) Bränsle, lyse och vatten, <i>förslagsvis</i> ...	100 000	of.	of.
b) Städning och renhållning, <i>förslagsvis</i> ..	163 000	+ 15 000	+ 15 000
c) Övriga <i>expenser</i>	261 000	+ 125 000	+ 146 000
5. Reseersättning åt lärarkandidater, m. fl., <i>förslagsvis</i>	191 000	+ 110 000	+ 134 000
Summa kr.	774 000	+ 302 000	+ 351 000

Skolöverstyrelsen motiverar sina beräkningar såvitt gäller anslagsposterna 2, 3, 4 b och c samt 5 på i huvudsak följande sätt.

2. De ökade kostnaderna för reseersättning åt befattningshavare sammanhänger med den kraftigt ökade intagningen av ämneslärarkandidater och den därav följande ökningen av antalet befattningshavare vid lärarhögskolan.

3. För höjda löner och taxor avseende posten till simundervisning beräknas 1 000 kr.

4. b) För städning av lokalerna för pedagogisk-psykologiska institutionen i vad avser avdelningen för utvecklingspsykologi samt av nya lokaler för speciallärarlinjen föreslår skolöverstyrelsen en ökning med 15 000 kr.

4. c) Av den föreslagna höjningen med 125 000 kr. avser 75 000 kr. installation av telefonväxel. Återstående belopp krävs för underhåll och komplettering av lärarhögskolans materiel i olika avseenden.

5. Den beräknade ökningen av medelsbehovet för reseersättning åt lärarkandidater m. fl. hänför sig till föreslagen utvidgning av speciallärarutbildningen.

Departementschefen

Mina ställningstaganden till skolöverstyrelsens förslag framgår av den föregående uppställningen. Vid min anslagsberäkning har jag beaktat det medelsbehov som föranleds av mina i det föregående framlagda förslag om en utvidgad intagning av lärarkandidater vid lärarhögskolan.

Den av mig föreslagna höjningen av delposten till övriga expenser inrymmer 75 000 kr. för installation av telefonväxel.

Jag föreslår, att anslaget höjs till $(774\,000 + 351\,000 =) 1\,125\,000$ kr. och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte förslå riksdagen

att till *Lärarhögskolan i Stockholm: Omkostnader* för budgetåret 1965/66 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 1 125 000 kr.

F 3. Lärarhögskolan i Stockholm: Materiel, böcker m. m.

	Anslag	Nettoutgift
1962/63	120 000	132 691
1963/64	150 000	111 975
1964/65	250 000	
1965/66 (förslag)	230 000	

Detta anslag är för innevarande budgetår fördelat på två anslagsposter, en på 35 000 kr. för biblioteket och en på 215 000 kr. för materiel, böcker m. m.

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget höjs med 146 000 kr. Därvid har hänsyn tagits till ett bortfall av en engångsanvisning för budgetåret 1964/65 med 100 000 kr.

För upprustning av lärarhögskolans materielresurser, särskilt AV-hjälpmedel i övningsskolan, föreslår skolöverstyrelsen ett belopp av 90 000 kr. Därutöver beräknar överstyrelsen ett belopp av 60 000 kr. för språklaboratorium och 45 000 kr. för intern TV-anläggning. Beträffande språklaboratoriet anser överstyrelsen, som avstyrkt sådant vid övriga lärarhögskolor, önskvärt att dessa undervisningsanordningar, i avvaktan på närmare erfarenheter, prövas vid *en* lärarhögskola.

För materiel till kurser i korrespondensundervisningens metodik erfordras enligt skolöverstyrelsen ett belopp av 2 000 kr. Medel härför har tidigare utgått ur anslaget Pedagogiskt utvecklingsarbete, posten Viss verksamhet i anslutning till lärarutbildningsanstalter.

Under hänvisning till vad överstyrelsen föreslagit under punkten Grundskolor m. m.: Bidrag till driften av grundskolor m. m. i fråga om en förstärkning av skolbibliotekens pedagogiska funktion äskar överstyrelsen en engångsanvisning av 39 000 kr. (beräknad efter 1 000 kr. per klass) för upprustning av övningsskolans bibliotek.

För löpande materieförbrukning beräknar överstyrelsen slutligen, med hänsyn till det ökade antalet lärarkandidater, en ökning av medelsbehovet med 10 000 kr.

Departementschefen

Med beaktande av å ena sidan bortfallet av en engångsanvisning för innevarande budgetår av 100 000 kr. och å andra sidan vissa nytillkommande materielbehov, bl. a. med hänsyn till ökad intagning vid lärarhögskolan, föreslår jag, att detta anslag för nästa budgetår uppförs med 230 000 kr. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lärarhögskolan i Stockholm: Materiel, böcker m. m.* för budgetåret 1965/66 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 230 000 kr.

F 4. Lärarhögskolan i Malmö: Avlöningar

	Anslag	Nettoutgift
1962/63	5 438 000	5 980 187
1963/64	8 263 000	8 780 842
1964/65	8 820 000	
1965/66 (förslag)	16 350 000	

Skolöverstyrelsen föreslår i sina anslagsäskanden, att detta anslag för budgetåret 1965/66 höjs med 7 148 000 kr. Højningen betingas, förutom av viss automatisk kostnadsökning av följande under A—E redovisade förslag.

De under förevarande anslag beräknade merkostnaderna för den i det föregående föreslagna ökningen av klasslärarutbildningen vid lärarhögskolan med ytterligare 24 folkskollärarkandidater och 24 småskollärarkandidater per termin uppgår till 465 000 kr. Merkostnaderna betingas av de behov som redovisas i det följande under rubriken F. Tillkommande behov för utvidgad klasslärarutbildning.

A. Klass- och ämneslärarlinjerna

1. En lektorstjänst i Ao 27 i psykologi och pedagogik.
2. Tio lektorstjänster i Ao 27 i högstadiets metodik.
3. Två lektorstjänster i Ag 27 i högstadiets metodik.
4. Sju lektorstjänster i Ao 25 i högstadiets metodik.
5. Två lektorstjänster i Ag 25 i högstadiets metodik.
6. Två lektorstjänster i Ao 23 i mellanstadiets metodik.
7. En lektorstjänst i Ao 23/20 i lågstadiets metodik.
8. En lektorstjänst i Ao 21 i övningsämnenas metodik i ämnet teckning.
9. En lektorstjänst i Ao 21 i övningsämnenas metodik i ämnet gymnastik.

10. En lärartjänst i Ao 20 i röst- och talvård.
11. En musiklärartjänst i Ao 20.
12. En instrumentmakartjänst i Ao 11.
13. En laboratoriebiträdestjänst i Ae 7.
14. Ersättning för mistade avlöningsförmåner åt handledare vid ämneslärarutbildning under konferensdagar vid lärarhögskolan.
15. Höjning av posten till experter och särskilda sakkunniga.
16. Ökning av kostnader för lärarkandidatlöner och handledararvoden m. m. på grund av ökning av antalet ämneslärarkandidater.

B. Speciallärarlinjen

17. En lektorstjänst i Ao 27 i psykologi och pedagogik.
18. Tre lektorstjänster i Ao 24 i specialundervisningens metodik.
19. Sex övningsskollärartjänster i Ao 21.
20. En kontoristtjänst i Ao 9 på speciallärarlinjens expedition.
21. Arvoden till föreläsare och ledare av seminarieövningar.
22. Arvoden till handledare.
23. Arvode till utbildningsledare.

C. Den pedagogiska institutionen

24. En laboratorstjänst i Bo 1.
25. En skolpsykologtjänst i Ao 25.
26. 1 000 assistenttimmar.
27. En instrumentmakartjänst i Ae 11 med halvtidstjänstgöring.
28. Två kontorsbiträdestjänster i Ae 5.

D. Övningsskolan

29. Tre lektorstjänster i Ao 27.
30. Fyra adjunktstjänster i Ao 23.
31. Fyra ämneslärartjänster i Ao 21.
32. En övningslärartjänst i Ao 20 i trä- och metallslöjd.
33. Sex övningsskollärartjänster i Ae 20 resp. 20/17.
34. Arvoden till lärare vid räkneklänik.

E. Administration och bibliotek

35. En biblioteksassistenttjänst i Ae 13.
36. En vaktmästartjänst i Ao 9.
37. Arvodesanställd personal för skriv- och expeditionshjälp samt materielvård.

F. Tillkommande behov för utvidgad klasslärarutbildning

38. En lektorstjänst i Ao 27 i psykologi och pedagogik.
39. Två lektorstjänster i Ag 27 i högstadiets metodik.
40. En lektorstjänst i Ao 23 i mellanstadiets metodik.
41. En lektorstjänst i Ao 23/20 i lågstadiets metodik.
42. Ökade kostnader för timplärare, handledare och skolhälsovård.

Av skolöverstyrelsens motivering för de i överstyrelsens anslagsäskanden framlagda förslagen inhämtas bl. a. följande.

Enligt de av överstyrelsen tillämpade normerna motsvarar timtalet 5 hela tjänster. Om hänsyn tas till i professors och laborators tjänstgöringsskyldighet ingående undervisning samt till att vissa timmar bör reserveras för särskilt tillkallade föreläsare bör det beräknade antalet tjänster reduceras till 4, vilket innebär en ökning med 1 tjänst. Härtill kommer en lektorstjänst för speciallärarlinjen (se p. 17).

2—5. Antalet erforderliga lektorstjänster i högstadiets metodik beräknas till 40 tjänster, därav 23 i Ao 27, 13 i Ao 25 (varav 1 befintlig tjänst alternativt i Ao 27 eller Ao 25), 2 i Ag 27 och 2 i Ag 25. Överskjutande lektorstimmar, för vilka tjänster ej beräknas, utgör 1 665. Förslaget innebär, såvitt gäller ordinarie tjänster, en ökning med tio tjänster i Ao 27 och med sju tjänster i Ao 25.

6. Det antal lektorstimmar, som skall bestridas av lektorer i mellanstadiets metodik uppgår till 1 000 för metodik och 1 920 för handledning. Antalet erforderliga lektorstjänster blir med tillämpning av normerna 6. F.n. finns 4 tjänster. Alltså fordras ytterligare 2 tjänster.

7. Det antal lektorstimmar, som skall bestridas av lektorer i lågstadiets metodik, uppgår till 600 för metodik och 960 för handledning. Antalet erforderliga lektorstjänster blir med tillämpning av normerna 3. F.n. finns 2 tjänster. Alltså fordras ytterligare 1 tjänst.

12. Den föreslagna instrumentmakartjänsten motiveras genom hänvisning till motiveringen för en motsvarande tjänst vid lärarhögskolan i Stockholm.

17—23. Beträffande äskandena under dessa punkter hänvisar överstyrelsen till de beräkningar, som framlagts i samband med redovisningen av förslaget om utbyggnad av speciallärarutbildningen.

24. För att lärarhögskolornas pedagogisk-psykologiska institutioner skall kunna fullgöra sin forskande funktion på ett tillfredsställande sätt är det angeläget, att till institutionerna knytes befattningshavare med god forskarkompetens (docentkompetens) och utan större undervisningsbörda eller administrativa skyldigheter. F.n. har Malmö-institutionen icke någon tjänst av detta slag, medan motsvarande Stockholms-institution från och med 1 juli har fyra dylika forskartjänster. En personell utbyggnad av Malmö-institutionen är enligt överstyrelsens mening starkt påkallad.

En laboratorstjänst i psykometri är av hög angelägenhetsgrad. Utvecklingen på det psykometriska området sker mycket snabbt både teoretiskt och beträffande de tekniska möjligheterna för rationell databehandling, och det torde vara oundgängligen nödvändigt, att en forskningsinstitution, vid vilken stora beräkningsarbeten är självfallna, har tillgång till en forskare med psykometrisk specialinriktning och med tillfälle att kontinuerligt följa vad som sker inom detta fält. Institutionen förutsättes dels använda egen hålkortsmaskin, dels få utnyttja matematikmaskinen vid Lunds universitet för mer omfattande räknearbeten. Laboratorn får därvid en väsentlig uppgift som medhjälpare i det nödvändiga speciella programmeringsarbetet.

Utöver nämnda tjänst borde vid institutionen inrättas *dels* en forskardocent-tjänst med särskild inriktning på arbetsformerna i den nya skolan, *dels* en laboratorstjänst med särskild inriktning på skolanpassningen under högstadiet. Med hänsyn till att laboratorn i psykometri förutom sin inriktning på ett visst forskningsfält också ger viktig konsulterande service till institutionens övriga forskare, bör dock denna tjänst ges första rummet på prioriteringslistan. Endast denna tjänst upptages såsom äskande för budgetåret 1965/66.

26. Av assistentens 1 000 timmar bör 500 enligt gängse praxis ställas till laboratorns i psykometri förfogande och utnyttjas enligt dennes instruktioner. Återstående timmar fordras för allmänt institutionsarbete.

28. Den skrivpersonal, som institutionen f. n. förfogar över, är hårt belastad. Redan under innevarande läsår har institutionen nödgats anlita arbetskraft utifrån för skrivarbete.

29—31. Beräkningen av antalet tjänster i läroämnena vid Helenesholmsskolan (övningsskolans högstadium och gymnasium) förutsätter, att minst 90 % av undervisningen skall bestridas av ordinarie lärare.

Högstadiet omfattar 18 högstadieklasser med 612 veckotimmar och 12 gymnasieklasser med 460 veckotimmar. Lektorerna i högstadiets metodik beräknas bestrida omkring 80 veckotimmar på gymnasiet och 80 på högstadiet i form av fyllnadstjänstgöring.

För att alla läroämnena skall vara företrädda av specialister vid Helenesholmsskolan bör antalet lektorstjänster utökas från nuvarande 9 till 12. Vidare bör 40 % av högstadiets 612 veckotimmar, dvs. 245 veckotimmar, bestridas av ämneslärare i Ao 21. Återstående veckotimmar, 307 på högstadiet och 134 på gymnasiet, svarar mot 18 hela adjunktstjänster och 48 överskjutande veckotimmar, vartill kommer det antal veckotimmar, som svarar mot nedsättningen av tillsynslärarens och yrkesvalslärarens undervisningsskyldighet. Den erforderliga ökningen av antalet tjänster framgår av följande tabell.

Tjänst	Beräknat antal	Antal 1964/65	Ökning
Lektor Ao 27/25	12	9	+ 3
Adjunkt Ao 23	18	14	+ 4
Ämneslärare Ao 21	10	6	+ 4

Vid bifall till förslaget kommer 95 % av undervisningen i läroämnena att bestridas av ordinarie lärare. Det bör emellertid beaktas, att det föreslagna antalet lektorstjänster i högstadiets metodik hållits i underkant och endast medger, att 80 % av det beräknade antalet lektorstimmar inom den egentliga lärarhögskolan bestrids av ordinarie lärare inom deras tjänstgöringsskyldighet.

32. Från och med budgetåret 1964/65 uppgår antalet lärartimmar över stat i slöjd till omkring 95, vilket motiverar tre nya tjänster i ämnet. Med hänsyn till osäkerheten beträffande fördelningen mellan å ena sidan trä- och metallslöjd och å andra sidan textilslöjd bör man dock räkna med minst två icke-ordinarie tjänster, varför endast en ordinarie tjänst äskas.

33. Av lärarhögskolans 30 övningsskollärare med tjänstgöring i normalklass tjänstgör 12 på lågstadiet och 18 på mellanstadiet. Då utbildningskapaciteten på klasslärarlinjerna är 48 småskollärare och 96 folkskollärare borde antalet övningsskollärare med tjänstgöring på mellanstadiet vara 24 för att den praktiska utbildningen på folkskollärarlinjen skulle nå full paritet med utbildningen på småskollärarlinjen. Det kan också framhållas, att lärarhögskolan i Stockholm

disponerar 24 övningsskollärartjänster i normalklass för utbildningskapaciteten 96 folkskollärare per år. En ökning med 6 övningsskollärartjänster för folkskollärarutbildningen är alltså klart motiverad. Tjänsterna kan emellertid inrättas som extra ordinarie tjänster och placeras vid kommunal skolenhet.

36. Behovet av ytterligare en vaktmästartjänst föranleds främst av lärarhögskolans föreslagna utvidgning med en speciallärarlinje.

Departementschefen

Beträffande bakgrunden till här framlagda förslag om anslagsförändringar och om inrättande av nya tjänster får jag hänvisa till vad jag anfört i det föregående vid behandlingen av anslaget till avlöningar vid lärarhögskolan i Stockholm.

Av de under rubriken Klass- och ämneslärarlinjerna föreslagna tjänsterna tillstyrker jag inrättande av följande tjänster, nämligen en lektorstjänst i Ao 27 i psykologi och pedagogik, nio lektorstjänster i Ao 27 i högstadiets metodik, sex lektorstjänster i Ao 25 i högstadiets metodik, två lektorstjänster i Ao 23 i mellanstadiets metodik, en lektorstjänst i Ao 23/20 i lågstadiets metodik, två lektorstjänster i Ao 21 i övningsämnenas metodik, en musiklärartjänst i Ao 20 och en institutionsteknikertjänst i Ao 10 (p. 1, 2, 4, 6—9, 11 och 12). Härtill kommer vissa tjänster, som jag i det följande kommer att föreslå med hänsyn till den förordade ökningen av klasslärarutbildningen vid lärarhögskolan. Jag beräknar medel för tre lektorstjänster i Ag 27 och tre lektorstjänster i Ag 25, samtliga i högstadiets metodik (p. 3 och 5). Anledningen till att jag räknat med ett något lägre antal ordinarie metodiklektorstjänster och i gengäld förutsatt ett motsvarande större antal extra metodiklektorer är, att lärarutbildningssakkunnigas kommande förslag eventuellt kan komma att i viss mån förändra tjänstgöringsunderlaget för ifrågavarande tjänster. Jag beräknar vidare för lärarkandidatlöner och handledararvoden m. m. en anslagshöjning med 3 950 000 kr. (p. 16).

Jag är inte beredd tillstyrka inrättande av föreslagen ordinarie tjänst som lärare i röst- och talvård (p. 10), inte heller inrättande av en laboratoriebiträdestjänst (p. 13).

Beträffande speciallärarlinjen tillstyrker jag, under hänvisning till vad jag i det föregående föreslagit i fråga om upprättande av en speciallärarlinje vid lärarhögskolan i Malmö, att följande tjänster inrättas, nämligen en lektorstjänst i Ao 27 i psykologi och pedagogik, tre lektorstjänster i Ao 24 i specialundervisningens metodik, sex övningsskollärartjänster i Ao 21 och en kontoristtjänst i Ao 9 (p. 17—20). I enlighet med skolöverstyrelsens förslag beräknar jag medel för arvoden till föreläsare, ledare av seminarieövningar, handledare och utbildningsledare (p. 21—23).

I avvaktan på lärarutbildningssakkunnigas kommande förslag, vilket torde beröra även lärarhögskolornas pedagogiska institutioner, är jag inte beredd tillstyrka överstyrelsens förslag om inrättande av en laboratorstjänst i psykometri (p. 24). Jag tillstyrker i stället, att det belopp av 20 000 kr. som institutionen nu har till förfogande för arvodering av psykometrisk konsult och statistiker höjs

till 50 000 kr. Vidare beräknar jag medel för ytterligare en kontorsbiträdestjänst vid den pedagogiska institutionen (p. 28).

Vid lärarhögskolans övningsskola tillstyrker jag följande nya tjänster, nämligen tre lektorstjänster i Ao 27, fyra adjunktstjänster i Ao 23, fyra ämneslärartjänster i Ao 21, en övningslärartjänst i Ao 20 i trä- och metallslöjd och sex övningsskollärartjänster i Ae 20 eller 20/17 (p. 29—33).

Beträffande de för administration och bibliotek föreslagna förstärkningarna tillstyrker jag inrättande av en vaktmästartjänst i Ao 9 (p. 36). Jag beräknar vidare medel för en biblioteksbiträdestjänst i Ae 7 (p. 35). Medel för arvodesanställning av biträdespersonal har anvisats redan innevarande budgetår och någon ökning härav torde inte vara påkallad (p. 37).

De förstärkningar som nödvändiggörs av en utvidgad klasslärarutbildning och som jag följaktligen tillstyrker är, utöver vad jag förordat i det föregående, en lektorstjänst i Ao 27 i psykologi och pedagogik, en lektorstjänst i Ao 23 i mellanstadiets metodik och en lektorstjänst i Ao 23/20 i lågstadiets metodik (p. 38, 40 och 41). Vidare beräknar jag medel för två lektorer i Ag 27 i högstadiets metodik samt för ökade kostnader för timlärare, handledare och skolhälsovård (p. 39 och 42).

De övriga förslag skolöverstyrelsen framlagt är jag inte beredd tillstyrka. Jag räknar således under förevarande anslag i övrigt endast med automatiska kostnadsförändringar.

Jag beräknar, på grundval av vad jag här förordat, ifrågavarande anslag för nästa budgetår till 16 350 000 kr. Detta innebär en anslagshöjning med 7 530 000 kr.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidta de ändringar i personalförteckningen för lärarhögskolan i Malmö, som föranleds av vad jag i det föregående förordat;

b) godkänna följande avlöningsstat för lärarhögskolan i Malmö, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1965/66:

A v l ö n i n g s s t a t

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	4 171 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	2 344 000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	5 227 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	4 608 000

Summa kr. 16 350 000

c) till Lärarhögskolan i Malmö: Avlöningar för budgetåret 1965/66 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 16 350 000 kr.

F 5. Lärarhögskolan i Malmö: Omkostnader

	Anslag	Nettoutgift
1962/63	500 000	415 000
1963/64	750 000	589 911
1964/65	830 000	
1965/66 (förslag)	1 140 000	

Följande sammanställning upptager, dels den för innevarande budgetår gällande omkostnadsstaten, dels för nästa budgetår skolöverstyrelsens förslag och departementschefens anslagsberäkning. Sistnämnda beräkning innefattar de merkostnader som föranleds av den utvidgning av klasslärarutbildningen vid lärarhögskolan som föreslagits i det föregående.

	1964/65	1965/66 Skolöverstyrelsen	1965/66 Departementschefen
1. Sjukvård, <i>förslagsvis</i>	12 000	+ 2 000	of.
2. Reseersättning åt befattningshavare, <i>förslagsvis</i>	30 000	+ 109 000	+ 110 000
3. Bidrag till anordnande av studie- och idrottsutfärder m. m.	10 000	+ 4 000	+ 2 000
4. <i>Expenser, förslagsvis</i>			
a) Bränsle, lyse och vatten, <i>förslagsvis</i> ...	120 000	+ 3 000	of.
b) Städning och renhållning, <i>förslagsvis</i> ..	330 000	+ 7 000	of.
c) Övriga <i>expenser</i>	198 000	+ 51 000	+ 45 000
5. Reseersättning åt lärarkandidater m. fl., <i>förslagsvis</i>	130 000	+ 49 000	+ 150 000
Summa kr.	830 000	+ 225 000	+ 307 000

Av motiveringen för överstyrelsens förslag inhämtas bl. a. följande.

2. Den föreslagna ökningen av posten till reseersättningar avser kostnader dels för tjänsteresor, dels för flyttningssersättningar. Kostnadsökningen föranleds av den kraftiga ökningen av antalet befattningshavare.

4. c) Lärarhögskolans utbyggnad beräknas öka kostnaderna för skrivmaterial och papper m. m. med 50 000 kr. För utbyggnad av telefonväxeln samt ökade telefonkostnader beräknas en ökning med 25 000 kr. För anskaffande av möbler till nya befattningshavare beräknas ett medelsbehov av 51 000 kr., vilket dock till största delen måst bestridas redan innevarande budgetår, varför kostnadsökningen för budgetåret 1965/66 begränsas till 10 000 kr.

För anskaffande av kontorsmaskiner och kontorsmateriel beräknas ett medelsbehov av 75 400 kr., vilket belopp dock fördelas på fyra budgetår och sålunda belastar budgetåret 1965/66 med avrundat 19 000 kr. Från detta belopp drages en för budgetåret 1964/65 gjord engångsanvisning å 64 000 kr., vilket resulterar i en anslagsminskning för ifrågavarande ändamål med 45 000 kr. I redan befintliga institutioner är arbetsrummens bokhyllor helt tagna i anspråk, varför en ökning av antalet bokhyllor är nödvändig. Överstyrelsen räknar med ett ytterligare behov av 150 hyllmeter med en kostnad av 50 kr. per hyllmeter, $150 \times 50 = 7\,500$ eller avrundat 8 000 kr.

För publikationstryck beräknas under delposten till övriga *expenser* en höjning med 3 000 kr.

Departementschefen

Mina ställningstaganden till skolöverstyrelsens förslag framgår av den föregående uppställningen. Vid min anslagsberäkning har jag beaktat de medelsbehov som föranleds av mina i det föregående framlagda förslag om en utvidgad intagning av lärarkandidater vid lärarhögskolan. Jag beräknar inte medel för anskaffning av ytterligare bokhyllor, eftersom jag inhämtat, att sådana redan anskaffats innevarande budgetår.

Jag föreslår, att anslaget höjs till $(830\,000 + 307\,000 =) 1\,137\,000$ kr. eller, i avrundat tal, 1 140 000 kr. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lärarhögskolan i Malmö: Omkostnader* för budgetåret 1965/66 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 1 140 000 kr.

F 6. Lärarhögskolan i Malmö: Materiel, böcker m. m.

	Anslag	Nettoutgift
1962/63	457 000	181 140
1963/64	235 000	206 634
1964/65	253 000	
1965/66 (förslag)	360 000	

Detta anslag är för innevarande budgetår fördelat på två anslagsposter, en på 53 000 kr. för biblioteket och en på 200 000 kr. för materiel, böcker m. m.

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget höjs med 180 000 kr., varvid för anskaffning av utrustning till den pedagogiska institutionen föreslås en uppräkningsmedel på 30 000 kr. och till den egentliga lärarhögskolan i övrigt samt övningsskolorna en uppräkningsmedel på 150 000 kr.

Av sistnämnda belopp hänför sig 10 000 kr. till en höjning av det för allmän undervisnings- och förbrukningsmateriel beräknade beloppet från 150 000 till 160 000 kr. För materiel till kurser i korrespondensundervisningens metodik äskar överstyrelsen en höjning med 2 000 kr. och för upprustning av övnings-skolans bibliotek en höjning med 33 000 kr. Vidare föreslår överstyrelsen, delvis under hänvisning till den ökade intagningen vid lärarhögskolan, en engångsanvisning av 115 000 kr. för upprustning av ämnesinstitutioner m. m.

Departementschefen

Av den av skolöverstyrelsen föreslagna anslagshöjningen kan jag tillstyrka ett belopp av 87 000 kr. Jag har därvid förutsatt en oförändrad medelsanvisning av 50 000 kr. för fortsatt upprustning av lärarhögskolans pedagogiska institution. Den föreslagna anslagshöjningen fördelar sig på 60 000 kr. för komplettering av utrustning vid lärarhögskolans institutioner, 10 000 kr. för löpande materielkostnader och 17 000 kr. för upprustning av övningsskolans bibliotek.

Jag räknar därutöver, med hänsyn till den ökade intagningen på lärarhögskolans klasslärarlinje, med en ytterligare anslagshöjning med 20 000 kr., varav 10 000 kr. såsom engångsanslag.

Under hänvisning till det anförda föreslår jag, att anslaget höjs till (253 000 + 107 000 =) 360 000 kr. och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lärarhögskolan i Malmö: Materiel, böcker m. m.* för budgetåret 1965/66 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 360 000 kr.

F 7. Lärarhögskolan i Göteborg: Avlöningar

	Anslag	Nettoutgift
1962/63	3 289 000	2 462 319
1963/64	5 901 000	7 283 118
1964/65	8 117 000	
1965/66 (förslag)	14 240 000	

Skolöverstyrelsen föreslår i sina anslagsäskanden, att detta anslag för budgetåret 1965/66 höjs med 6 480 000 kr. Höjningen betingas, förutom av viss automatisk lönekostnadsökning, av följande under A—E redovisade förslag.

De under förevarande anslag beräknade merkostnaderna för den i det föregående föreslagna ökningen av klasslärarutbildningen vid lärarhögskolan med ytterligare 24 folkskollärarkandidater och 48 småskollärarkandidater per termin uppgår till 764 000 kr. Merkostnaderna betingas av de behov som redovisas i det följande under rubriken F. Tillkommande behov för utvidgad klasslärarutbildning.

A. Klass- och ämneslärarlinjerna

1. Två lektorstjänster i Ao 27 i psykologi och pedagogik.
2. Nio lektorstjänster i Ao 27 i högstadiets metodik.
3. Fem lektorstjänster i Ao 25 i högstadiets metodik.
4. Sex lektorstjänster i Ag 25 i högstadiets metodik.
5. Två lektorstjänster i Ao 23 i mellanstadiets metodik.
6. Två lektorstjänster i Ao 23/20 i lågstadiets metodik.
7. Två lektorstjänster i Ao 21 i övningsämnenas metodik (teckning och gymnastik).
8. En musiklärartjänst i Ao 20.
9. Ersättning för mistade löneförmåner åt handledare vid ämneslärarutbildningen under konferensdagar vid lärarhögskolan.
10. Höjning av posten till experter och särskilda sakkunniga.
11. En instrumentmakartjänst i Ao 11.
12. Överföring av en extra ordinarie vaktmästartjänst från Annedals folkskoleseminariums stat till lärarhögskolans stat.

13. En laboratoriebiträdestjänst i Ae 7.
14. Ökning av kostnaden för lärarkandidatlöner och handledararvoden m. m. på grund av ökning av antalet lärarkandidater.

B. Speciallärarlinjen

15. En lektorstjänst i Ao 27 i psykologi och pedagogik.
16. Tre lektorstjänster i Ao 24 i specialundervisningens metodik.
17. Två övningsskollärartjänster i Ao 21.
18. En kontoristtjänst i Ao 9 på speciallärarlinjens expedition.
19. Ökade kostnader för arvoden till föreläsare och ledare av seminarieövningar.
20. Ökade kostnader för arvoden till handledare.

C. Pedagogiska institutionen

21. En forskningssekreterartjänst i Ao 25.
22. En skolpsykologtjänst i Ao 25.
23. 2 000 assistenttimmar.
24. En kontoristtjänst i Ao 9.
25. Omvandling av en kontorsbiträdestjänst i Ae 5 till en kanslibiträdestjänst i Ae 7.

D. Övningsskolan

26. Fem lektorstjänster i Ao 27/25 vid Burgårdens samläroverk, som föreslås utgöra övningsskola för lärarhögskolan.
27. Sju adjunktstjänster i Ao 23 vid övningsskola omfattande 5-parallelligt högstadium vid Burgårdens samläroverk.
28. En adjunktstjänst i Ao 23 vid övningsskolans högstadium på Kungsladugårdsskolan.
29. Fyra adjunktstjänster i Ao 23 vid övningsskola omfattande första årskursen av fackskolan.
30. Två övningsskollärartjänster i Ae 20.
31. Två övningsskollärartjänster i Ae 20/17.
32. En lärartjänst i Ao 20 i övningsämnen (gymnastik).
33. Fem extra ordinarie övningsskollärartjänster överföres från Annedals folkskoleseminariums stat till lärarhögskolans stat (Ae 20).
34. Inrättande av en räkneklänik.

E. Administration och bibliotek

35. En kansliskrivartjänst i Ao 11.
36. En biblioteksbiträdestjänst i Ao 7.
37. En kontorsbiträdestjänst.
38. En vaktmästartjänst i Ae 9.
39. Arvodesanställd personal för skrivhjälp m. m.

F. Tillkommande behov för utvidgad klasslärarutbildning

40. En lektorstjänst i Ao 27 i psykologi och pedagogik.
41. Tre lektorstjänster i högstadiets metodik, varav två i Ao 27 och en i Ag 27.
42. En lektorstjänst i Ag 23/20 i lågstadiets metodik.
43. Två lektorstjänster i Ao 21 i övningsämnenas metodik (teckning och gymnastik).
44. Två lektorstjänster i Ag 21 i övningsämnenas metodik (musik och gymnastik).
45. En biträdande utbildningsledare i Ag 23.
46. Tre övningsskollärartjänster i Ae 20.
47. Tre övningsskollärartjänster i Ae 17.
48. En kansliskrivartjänst i Ae 11.
49. En vaktmästartjänst i Ae 9.
50. En kontorsbiträddestjänst i Ae 5.
51. Ökade kostnader för timlärare, handledare och skolhälsovård.

Härtill kommer automatiska kostnadsökningar, som hänför sig till beslutade löne- och arvodeshöjningar.

Av skolöverstyrelsens motivering för de framlagda förslagen inhämtas bl. a. följande.

1. Antalet lärartimmar beräknas på de olika linjerna sålunda:

Ämneslärarlinjen	360
Folkskollärarlinjen	1 000
Småskollärarlinjen	1 100
Summa lärartimmar	2 460

Enligt de av överstyrelsen tillämpade normerna uppgår det totala behovet av lektorer i psykologi och pedagogik till 6.

Lärarhögskolan har för budgetåret 1964/65 3 lektorstjänster vid nämnda linjer. Ytterligare behövs alltså 3 tjänster. Tills vidare äskas 2 tjänster. Härutöver äskas i det följande 1 lektorstjänst vid speciallärarlinjen (jfr p. 15).

2—4. Antalet erforderliga tjänster i högstadiets metodik beräknas till 45, därav 25 i Ao 27 (varav 1 befintlig tjänst alternativt i Ao 27 eller Ao 25), 14 i Ao 25 och 6 i Ag 25. Överskjutande lektorstimmar, för vilka tjänster ej beräknas, utgör 1 872. Förslaget innebär, såvitt gäller ordinarie tjänster, en ökning med nio tjänster i Ao 27 och med fem tjänster i Ao 25.

5. Behovet av undervisningstimmar i mellanstadiets metodik är 3 000. Härför fordras 6 tjänster. Budgetåret 1964/65 finns 4 tjänster; således erfordras 2 nya tjänster.

6. Lärarhögskolan har en småskollärarutbildning av exakt samma omfattning som folkskollärarutbildningen. Behovet av undervisningstimmar i lågstadiets metodik är 3 200, vilket ger ett behov av 6 $\frac{2}{5}$ tjänst, således 6 lektorstjänster + 200 undervisningstimmar (timlärartimmar).

7. För folkskollärarutbildningen och småskollärarutbildningen fordras, med tillämpning av tidigare nämnda normer, för varje utbildningslinje följande antal lektorer i övningsämnenas metodik:

	folkskolläro- utbildningen	småskolläro- utbildningen
teckning	1	1
musik	1	1
gymnastik	2	2
slöjd	2	1

Totalt fordras 11 tjänster. Lärarhögskolan har nu 8 tjänster. Ytterligare fordras således 3 tjänster. För budgetåret 1965/66 äskas 2 tjänster.

11. Den föreslagna instrumentmakartjänsten motiveras genom hänvisning till motiveringen för en motsvarande tjänst vid lärarhögskolan i Stockholm.

12. Annedals folkskoleseminarium kommer helt att indragas fr. o. m. budgetåret 1965/66. De ordinarie vaktmästartjänsterna har redan fr. o. m. budgetåret 1963/64 överförts till lärarhögskolans stat. Omfattningen av vaktmästarnas arbetsuppgifter förändras inte genom att Annedals folkskoleseminarium upphör.

15—20. Beträffande äskandena under dessa punkter hänvisar överstyrelsen till de beräkningar, som framlagts i samband med redovisningen av förslaget om utbyggnad av specialläroutbildningen.

21. Vid var och en av lärarhögskolorna i Stockholm och Malmö finns vid den pedagogiska institutionen inrättad en forskningssekreterartjänst. Vid lärarhögskolan i Göteborg föreligger numera ett lika klart behov av motsvarande tjänst. Överstyrelsen upprepar därför sin framställning i fjolårets petita om en forskningssekreterartjänst.

25. Med hänsyn till att den pedagogiska institutionen vid lärarhögskolan i Göteborg är under uppbyggnad är det angeläget, dels att den föreslagna kon-
toristtjänsten inrättas, dels att den vid institutionen fr. o. m. budgetåret 1963/64 placerade kontorsbiträdestjänsten i Ae 5 omvandlas till en kanslibitträdestjänst i Ae 7.

28. Med tillämpning av för högstadiet gällande principer för beräkning av antalet ordinarie tjänster (90 %-regeln) bör ytterligare en ordinarie tjänst inrättas vid övningsskolans högstadium i Kungsladugårdsskolan.

30—31. Vid jämförelse med organisationen för lärarhögskolan i Stockholm, som kan anses vara normgivande för antalet övningsskollärare, bör det vid lärarhögskolan i Göteborg inrättas ytterligare två övningsskollärartjänster på mellanstadiet och två tjänster på lågstadiet. Lärarhögskolan i Göteborg har nu dubbelt så många klasslärarkandidater som lärarhögskolan i Stockholm och bör således ha dubbelt så många övningsskollärare. Tjänsterna är inplacerade i de kommunala skolorna i Göteborg och förorsakar därför inga nya lokalbehov för lärarhögskolan.

32. Av icke-ordinarie övningslärare i gymnastik bestridd undervisning uppgår f. n. till 120 veckotimmar. Med hänsyn härtill bör ytterligare en ordinarie gymnastiklärartjänst inrättas.

33. Vid avvecklingen av Annedals folkskoleseminarium är det angeläget att den vid folkskoleseminariet anställda personalen fortfarande knytes till läro-
utbildningsuppgifter. Det skulle vara opsykologiskt att säga upp anställda och i stället anlita särskilt arvoderade lärare, vilket från pedagogisk synpunkt är sämre och dessutom kan förorsaka ökade utgifter för statsverket.

36. Vid lärarhögskolan i Stockholm och lärarhögskolan i Malmö finns redan biblioteksbiträdestjänster. Med hänsyn till att biblioteksverksamheten vid lärarhögskolan i Göteborg är fullt utbyggd bör en biblioteksbiträdestjänst inrättas även vid lärarhögskolan i Göteborg.

37. Med hänsyn till den ökade omfattningen av lärarhögskolans verksamhet

fordras ytterligare ett biträde, bland annat för den manuella telefonväxeln. Redan nu förekommer i icke ringa omfattning icke önskvärt övertidsarbete.

38. För närvarande är speciallärlinjens verksamhet förlagd till förhyrda lokaler. Beroende på den ökade omfattningen och att verksamheten inte kan betjänas av de övriga vaktmästarna i önskvärd omfattning krävs en särskild vaktmästare att betjäna speciallärlinjen och övriga i samma byggnad belägna övningsskoleklasser.

Departementschefen

Beträffande bakgrunden till här framlagda förslag om anslagsförändringar och om inrättande av nya tjänster får jag hänvisa till vad jag i det föregående anført vid min behandling av anslaget till avlöningar vid lärarhögskolan i Stockholm.

Av de under rubriken Klass- och ämneslärlinjerna föreslagna tjänsterna tillstyrker jag inrättande av två lektorstjänster i Ao 27 i psykologi och pedagogik, sex lektorstjänster i Ao 27 i högstadiets metodik, tre lektorstjänster i Ao 25 i högstadiets metodik, två lektorstjänster i Ao 23 i mellanstadiets metodik, två lektorstjänster i Ao 23/20 i lågstadiets metodik, två lektorstjänster i Ao 21 i övningsämnenas metodik (teckning och gymnastik), en institutionsteknikertjänst i Ao 10 (p. 1—3, 5—7 och 11). Jag beräknar vidare medel under detta anslag för en vaktmästartjänst i Ae 9, som föreslås bli överförd från Annedals folkskoleseminarium till lärarhögskolan (p. 12). Med hänsyn till att jag, av samma skäl som redovisats vid min behandling av anslaget till avlöningar vid lärarhögskolan i Malmö, föreslagit ett mindre antal ordinarie metodiklektorstjänster än skolöverstyrelsen, räknar jag medel för en motsvarande ökning av antalet extra metodiklektorer i motsvarande lönegrader förutom de sex metodiklektorer i Ag 25 som skolöverstyrelsen föreslagit (p. 4). Jag beräknar vidare för lärarkandidatlöner och handledararvoden m.m. en anslagshöjning med 2 845 000 kr. (p. 14).

Jag är inte beredd tillstyrka inrättande av en musiklärartjänst i Ao 20 och inte heller beräknar jag medel för en laboratoriebiträdestjänst i Ae 7 (p. 8 och 13).

Beträffande speciallärlinjen tillstyrker jag, under hänvisning till vad jag i det föregående förordat i fråga om utökad speciallärlarutbildning, att följande tjänster inrättas, nämligen en lektorstjänst i Ao 27 i psykologi och pedagogik, tre lektorstjänster i Ao 24 i specialundervisningens metodik, två övningsskollärartjänster i Ao 21 och en kontoristtjänst i Ao 9 (p. 15—18). I enlighet med skolöverstyrelsens förslag beräknar jag vidare, för arvoden till föreläsare, ledare av seminarieövningar och handledare, ett belopp av 270 000 kr. (p. 19 och 20).

Vid den pedagogiska institutionen föreslår jag, att en forskningssekreterartjänst i Ao 25 inrättas (p. 21). Jag beräknar också medel för omvandling av en kontorsbiträdestjänst i Ae 5 till en kanslibiträdestjänst i Ae 7 (p. 25).

Beträffande de av skolöverstyrelsen föreslagna nya tjänsterna vid lärarhögskolans övningsskola vill jag först framhålla, att jag inte är beredd att nu ta ställning till frågan om anordnande av övningsskola för lärarhögskolan vid Bur-

gårdens samläroverk och följaktligen inte kan tillstyrka inrättande av tjänster för en sådan övningsskola. Jag biträder förslaget om inrättande av en adjunkts-tjänst i Ao 23 vid Kungsladugårdsskolan, två övningsskollärartjänster i Ae 20/17 och en övningslärartjänst i Ao 20 (gymnastik), samt om överförande av fem övningsskollärartjänster i Ae 20 från Annedals folkskoleseminarium till lärarhögskolan (p. 28, 31, 32 och 33).

Av de för administration och bibliotek föreslagna tjänsterna beräknar jag medel för inrättande av en biblioteksbiträdestjänst i Ae 7, en kontorsbiträdestjänst och en vaktmästartjänst i Ae 9. För arvodesanställning av personal för skrivhjälp m. m. har medel anvisats redan i innevarande års anslag.

Mot de redovisade beräkningarna av tillkommande behov för utvidgad klass-lärarytbildning har jag ingen erinran. Utöver de tjänster, vars inrättande jag i det föregående tillstyrkt, vill jag således föreslå inrättande av ytterligare en lektorstjänst i Ao 27 i psykologi och pedagogik, två lektorstjänster i Ao 27 i högstadiets metodik och två lektorstjänster i Ao 21 i övningsämnenas metodik i teckning och gymnastik (p. 40, 41 och 43). Jag beräknar vidare medel för en lektorstjänst i Ag 27 i högstadiets metodik, en lektorstjänst i Ag 23/20 i lågstadiets metodik, två lektorstjänster i Ag 21 i övningsämnenas metodik, tre övningsskollärartjänster i Ae 20, tre övningsskollärartjänster i Ae 17, en kansli-skrivartjänst i Ae 11, en vaktmästartjänst i Ae 9 och en kontorsbiträdestjänst (p. 41, 42 och 44—50). Det bör ankomma på Kungl. Maj:t att besluta angående formerna för den nödvändiga förstärkningen av den pedagogiska ledningen av lärarhögskolan och det med lärarhögskolan nära samverkande Guldhedens folkskoleseminarium i Göteborg (p. 45). I enlighet med skolöverstyrelsens förslag beräknar jag slutligen medel för ökade kostnader för timlärare, handledare och skolhälsovård (p. 51).

De övriga förslag skolöverstyrelsen framlagt är jag inte beredd tillstyrka. Jag räknar sålunda i övrigt under förevarande anslag endast med automatiska kostnadsförändringar.

Jag beräknar, på grundval av vad jag här förordat, ifrågavarande anslag för nästa budgetår till 14 240 000 kr. Detta innebär en anslagshöjning med 6 123 000 kr.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidta de ändringar i personalförteckningen för lärarhögskolan i Göteborg, som föranleds av vad jag i det föregående förordat;

b) godkänna följande avlöningsstat för lärarhögskolan i Göteborg, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1965/66:

A v l ö n i n g s s t a t

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	4 016 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	1 926 000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	4 145 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	4 153 000
Summa kr.	14 240 000

c) till *Lärarhögskolan i Göteborg*: Avlöningar för budgetåret 1965/66 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 14 240 000 kr.

F 8. Lärarhögskolan i Göteborg: Omkostnader

	Anslag	Nettoutgift
1962/63	197 000	255 821
1963/64	380 000	453 464
1964/65	519 000	
1965/66 (förslag)	815 000	

Följande sammanställning upptager, dels den för innevarande budgetår gällande omkostnadsstaten, dels för nästa budgetår skolöverstyrelsens förslag och departementschefens anslagsberäkning. Sistnämnda beräkning innefattar de merkostnader som föranleds av den utvidgning av klasslärarutbildningen vid lärarhögskolan som föreslagits i det föregående.

	1964/65	1965/66 Skolöverstyrelsen	1965/66 Departementschefen
1. Sjukvård, <i>förslagsvis</i>	5 000	+ 5 000	+ 2 000
2. Reseersättning åt befattningshavare, <i>förslagsvis</i>	40 000	+ 58 000	+ 58 000
3. Bidrag till anordnande av studie- och idrottsutfärder m.m.	11 000	+ 6 000	+ 6 000
4. Expenser, <i>förslagsvis</i>			
a) Bränsle, lyse och vatten, <i>förslagsvis</i> ...	68 000	of.	of.
b) Städning och renhållning, <i>förslagsvis</i> ...	70 000	+ 10 000	+ 10 000
c) Övriga expenser	215 000	+ 60 000	+ 45 000
5. Reseersättning åt lärarkandidater m.fl., <i>förslagsvis</i>	110 000	+ 144 000	+ 173 000
Summa kr.	519 000	+ 283 000	+ 294 000

Av motiveringen för överstyrelsens förslag inhämtas bl. a. följande.

2. Den föreslagna höjningen av posten till reseersättning åt befattningshavare föranleds av lärarhögskolans utvidgning.

4. c) Det ökade medelsbehovet hänför sig *dels* till ökade kostnader för skrivmateriel, papper m. m. samt för telegram, telefon och annonsering, *dels* till kostnader för inköp av möbler och kontorsutrustning till lokaler för nya befattningshavare m. m. Sistnämnda kostnader har av överstyrelsen fördelats över en period av fyra budgetår.

Departementschefen

Mina ställningstaganden till skolöverstyrelsens förslag framgår av den föregående uppställningen. Vid min anslagsberäkning har jag beaktat det medelsbehov, som föranleds av mina tidigare framlagda förslag om utvidgad intagning av lärarkandidater vid lärarhögskolan. Jag har räknat med ett något lägre belopp än skolöverstyrelsen för anskaffning av möbler och kontorsutrustning.

Jag föreslår att anslaget höjs till (519 000 + 294 000 =) 813 000 kr. eller, i avrundat tal, 815 000 kr. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lärarhögskolan i Göteborg: Omkostnader* för budgetåret 1965/66 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 815 000 kr.

F 9. Lärarhögskolan i Göteborg: Materiel, böcker m. m.

	Anslag	Nettoutgift
1962/63	155 000	155 000
1963/64	270 000	270 000
1964/65	500 000	
1965/66 (förslag)	585 000	

Detta anslag är för innevarande budgetår fördelat på två anslagsposter, en på 50 000 kr. för biblioteket och en på 450 000 kr. för materiel, böcker m. m. Med förevarande anslag har skolöverstyrelsen i sina anslagsäskanden sammanfört det i riksstaten för innevarande budgetår med 200 000 kr. uppförda reservationsanslaget Lärarhögskolan i Göteborg: Inredning och utrustning av nya lokaler. Överstyrelsen har förutsatt, att vid utgången av budgetåret 1964/65 förefintlig reservation på sistnämnda anslag tillgodoföres det för budgetåret 1965/66 föreslagna anslaget till materiel och böcker m. m.

De föreslagna anslagsförändringarna utgår från de båda nämnda anslagens sammanlagda belopp för innevarande budgetår, dvs. 700 000 kr. Från denna utgångspunkt föreslår överstyrelsen en anslagshöjning med 230 000 kr.

Till grund för överstyrelsens prövning av anslagsbehovet har legat en av rektor för lärarhögskolan specificerad uppställning över medelsbehovet vid olika institutioner m. fl. enheter vid lärarhögskolan. Den av överstyrelsen föreslagna anslagshöjningen avser fortsatt och utökad upprustning av följande huvudenheter av lärarhögskolan.

Den egentliga lärarhögskolans institutioner (nu 436 000)	+ 75 000
Pedagogiska institutionen (nu 70 000)	+ 31 000
Biblioteket vid lärarhögskolan (nu 50 000)	+ 24 000
Övningsskolans bibliotek (nu 0)	+ 36 000
Övningsskolan i övrigt (nu 144 000)	+ 62 000
Materiel till kurser i korrespondensundervisningens metodik (nu 0)	+ 2 000
	+ 230 000

Departementschefen

Från förevarande anslag avses i fortsättningen skola bestridas även sådana kostnader som t. o. m. innevarande budgetår bestritts från ett till lärarhögskolan anvisat särskilt inrednings- och utrustningsanslag. Jag finner det ändamålsenligt att, såsom skolöverstyrelsen föreslagit, sammanföra ifrågavarande båda anslag till ett. Av de belopp skolöverstyrelsen föreslagit under förevarande anslag kan jag tillstyrka sammanlagt 570 000 kr., vilket, jämfört med det sammanlagda beloppet av de båda nyss berörda anslagen för innevarande budgetår, innebär en anslagsminskning med 130 000 kr. Vid den gjorda anslagsberäkningen har beaktats vilka belopp som totalt ställts till förfogande för motsvarande ändamål vid de båda andra lärarhögskolorna under årens lopp. Skulle ytterligare medel för en fortsatt grundupprustning av lärarhögskolan vara nödvändiga, bör detta efter noggrann prövning från skolöverstyrelsens sida redovisas i anslagsäskandena för efterföljande budgetår.

För den föreslagna utvidgningen av lärarhögskolans klasslärarutbildning föreslår jag, i överensstämmelse med de kostnadsberäkningar som jag inhämtat, en ytterligare medelsanvisning av 13 000 kr.

Anslaget torde vid bifall till vad jag förordat böra uppföras med, efter avrundning, 585 000 kr. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lärarhögskolan i Göteborg: Materiel, böcker m. m.*
för budgetåret 1965/66 under åttonde huvudtiteln anvisa ett
reservationsanslag av 585 000 kr.

F 10. Lärarhögskolan i Uppsala: Avlöningar

	Anslag
1964/65	2 800 000
1965/66 (förslag)	4 730 000

Skolöverstyrelsen föreslår, att detta anslag för budgetåret 1965/66 höjs med 1 922 000 kr. Højningen betingas, förutom av viss automatisk lönekostnadsökning, av följande förslag. Förslagen utgår från en intagning av 75 ämneslärarkandidater per termin.

A. Klass- och ämneslärarlinjerna

1. Biträde åt rektor.
2. Tre lektorstjänster i Ao 25 i högstadiets metodik.
3. Lön till ytterligare 35 lärarkandidater per läsår under första terminen.

4. Ökade kostnader för arvoden till handledare m. fl.
5. Ersättning för mistade löneförmåner åt handledare vid ämneslärarutbildningen under konferensdagar vid lärarhögskolan.

B. Pedagogiska institutionen

6. En professur i praktisk pedagogik.
7. 1 000 assistenttimmar.

C. Övningsskolan

8. Fyra adjunktstjänster i Ao 23.
9. Två ämneslärartjänster i Ao 21.

D. Administration och bibliotek

10. En kontoristtjänst i Ae 9.
11. En kontorsbiträdestjänst.
12. Arvodesanställd personal för skrivhjälp m. m.
13. En hel bibliotekarietjänst i Ae 23 i stället för nuvarande halvtidstjänst.

2. Med utgångspunkt i ett beräknat timunderlag av 6 214 lärartimmar beräknar överstyrelsen, med tillämpning av samma normer som vid övriga lärarhögskolor, antalet erforderliga lektorstjänster i högstadiets metodik till 21, därav 12 i Ao 27, dvs. oförändrat antal, och 9 i Ao 25, dvs. ytterligare tre tjänster i sistnämnda lönegrad.

6. Med hänsyn till att klasslärarutbildningen kan beräknas börja fr. o. m. läsåret 1966/67 och lärarhögskolan då blir fullständig, bör förberedande åtgärder vidtagas för inrättande av en professur i praktisk pedagogik. Principbeslut bör fattas om en professorstjänst.

8—9. Ursprungligen beräknades lärarhögskolans övningsskola omfatta 5 paralleller av grundskolans högstadium. Med hänsyn till de lokala förhållandena bör den för att bli en organisk enhet omfatta 6 paralleller av högstadiet. Samtidigt med att dessa tjänster inrättas bortfaller från folkskoleseminariets i Uppsala stat behov av 6 extra ordinarie adjunktstjänster i Ae 23. Tiundaskolan i Uppsala till vilken lärarhögskolans övningsskola är förlagd, har tidigare inrymt folkskoleseminariets i Uppsala externa övningsskoleklasser på högstadiet.

10—12. Vid beräkning av behovet av kanslipersonal har samma normer följts som vid de övriga lärarhögskolorna.

13. Biblioteket vid lärarhögskolan har samordnats med biblioteket vid folkskoleseminariet i Uppsala. För närvarande betjänas biblioteken av en halvtidsanställd bibliotekarie på lärarhögskolans stat och en arvoderad bibliotekarie på folkskoleseminariets stat. En heltidsanställd bibliotekarie erfordras. Samtidigt bortfaller arvode till bibliotekarien vid folkskoleseminariet i Uppsala. Lärarhögskolans bibliotekarie skall således vara bibliotekarie för det gemensamma biblioteket och betjäna såväl folkskoleseminariet som lärarhögskolans lärare och lärarkandidater.

Departementschefen

Även vid lärarhögskolan i Uppsala har, som framgår av den tidigare redovisningen för utvidgningen av kapaciteten för praktisk-pedagogisk utbildning av

ämneslärare, skett en ökning av intagningen från en för innevarande budgetår beräknad kapacitet av 90 lärarkandidater per läsår till en faktisk kapacitet av ca 150 lärarkandidater per läsår. De av skolöverstyrelsen framlagda förslagen avser väsentligen en anpassning av lärarhögskolans organisation med hänsyn härtill.

Jag tillstyrker inrättande av följande nya tjänster vid lärarhögskolan, nämligen tre lektorstjänster i Ao 25 i högstadiets metodik, fyra adjunktstjänster i Ao 23, två ämneslärartjänster i Ao 21 och en heltidstjänst såsom bibliotekarie i Ae 23 i stället för nuvarande halvtidstjänst (p. 2, 8, 9 och 13). Jag beräknar vidare medel för en kontoristtjänst i Ae 9 (p. 10).

För lärarkandidatlöner och handledararvoden beräknar jag en anslagshöjning med 1 250 000 kr. (p. 3 och 4). För arvodesanställning av personal för skrivhjälp m. m. har medel anvisats redan ur innevarande budgetårs anslag (p. 12).

Jag är inte beredd att nu föreslå, att beslut fattas om inrättande av en professur i praktisk pedagogik (p. 6 och 7). Förslaget om inrättande av en kontorsbiträdestjänst kan jag inte tillstyrka (p. 11).

I övrigt räknar jag under förevarande anslag endast med automatiska kostnadsökningar.

Anslaget bör, vid bifall till vad jag förordat, för nästa budgetår uppföras med 4 730 000 kr., vilket innebär en höjning med 1 930 000 kr.

Med åberopande av vad jag sålunda anført och förordat, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidta de ändringar i personalförteckningen för lärarhögskolan i Uppsala, som föranleds av vad jag i det föregående förordat;

b) godkänna följande avlöningsstat för lärarhögskolan i Uppsala, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1965/66:

A v l ö n i n g s s t a t

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	1 196 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	776 000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	1 402 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	1 356 000
Summa kr.	4 730 000

c) till Lärarhögskolan i Uppsala: Avlöningar för budgetåret 1965/66 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 4 730 000 kr.

F 11. Lärarhögskolan i Uppsala: Omkostnader

	Anslag
1964/65	100 000
1965/66 (förslag)	230 000

Följande sammanställning upptager, dels anvisade anslagsposter enligt den för innevarande budgetår gällande omkostnadsstaten, dels för nästa budgetår skolöverstyrelsens förslag och departementschefens anslagsberäkning.

	1964/65	1965/66 Skolöverstyrelsen of.	Departements- chefen of.
1. Sjukvård m. m., <i>förslagsvis</i>	4 000		
2. Reseersättning åt befattningshavare, <i>förslagsvis</i>	12 000		+ 20 000
3. Reseersättning åt lärarkandidater m. fl., <i>förslagsvis</i>	6 000	+ 100 000	+ 80 000
4. Bidrag till anordnande av studiefärder ..	—	+ 5 000	—
5. Expenser	78 000	+ 43 000	+ 28 000
Summa kr.	100 000	+ 148 000	+ 128 000

Kostnadsökningen under posterna 2 och 3 föranleds *dels* av lärarhögskolans utvidgning, *dels* av att serier och i synnerhet handledt praktik i stor utsträckning måste förläggas till andra skolor än lärarhögskolans övningsskola respektive till skolor utanför Uppsala. Det ökade medelsbehovet för expenser hänförs sig huvudsakligen *dels* till ökade kostnader för skrivmateriel, papper m. m. samt för telegram, telefon och annonsering, *dels* till kostnader för inköp av möbler och kontorsutrustning till metodiklektorsrum och kansli lokaler.

Departementschefen

Mina ställningstaganden till skolöverstyrelsens förslag framgår av den föregående uppställningen. Anslagsposten Bidrag till anordnande av studiefärder är vid övriga lärarhögskolor avsedd för kostnader i samband med utbildningen av klasslärare. Eftersom sådan utbildning inte bedrivs vid lärarhögskolan i Uppsala beräknar jag inga medel för sagda ändamål. Under anslagsposten till expenser räknar jag med att det belopp om 25 000 kr., som innevarande budgetår står till förfogande för inköp och underhåll av möbler m. fl. inventarier, bör vara tillräckligt även för nästa budgetår.

Under hänvisning till det anförda och den föregående uppställningen förordar jag, att anslaget höjs till (100 000 + 128 000 =) 228 000 kr. eller, i avrundat tal, 230 000 kr. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lärarhögskolan i Uppsala: Omkostnader* för budgetåret 1965/66 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 230 000 kr.

F 12. Lärarhögskolan i Uppsala: Materiel, böcker m. m.

	Anslag
1964/65	230 000
1965/66 (förslag)	355 000

Detta anslag är för innevarande budgetår fördelat på tre poster enligt följande uppställning.

Lärarhögskolan	100 000
Tiundaskolan	25 000
Katedralskolan	105 000
Summa kr.	230 000

Med förevarande anslag har skolöverstyrelsen i sina anslagsäskanden sammanfört det i riksstaten för innevarande budgetår med 75 000 kr. uppförda reservationsanslaget Lärarhögskolan i Uppsala: Inredning och utrustning. Överstyrelsen har förutsatt, att vid utgången av budgetåret 1964/65 förefintlig reservation på sistnämnda anslag tillgodoföres det för budgetåret 1965/66 föreslagna anslaget till materiel, böcker m. m.

De föreslagna anslagsförändringarna utgår från de båda nämnda anslagens sammanlagda belopp för innevarande budgetår, dvs. 305 000 kr. Från denna utgångspunkt föreslår överstyrelsen en anslagshöjning med 109 000 kr., dvs. ett anslag av 414 000 kr. Sistnämnda belopp fördelar sig på följande huvudändamål.

1. Den egentliga lärarhögskolans institutioner	268 500
2. Lärarhögskolans bibliotek	40 000
3. Pedagogiska institutionen	5 500
4. Tiundaskolan	60 000
5. Katedralskolan	40 000
Summa kr.	414 000

Överstyrelsen uttalar, att med hänsyn till att byggnadsfrågan för lärarhögskolan i Uppsala inte har lösts, bör kostnaderna för inredning och utrustning hållas så låga som möjligt, utan att verksamhetens syfte eftersättes.

Lärarhögskolans institutioner är enligt överstyrelsens motivering i behov av komplettering. I synnerhet gäller detta institutionerna för biologi, fysik och kemi. En nyupprustning av den pedagogiska institutionen anses däremot böra anstå till dess att en professur i pedagogik inrättats.

Beträffande anslagsbehoven i övrigt anför överstyrelsen följande.

2. *Biblioteket.* Av beräknade totalkostnader om 70 000 kr. utgör 40 000 kr. engångsbelopp för komplettering av tidskrifter och äldre metodiklitteratur, som fortfarande är aktuell. För den normala driften av biblioteket beräknas 30 000 kr. Engångsbeloppet torde kunna uppdelas på fyra år med 10 000 kr./år. För budgetåret 1965/66 äskas således 40 000 kr.

4. *Tiundaskolan.* Enligt gällande bestämmelser skall Uppsala stad tillhandahålla normal materielutrustning för de externa övningsskoleklasserna. Dubblering av viss materiel fordras, emedan lärarkandidaterna måste ha möjlighet att ostörda av pågående undervisning förbereda lektioner. Dessutom måste viss ytterligare materiel finnas för att möjliggöra att intentionerna i läroplanen för grundskolan skall kunna genomföras vid lärarhögskolans övningsskola. Särskilt måste konkretion och individualiseringssträvanden beaktas. För dessa ändamål äskas 60 000 kr.

5. *Katedralskolan.* Den vid skolan använda materielen förslits snabbare än vad som är normalt utan lärarutbildning. Dessutom måste viss modern materiel anskaffas för att lärarkandidaterna skall kunna komma i kontakt med utvecklingen. För komplettering och nyanskaffning beräknas 40 000 kr.

Departementschefen

Från förevarande anslag avses i fortsättningen skola bestridas även sådana kostnader som t. o. m. innevarande budgetår bestritts från ett till lärarhögskolan anvisat särskilt inrednings- och utrustningsanslag. Av de belopp skolöverstyrelsen föreslagit under förevarande anslag kan jag tillstyrka sammanlagt 355 000 kr., vilket, jämfört med det sammanlagda beloppet av de båda nyss berörda anslagen för innevarande budgetår, innebär en anslagshöjning med 50 000 kr. Överstyrelsens beräkning av medelsbehovet grundar sig på fortsatt utredning och bedömning av lärarhögskolans tillgängliga och erforderliga resurser i fråga om materiel och utrustning av olika slag. Detta arbete har resulterat i den bedömningen, att tidigare gjorda beräkningar överskattat möjligheterna att utnyttja befintlig materiel och utrustning och bl. a. på denna grund, under-skattat lärarhögskolans behov av nyupprustning. I själva verket bedöms lärarhögskolan i Uppsala, på samma sätt som den under likartade förutsättningar upprättade lärarhögskolan i Göteborg, behöva förse med ny och för moderna undervisningsmetoder avsedd utrustning, om lärarutbildningen där skall kunna bedrivas på en tillfredsställande nivå. Jag ansluter mig i huvudsak till denna bedömning, dock att jag för komplettering av övningsskolornas utrustning räknar med ett lägre belopp än vad skolöverstyrelsen gjort och därför föreslår en mindre anslagshöjning än överstyrelsen.

Jag föreslår således, att anslaget uppförs med 355 000 kr. och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lärarhögskolan i Uppsala; Materiel, böcker m. m.* för budgetåret 1965/66 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 355 000 kr.

F 13. Folkskoleseminarierna: Avlöningar

	Anslag	Nettoutgift
1962/63	29 717 000	31 883 093
1963/64	33 592 000	33 491 510
1964/65	29 592 000	
1965/66 (förslag)	32 460 000	

Skolöverstyrelsen föreslår, att folkskoleseminariernas avlöningsanslag för nästa budgetår höjs med 1 550 000 kr. Den beräknade ökningen av medelsbehovet framkommer såsom ett nettoresultat av å ena sidan merkostnader för beslutade löne- och arvodeshöjningar och å andra sidan kostnadsminskningar till följd av en minskning av antalet seminarieklaser samt den slutliga avvecklingen av Annedals folkskoleseminarium i Göteborg.

Frågan om intagningen vid folkskoleseminarierna har redovisats i ett föregående avsnitt, till vilket här torde få hänvisas. De förslag som i nämnda sammanhang framlagts i fråga om intagningens omfattning föranleder jämfört med skolöverstyrelsens anslagsäskande en merkostnad av i runt tal 1 600 000 kr. inberäknat vissa merkostnader vid Guldhedens folkskoleseminarium i Göteborg, som avses samverka med lärarhögskolan i Göteborg.

De detaljförslag och bedömningar, som ligger till grund för överstyrelsens beräkning av anslaget framgår av följande sammanställning.

1. Överföring av 5 övningsskollärartjänster i Ae 20 till lärarhögskolan i Göteborg.
2. Indragning av 2 vaktmästartjänster och överföring av den ena tjänsten till lärarhögskolan i Göteborg.
3. Arvoden till föreståndare för egentlig lärarkurs m. m.
4. Ökning av kostnader för arvoden till handledare.
5. Ökning av kostnader för tal- och röstvård.
6. Ökning av kostnader för behörighetskurser i engelska.
7. Förbättring av grunderna för beräkning av medel till biträdeshjälp på rektorsexpeditionerna.
8. Nedräkning av anslaget på grund av minskning av antalet seminarieklaser.
9. Uppräkning av anslaget på grund av beslutade lönehöjningar.

Av överstyrelsens framställning inhämtas bl. a. följande om de framlagda förslagen.

1. Med utgången av budgetåret 1964/65 upphör Annedals folkskoleseminarium i Göteborg. De kvarvarande fem extra ordinarie övningsskollärartjänsterna i Ae 20 föreslås indragna och överförda till lärarhögskolan i Göteborg.

2. Den extra ordinarie vaktmästartjänsten i Ae 9 vid Annedals seminarium föreslås bli överförd till lärarhögskolan i Göteborg. Den extra ordinarie vaktmästartjänsten vid folkskoleseminariet i Falun har till stor del utnyttjats för arbeten med seminarieträdgården. Då seminariets handelsträdgårdsrörelse är under avveckling föreslår rektor att tjänsten indrages. Skolöverstyrelsen tillstyrker rektors förslag.

3. En kostnadsminskning med 41 540 kr. uppstår beroende på att antalet i egentlig lärarkurs vid folkskoleseminarierna deltagande lärarkandidater minskar.

4. Enligt prop. 1964: 152 utgår arvode med 15 kr. per timme till handledare vid grundskola och folkskola anlitad av folkskoleseminarier. Till lärare som mottager auskultanter från folkskoleseminarier utgår arvode med 10 kr. per auskultationstimme. Kostnadsökningen per utbildningslektion beräknas till 5,30 kr. Antalet utbildningslektioner ledda av lärare som icke är övningsskollärare — beräknas budgetåret 1964/65 till ca 188 000. På grund av arvodeshöjningen skulle således kostnaderna för ovannämnda lektioner bli $(188\,000 \times 5,30)$ ca

996 000 kr. högre än överstyrelsen beräknade i sina anslagsäskanden för budgetåret 1964/65.

Genom att antalet klasser i de två högsta årskurserna på folkskollärlinjerna och småskollärlinjerna minskar uppkommer emellertid en kostnadsminskning som kan beräknas till 250 000 kr. och som reducerar den nyss angivna kostnadsökningen till ca 740 000 kr.

5. Enligt tilläggsbestämmelserna till gällande timplaner för folkskoleseminarierna skall kurs i *tal- och röstvård* omfatta sammanlagt högst 75 lärartimmar för varje klass under dess seminarietid. Med beaktande av beslutade lönehöjningar beräknas kostnaderna stiga med ca 10 000 kr. till ca 150 000 kr.

6. På grund av utökad obligatorisk undervisning i engelska i årskurs III⁴ samt på grund av anordnande av sommarkurs på fyraårig linje beräknas löne-kostnaderna öka. Enligt lärarutbildningssakkunnigas betänkande »Folkskol-läro-utbildningen i engelska» s. 55—56 kan lönekostnaderna för ifrågavarande ändamål 1965/66 beräknas öka med $(43\ 000 + 41\ 600 =) 84\ 600$ kr. (räknat i 1962 års löner). Räknat i 1965 års löner skulle kostnadsökningen bli ca 95 000 kr.

7. Överstyrelsen har under våren 1964 gjort en undersökning av arbetet på rektorsexpeditionerna i avsikt att studera möjligheterna till rationalisering av arbetet på dessa. Av undersökningen framgår att arbetet på rektorsexpeditionerna genom nytillkommande arbetsuppgifter ökat väsentligt under de senaste åren. Överstyrelsen finner möjligheterna för närvarande små att i högre grad förenkla arbetet. För att det uppenbart motiverade behovet av ökad kontorsarbetskraft skall tillgodoses föreslår överstyrelsen att jämningsprocenten — f. n. 15 % — höjs till 25 %. Kostnaden härför beräknas till 35 700 kr.

Departementschefen

Mina ställningstaganden till intagningen vid folkskoleseminarierna läsåret 1965/66 har jag redovisat under ett tidigare avsnitt. Enligt dessa ställningstaganden skulle seminarieorganisationen budgetåret 1965/66 komma att omfatta 151 avdelningar i stället för av skolöverstyrelsen föreslagna 135. Jag har vid mina anslagsberäkningar utgått från en organisation av denna omfattning. Det bör dock, som jag tidigare förordat, ankomma på Kungl. Maj:t att fatta slutligt beslut i fråga om antalet intagningsavdelningar.

Som framgått av vad jag föreslagit vid min behandling av anslaget till avlöningar vid lärarhögskolan i Göteborg biträder jag skolöverstyrelsens förslag om att fem övningsskollärartjänster i Ae 20 vid Annedals folkskoleseminarium skall överföras till lärarhögskolan i Göteborg (p. 1.) Motsvarande gäller i fråga om en vaktmästartjänst i Ae 9 vid nämnda seminarium. Beträffande vaktmästartjänsten vid folkskoleseminariet i Falun räknar jag med att densamma bibehålls vid seminariet under budgetåret 1965/66 (p. 2).

Mot skolöverstyrelsens beräkning av kostnaderna för behörighetskurser i engelska har jag ingen erinran (p. 6).

Jag tillstyrker skolöverstyrelsens förslag om att förbättra grunderna för beräkning av medel till biträdes hjälp på seminariernas rektorsexpeditioner genom en höjning av den s. k. jämningsprocenten från 15 till 25 % (p. 7).

Skolöverstyrelsens anslagsberäkning i övrigt måste justeras med hänsyn till

den intagningsökning som jag i det föregående har föreslagit. Den sammanlagda merkostnaden härför kan i jämförelse med skolöverstyrelsens anslagsberäkning anges till ca 1,6 milj. kr. I detta belopp är inräknat medel för hjälp åt rektor vid Guldhedens folkskoleseminarium i Göteborg med anledning av den kraftiga ökning av klasslärarintagningen vid lärarhögskolan i Göteborg som genom en nära samverkan med Guldhedens folkskoleseminarium avses komma till stånd. Det för sistnämnda ändamål beräknade beloppet uppgår till sammanlagt 35 000 kr. I likhet med vad jag förordat i fråga om motsvarande förstärkning vid lärarhögskolan i Göteborg, bör det ankomma på Kungl. Maj:t att meddela erforderliga föreskrifter angående den form i vilken förstärkningen av seminariets administration bör ske. Slutligen beaktar jag vid anslagsberäkningen den i det föregående föreslagna överföringen av fyra adjunktstjänster och två ämneslärartjänster från folkskoleseminariet i Uppsala till lärarhögskolan i Uppsala.

Jag beräknar, under förutsättning av bifall till vad jag i det föregående förordat, det sammanlagda medelsbehovet under detta anslag för nästa budgetår till 32 460 000 kr., vilket innebär en anslagshöjning med 2 868 000 kr.

Under åberopande av vad jag sålunda anfört och förordat hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidta de ändringar i personalförteckningen för folkskoleseminarierna, som föranleds av vad jag i det föregående förordat;

b) godkänna följande avlöningsstat för folkskoleseminarierna, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1965/66:

A v l ö n i n g s s t a t

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	9 727 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	356 000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	12 787 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	9 590 000

Summa kr. 32 460 000

c) till *Folkskoleseminarierna*: *Avlöningar* för budgetåret 1965/66 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 32 460 000 kr.

F 14. Folkskoleseminarierna: Omkostnader

	Analag	Nettoutgift
1962/63	2 181 000	2 245 892
1963/64	2 400 000	2 530 108
1964/65	2 540 000	
1965/66 (förslag)	2 915 000	

Följande sammanställning upptager den för innevarande budgetår gällande omkostnadsstaten samt, för nästa budgetår, dels skolöverstyrelsens förslag till förändringar, dels departementschefens anslagsberäkning.

	1964/65	1965/66 Skolöver- styrelsen	Departements- chefen
Utgifter			
1. Sjukvård m. m., <i>förslagsvis</i>	56 000	of.	of.
2. Reseersättning åt befattningshavare, <i>förslagsvis</i>	19 000	+ 23 000	+ 4 000
3. Expenser, <i>förslagsvis</i>			
a) Bränsle, lyse och vatten, <i>förslagsvis</i> ..	850 000	of.	of.
b) Städning och renhållning, <i>förslagsvis</i> ..	780 000	+ 50 000	+ 50 000
c) Övriga expenser	420 000	+ 50 000	+ 50 000
4. Trädgårdarnas underhåll och skötsel, <i>förslagsvis</i>	175 000	+ 25 000	+ 15 000
5. Särskilda kurser och föreläsningar m. m.	62 000	+ 6 000	+ 6 000
6. Underhåll och förnyelse av inventarierna i lärarkandidaternas bostadsrum vid seminarierna i Haparanda och Lycksele, <i>förslagsvis</i>	1 200	of.	of.
7. Reseersättning åt lärarkandidater, <i>förslagsvis</i>	218 000	+ 402 000	+ 232 000
8. Bidrag till studie- och idrottsutfärder ...	15 000	of.	of.
Summa kr.	2 596 200	+ 556 000	+ 357 000
Särskilda uppbördsmedel			
9. Upplåtelse av lokaler, ersättning för lyse	25 000	— 11 000	— 11 000
10. Inkomster av trädgårdarna	30 000	— 7 000	— 7 000
11. Lärarkandidatavgifter till underhåll och förnyelse av inventarierna i lärarkandidaternas bostadsrum vid seminarierna i Haparanda och Lycksele	1 200	of.	of.
Nettoutgift kr.	2 540 000	+ 574 000	+ 375 000

Av motiveringen för överstyrelsens förslag inhämtas bl. a. följande.

2. Överstyrelsen föreslår, att ur ifrågavarande anslagspost reseersättning må kunna utgå även till praktiklärare anställda vid det obligatoriska skolväsendet i samband med de konferenser under den handledda praktiken, vilka omnämnas i 111 § seminariestadgan. Överstyrelsen beräknar kostnaden härför till 200 kr. per seminarium, alltså sammanlagt 3 800 kr. Därutöver räknar överstyrelsen med en ytterligare ökning av medelsbehovet under denna anslagspost med 19 200 kr.

3. c) Medel ur denna delpost disponeras till bl. a. kostnader för skrivmateriel, telefon, underhåll av inventarier o. dyl. Med hänsyn till ökade kostnader för bl. a. telefon samt tryckning föreslår överstyrelsen, att det för 1964/65 utgående beloppet på 420 000 kr. höjs med 50 000 kr. till 470 000 kr.

4. Kostnaderna för trädgårdarnas underhåll och skötsel har av rektorerna för budgetåret 1965/66 beräknats till 210 800 kr. Inkomsten från trädgårdarna har

beräknats till 22 600 kr. Flera rektorer framhåller hos överstyrelsen, att den knappa medelstillgången medför att trädgårdarnas underhåll och skötsel knappast kan bedrivas tillfredsställande. Den pågående avvecklingen av handels-trädgårdarna torde böra ske på ganska lång sikt. Med hänsyn till rektorernas äskanden föreslår överstyrelsen, att anslagsposten höjs med 25 000 kr.

7. Överstyrelsen beräknar kostnaden för budgetåret 1965/66 för resekostnads-ersättningar och traktamenten till lärarkandidater som närvara vid auskultationer och undervisningsövningar, vilka förläggas till skola på annan ort än seminariet till 130 000 kr., innebärande en automatisk kostnadsökning av 40 000 kr. För ökat deltagarantal i sommarkurser i engelska beräknar överstyrelsen vidare en ökning av rese- och traktamentskostnader med ca 170 000 kr. Dessutom föreslår överstyrelsen, att vid anordnande av koncentrationsläsning i gymnastik i form av frivilliga vinter- och sommarkurser för utbildning av lärarkandidaterna i skidåkning, respektive orientering, friidrott m. m. dessa måtte få åtnjuta samma förmåner i fråga om traktamente och resekostnadsersättning som lärarkandidaterna vid lärarhögskolorna under deltagande i motsvarande, vid lärarhögskolorna obligatoriska kurser. Kostnaderna för resor och traktamenten till lärarkandidaterna samt medföljande lärare uppskattar överstyrelsen till 190 000 kr.

Departementschefen

Mina ställningstaganden till skolöverstyrelsens förslag framgår av den föregående uppställningen. I den anslagsberäkning som jag redovisat där har jag beaktat det medelsbehov som föranleds av mina i det föregående framlagda förslag om en ökad intagning av lärarkandidater vid folkskoleseminarierna. Med hänsyn till belastningen på anslagsposten till reseersättning åt befattningshavare anser jag en uppräknings av nämnda post med 4 000 kr. vara tillräcklig. Den föreslagna uppräknings av anslagsposten till trädgårdarnas underhåll och skötsel grundar jag på avvecklingen av handelsträdgårdarna vid seminarierna samt på den fortgående stegringen av lönekostnaderna. Förslaget om resekostnadsersättning och traktamente i samband med frivilliga vinter- och sommarkurser är jag inte beredd tillstyrka.

Jag föreslår, att anslaget höjs till $(2\,540\,000 + 375\,000 =) 2\,915\,000$ kr. och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskoleseminarierna: Omkostnader* för budgetåret 1965/66 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 2 915 000 kr.

F 15. Folkskoleseminarierna: Materiel, böcker m. m.

	Anslag	Nettoutgift
1962/63	695 000	729 993
1963/64	695 000	672 369
1964/65	695 000	
1965/66 (förslag)	695 000	

Skolöverstyrelsen föreslår en höjning av detta anslag med 105 000 kr. Överstyrelsen hävdar, att anskaffningsbehovet beträffande materiel är, bl. a. på grund av den starka förslitningen och den otillräckliga medelsanvisningen, fortfarande mycket stort. Överstyrelsen finner därför, att en viss uppräknig av anslaget — oaktat det minskade klassantalet — är nödvändig. Vid sin anslagsberäkning har överstyrelsen räknat med, att vissa kostnader avseende korrespondensundervisning, ungefär 20 000 kr., vilka f. n. utgår ur anslaget Pedagogiskt utvecklingsarbete, i fortsättningen skall bestridas ur förevarande anslag.

Departementschefen

Jag föreslår, att detta anslag för nästa budgetår uppförs med oförändrat belopp och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskoleseminarierna: Materiel, böcker m. m.* för budgetåret 1965/66 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 695 000 kr.

F 16. Folkskoleseminarierna: Utrustning

	Anslag	Nettoutgift
1962/63	950 000	939 930
1963/64	1 050 000	1 027 783
1964/65	1 050 000	
1965/66 (förslag)	1 050 000	

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget uppräknas med 580 000 kr. Överstyrelsen framhåller, att den under budgetåret 1962/63 påbörjade grundutrustningen med AV-hjälpmedel vid seminarierna måste fortsätta. För budgetåret 1965/66 beräknar överstyrelsen en anslagshöjning med minst 190 000 kr. för AV-utrustning. I likhet med föregående år beräknar överstyrelsen vidare 126 000 kr. som medelsförstärkning för anskaffande av tekniska hjälpmedel till behörighetskurserna i engelska. Med hänvisning till ett under anslaget Bidrag till driften av grundskolor m. m. framlagt förslag om en väsentlig förstärkning av elevbibliotekens pedagogiska funktion föreslår överstyrelsen en biblioteksupprustning för en genomsnittlig kostnad av 1 000 kr. per intern och extern övnings-skoleklass vid såväl lärarhögskolor som folkskoleseminarier. För folkskoleseminariernas del beräknas kostnaden härför till 266 000 kr.

Departementschefen

Jag föreslår, att detta anslag för nästa budgetår uppförs med oförändrat belopp och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskoleseminarierna: Utrustning* för budgetåret 1965/66 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 1 050 000 kr.

F 17. Förskoleseminarierna: Avlöningar

	Anslag	Nettoutgift
1963/64	1 963 000	1 896 253
1964/65	2 600 000	
1965/66 (förslag)	3 985 000	

Skolöverstyrelsen föreslår, att detta anslag höjs med 1 866 000 kr. Den föreslagna höjningen sammanhänger *dels* med överstyrelsens i det föregående redovisade förslag om fortsatt utvidgning av seminarieorganisationen, bl. a. genom upprättande av ett nytt seminarium och ett fritidsledarinstitut, *dels* med den automatiska ökningen av antalet klasser på grund av beslutad utbyggnad och *dels* slutligen med de beslutade generella lönehöjningarna. Av den föreslagna anslagshöjningen faller ca 400 000 kr. på det föreslagna fritidsledarinstitutet.

Överstyrelsen framlägger följande förslag om nya tjänster m. m.

1. Två rektorstjänster i ABp 25 vid ett nytt seminarium respektive ett fritidsledarinstitut.
2. Tio lektorstjänster i Ae 25 alternativt adjunktstjänster i Ae 23.
3. Förändring av en redan inrättad adjunktstjänst i Ae 23 till alternativt lektorstjänst i Ae 25.
4. Två lektorstjänster i Ae 25 alternativt adjunktstjänster i Ae 23 vid ett fritidsledarinstitut.
5. 9,5 seminarielärartjänster i Ae 17 vid förskoleseminarierna.
6. En seminarielärartjänst i Ag 17 vid förskoleseminariet i Stockholm.
7. Två kanslibiträdestjänster vid ett nytt seminarium och ett fritidsledarinstitut.
8. Ökade kostnader för arvoden till timlärare, praktikhandledare, läkare, sköterskor, bibliotekariéer samt vaktmästare vid förskoleseminarierna och ett fritidsledarinstitut.
9. Ökade vikariekostnader.

Av motiveringen för dessa förslag inhämtas bl. a. följande.

2—3. Med utgångspunkt i antalet veckotimmar i psykologi, barnobservationer, pedagogik och svenska på den preliminära timplanen kommer, såsom framgår av nedanstående tablå, antalet lärartimmar per vecka i dessa ämnen att vid tvåparallellt seminarium uppgå till 33 timmar och vid treparallellt seminarium till 49,5 timmar.

Enligt gällande bestämmelser angående förskoleseminarierna skall adjunktstjänst omfatta läroämnet psykologi och pedagogik eller detta ämne i förening med läroämnena svenska och/eller etik. Antalet undervisningstimmar för adjunkt är 23 per vecka. För behörighet till rektorstjänst fordras bl. a. att vara behörig till tjänst som adjunkt vid förskoleseminarium. Rektor är skyldig att meddela undervisning 5—8 veckotimmar. Såsom framgår härav finns underlag för inrättande av en lärartjänst vid tvåparallellt och två lärartjänster vid treparallellt förskoleseminarium.

Överstyrelsen anser, att undervisning i de grundläggande ämnena psykologi och pedagogik vid förskoleseminarierna i princip bör bestridas av befattningshavare med lektorskompetens. Emedan det med nuvarande lärarbrist torde vara

ovisst, huruvida lektorsbehöriga sökande kommer att anmäla sig till tjänsterna synes det mest ändamålsenligt med en anordning med alternativa tjänster, nämligen lektorstjänst i Ae 25/adjunktstjänst i Ae 23.

Merkostnaderna för de föreslagna tjänsterna i förhållande till bortfallande timarvodeskostnader beräknas till 36 000 kr.

4—5. Seminarielärarnas undervisningsskyldighet omfattar i medeltal 27 veckotimmar med den fördelning på teoretisk undervisning och medverkan i praktisk utbildning som rektor, i enlighet med anvisningar utfärdade av skolöverstyrelsen, bestämmer. På grundval av den sammanlagda omfattningen av den undervisning som ankommer på seminarielärare att bestrida räknar överstyrelsen med att det vid ett tvåparallellt seminarium fordras 3 seminarielärare och vid ett treparallellt seminarium 4 seminarielärare. I enlighet härmed föreslår överstyrelsen 9,5 nya seminarielärartjänster, varav på grund av beslutad utbyggnad 1,5 tjänster och på grund av föreslagen utbyggnad 8 tjänster.

Överstyrelsen föreslår därutöver, att en seminarielärartjänst i Ag 17 inrättas med hänsyn till den kompletteringskurs för utbildning av förskollärare, som anordnas i Stockholm läsåren 1964/66.

8. Överstyrelsen räknar med ökade kostnader för timlärare, handledare m. fl. dels på grund av organisationens utbyggnad och dels på grund av beslutade högre arvoden för vissa i lärarutbildning medverkande.

Överstyrelsen finner rimligt, att möjlighet bereds vid förskoleseminarium anställd övningslärare till anställning på samma villkor, som skulle ha gällt vid anställning vid annat seminarium. Om så icke sker, torde rekryteringen av meriterade lärare till den för förskoleseminarierna betydelsefulla undervisningen i övningsämnena bli mindre god.

I särskild framställning föreslås att föreståndarna vid vissa övningsinstitutioner skall få ersättning för extra arbetsuppgifter i samband med handledningen på institutionen med 250 kr. för handledare och läsår. Föreståndarnas antal beräknas till sammanlagt ca 45 med i genomsnitt tre handledare på var och en. Kostnaden härför beräknas till 33 750 kr. för läsåret 1965/66.

Arvoden åt seminarielärare beräknas utgå dels med ett grundbelopp av 1 000 kr. per seminarium, dels med 3 kr. 50 öre för varje under höstterminen närvarande seminarielärling. För arvoden åt seminariesköterskor har i likhet med föregående år beräknats 306 kr. + 18,50 per 37 veckor och seminarium.

I särskild skrivelse den 24 september 1964 har skolöverstyrelsen framlagt förslag om inrättande av icke-ordinarie övningslärartjänster vid förskoleseminariet i Stockholm i ämnena teckning, musik och slöjd. Som motivering för detta förslag anför överstyrelsen, att Kungl. Maj:ts stadga för övningslärare den 3 juni 1960 (nr 507) icke äger tillämpning på förskoleseminarierna, varför rektor synes sakna befogenhet anställa övningslärare såsom extra ordinarie eller extra lärare, oaktat förutsättningar härför i övrigt föreligger i fråga om timal m. m.

Departementschefen

Mina ställningstaganden till frågan om förskoleseminarieorganisationens omfattning läsåret 1965/66 har jag redovisat under ett tidigare avsnitt. Jag har därvid tillstyrkt skolöverstyrelsens förslag om utbyggnad av förskoleseminarierna men däremot inte ansett mig kunna biträda överstyrelsens förslag om inrättande av ett statligt institut för utbildning av fritidsledare, en personalkate-

gori som förutsatts tjänstgöra vid fritidshem och i lekplatsverksamhet m.m. Mina i det följande redovisade ställningstaganden skiljer sig från skolöverstyrelsens förslag endast såvitt gäller åtgärder som har samband med nyssnämnda fritidsledarinstitut.

Överstyrelsens förslag om inrättande av en rektorstjänst vid det föreslagna förskoleseminariet i Umeå tillstyrker jag (p. 1).

Vid förskoleseminarierna är läroämnet psykologi och pedagogik att anse som ett huvudämne. Undervisningen i ämnet bestrids uteslutande av timlärare utom vid förskoleseminariet i Stockholm, vid vilket en adjunktstjänst i Ae 23 i detta ämne finns inrättad. Skolöverstyrelsen har nu föreslagit, att tio nya lärartjänster i detta ämne inrättas och har dessutom föreslagit, att dessa lärartjänster konstrueras såsom lektorstjänster i Ae 25 alternativt adjunktstjänster i Ae 23. Jag tillstyrker skolöverstyrelsens förslag och föreslår således, att på personalförteckningen för förskoleseminarierna uppförs elva tjänster såsom lärare i Ae 27/25 eller Ae 23 i psykologi och pedagogik. Innehavare av tjänst i Ae 27/25 bör ha tjänstebenämningen lektor och innehavare av tjänst i Ae 23 tjänstebenämningen adjunkt (p. 3).

Jag beräknar vidare medel för inrättande av 9,5 seminarielärartjänster i Ae 17, en seminarielärartjänst i Ag 17 samt en kanslibiträdestjänst (p. 5—7). Slutligen beräknar jag även medel för ökade kostnader för timlärare, handledare, hälsovård, bibliotekarier samt deltidsanställda vaktmästare. Jag tillstyrker skolöverstyrelsens förslag om arvode till föreståndarna vid vissa övningsinstitutioner. Det bör ankomma på Kungl. Maj:t att meddela erforderliga föreskrifter härom (p. 8).

I övrigt räknar jag endast med automatiska kostnadsstegringar.

Med anledning av vad skolöverstyrelsen i särskild skrivelse föreslagit i fråga om inrättande av icke-ordinarie övningslärartjänster vid förskoleseminariet i Stockholm i ämnena teckning, musik och slöjd vill jag, eftersom förskoleseminariernas utbyggnad aktualiserar samma behov vid andra förskoleseminarier, föreslå de ändringar i gällande bestämmelser som krävs för att möjliggöra anställning av övningslärare i nyssnämnda ämnen såsom extra ordinarie eller extra lärare. Ändring i detta syfte bör ske dels i övningslärarstadgan, dels i avlöningsreglementet för övningslärare. Tjänster i teckning och musik bör placeras i Ae 20 eller Ag 16 och tjänster i slöjd i Ae 20 eller Ag 13.

Mot här redovisade förslag har personalorganisationerna inte haft någon erinran.

Under hänvisning till vad jag sålunda anfört och förordat hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t, att vidta de ändringar i personalförteckningen för förskoleseminarierna, som föranleds av vad jag i det föregående förordat;

b) bemyndiga Kungl. Maj:t att fatta de beslut och vidta de åtgärder, som fordras för genomförande av vad jag föreslagit i fråga om anställning av övningslärare vid förskoleseminarierna;

c) godkänna följande avlöningsstat för förskoleseminarierna, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1965/66:

A v l ö n i n g s s t a t

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	338 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	713 000
3. Avlöningar till icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	2 208 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	726 000
Summa kr.	3 985 000

d) till *Förskoleseminarierna*: Avlöningar för budgetåret 1965/66 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 3 985 000 kr.

F 18. Förskoleseminarierna: Omkostnader

	Anslag	Nettoutgift
1963/64	339 000	199 105
1964/65	460 000	
1965/66 (förslag)	585 000	

Följande sammanställning upptager den för innevarande budgetår gällande omkostnadsstaten samt, för nästa budgetår, dels skolöverstyrelsens förslag till förändringar, dels departementschefens anslagsberäkning.

	1964/65	1965/66 Skolöverstyrelsen	1965/66 Departementschefen
1. Sjukvård m. m., <i>förslagsvis</i>	5 000	+ 2 700	of.
2. Reseersättning åt befattningshavare, <i>förslagsvis</i>	12 000	+ 13 500	+ 4 000
3. Expenser, <i>förslagsvis</i>			
a) Bränsle, lyse och vatten, <i>förslagsvis</i> ...	84 000	+ 17 000	+ 11 000
b) Städning och renhållning, <i>förslagsvis</i> ...	180 000	+ 99 000	+ 50 000
c) Övriga expenser	114 000	+ 65 000	+ 35 000
4. Trädgårdarnas underhåll och skötsel	11 000	of.	of.
5. Särskilda kurser och föreläsningar	25 500	+ 21 100	+ 10 000
6. Ersättning åt lärarkandidater i samband med viss praktik, <i>förslagsvis</i>	8 000	+ 12 200	+ 10 000
7. Bidrag till studiefärder	20 500	+ 7 500	+ 5 000
Summa kr.	460 000	+ 238 000	+ 125 000

Skolöverstyrelsen motiverar de föreslagna höjningarna med, förutom vissa automatiska kostnadsstegringar, den tidigare beslutade och den nu föreslagna utbyggnaden av förskoleseminarierna samt förslaget om inrättande av ett fritidsledarinstitut.

I fråga om anslagsposterna 2 och 5 anför överstyrelsen vidare följande.

2. Genom att seminarierektorer och seminarielärare måste företaga åtskilliga resor för besök på övningsinstitutionerna i samband med lärarkandidaternas praktiska utbildning, har det belopp om högst 700 kr. som utgår till reseersättning m. m. visat sig otillräckligt, varför överstyrelsen räknar med 1 000 kr. per seminarium för resekostnadsersättningar och traktamenten för kommande budgetår. Överstyrelsen beräknar vidare 500 kr. per seminarium för flyttningskostnader.

5. Beloppet för *särskilda kurser och föreläsningar* beräknas liksom föregående år dels för föreläsningar av olika specialister, dels för undervisning i instrumentalmusik. För föreläsningar beräknas beloppet höjt från 500 till 700 kr. per seminarium på grund av rektorernas önskemål om ökat belopp för detta ändamål. Överstyrelsen anser en höjning motiverad bl. a. med hänsyn till allmänt höjda arvodesanspråk från specialister.

För instrumentalmusik beräknas beloppet per klass höjt från 500 till 700 kr. med hänsyn till lärarkandidaternas speciella behov av ökad undervisning i detta ämne.

Departementschefen

Mina ställningstaganden till skolöverstyrelsens förslag framgår av den föregående uppställningen. Avvikelserna i förhållande till skolöverstyrelsens förslag beror dels på att jag som en konsekvens av mitt tidigare ställningstagande till frågan om ett statligt fritidsledarinstitut inte räknar med några kostnader för ett sådant institut under detta anslag, dels på något avvikande beräkningar av anslagsbehovet under skilda poster med hänsyn bl. a. till hittillsvarande belastning på dessa poster.

Jag föreslår, att anslaget höjs till $(460\,000 + 125\,000 =) 585\,000$ kr. och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Förskoleseminarierna: Omkostnader* för budgetåret 1965/66 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 585 000 kr.

F 19. Förskoleseminarierna: Materiel, böcker m. m.

	Anslag	Nettoutgift
1963/64	156 000	132 331
1964/65	180 000	
1965/66 (förslag)	210 000	

Skolöverstyrelsen föreslår, att detta anslag uppföres med 239 600 kr. Av detta belopp avser 129 600 kr. löpande materielkostnader, medan 110 000 kr. avses utgöra engångsanvisningar till det föreslagna nya seminariet och fritidsledarinstitutet samt de befintliga seminarier som beräknas få ett ökat antal klasser läsåret 1965/66. Förslaget avser således en anslagshöjning med i runt tal 60 000 kr. Vid sin anslagsberäkning har överstyrelsen beaktat en engångsanvisning av 90 000 kr. för budgetåret 1964/65.

Av det äskade beloppet hänför sig 30 000 kr. till det föreslagna fritidsledarinstitutet.

Departementschefen

Jag tillstyrker den av skolöverstyrelsen föreslagna medelsanvisningen under detta anslag med den reduktion som följer av mitt ställningstagande till frågan om inrättande av ett fritidsledarinstitut. Jag föreslår således, att anslaget höjs till (180 000 + 30 000 =) 210 000 kr. och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Förskoleseminarierna: Materiel, böcker m. m.* för budgetåret 1965/66 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 210 000 kr.

F 20. Förskoleseminarierna: Inredning och utrustning

	Anslag	Nettoutgift
1963/64	250 000	189 256
1964/65	250 000	
1965/66 (förslag)	300 000	

Skolöverstyrelsen föreslår, att detta anslag höjs med 290 000 kr. till 540 000 kr. *Skolöverstyrelsen* beräknar ett belopp av 60 000 kr. för det föreslagna nya seminariet och 90 000 kr. för det föreslagna fritidsledarinstitutet. Det begärda anslaget i övrigt hänför sig huvudsakligen till inredning och utrustning av planerade nya lokaler för redan befintliga seminarier, av vilka sex beräknas flytta in i helt eller delvis nya lokaler under budgetåret 1965/66. Av det äskade beloppet hänför sig 50 000 kr. till anskaffande av en intern TV-anläggning vid förskoleseminariet i Örebro jämte därtill ansluten övningsinstitution för bedrivande av försöksverksamhet med barnobservationer och demonstrationer.

Under beredningen av förevarande anslagsäskande har genom skolöverstyrelsens försorg inhämtats specificerade uppgifter från varje förskoleseminarium angående kostnaderna för en fullständig utrustning av respektive seminarium ävensom tillkommande kostnader vid en utvidgning med nya klasser. De erhållna uppgifterna, vilka dock inte varit föremål för någon central bearbetning, anger genomgående högre kostnader för inredning och utrustning än dem på vilka skolöverstyrelsen grundat sina anslagsäskanden.

I skrivelse den 27 maj 1964 har skolöverstyrelsen hemställt om ett särskilt anslag av 136 982 kr. för inlösen av inventarier, som i samband med seminariernas förstatligande övertagits från de förutvarande huvudmännen. Överstyrelsen hänvisar till att Kungl. Maj:t i regleringsbrev den 5 juni 1963 anbefallt överstyrelsen att med huvudmännen för de då befintliga förskoleseminarierna träffa avtal angående de statliga förskoleseminariernas övertagande av verksamheten jämte därtill hörande lokaler och inventarier m. m. Det nyss angivna beloppet utgör resultatet av värderingar från de förutvarande huvudmännens sida samt en efterföljande granskning och justering från överstyrelsens sida. Enligt vad överstyrelsen anför har samtliga berörda huvudmän godtagit

överstyrelsens anbud angående värderingen av de inventarier, som bör övertagas av de statliga förskoleseminarierna.

Departementschefen

Jag är inte beredd att utan underlag i form av en noggrann, centralt bearbetad undersökning av förskoleseminariernas behov av medel för inredning och utrustning, tillstyrka ett högre anslag för budgetåret 1965/66 än 300 000 kr. för ifrågasvarande ändamål. Vad beträffar skolöverstyrelsens hemställan om ett särskilt anslag av i runt tal 137 000 kr. för inlösen av inventarier, som i samband med seminariernas förstatligande övertagits från de förutvarande huvudmännen, vill jag uttala den uppfattningen att inventarierna, på samma sätt som skedde vid förstatligandet av socialinstitutet och vid förstatligandet av Vetenskapsakademiens forskningsinstitut för experimentell fysik (prop. 1963: 79 s. 31 samt prop. 1964: 47 s. 21), bör få övertagas av staten utan kostnad. Jag beräknar således inga medel för detta ändamål utan räknar med att skolöverstyrelsen efter meddelat uppdrag skall kunna träffa en uppgörelse med de förutvarande huvudmännen för förskoleseminarierna enligt här angiven princip.

Jag föreslår, att anslaget uppförs med 300 000 kr. och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Förskoleseminarierna: Inredning och utrustning* för budgetåret 1965/66 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 300 000 kr.

F 21. Särskilda lärarutbildningsåtgärder

	Anslag	Nettoutgift
1962/63	1 840 000	2 082 124
1963/64	3 900 000	3 706 920
1964/65	5 590 000	
1965/66 (förslag)	7 485 000	

Nuvarande utbildningsverksamhet

Beträffande den från ifrågasvarande reservationsanslag bekostade kursverksamheten under budgetåret 1964/65 inhämtas bl. a. följande.

De *huvudändamål* som bekostas från anslaget samt kostnaderna för respektive ändamål i avrundade belopp är följande.

1. Vidareutbildningskurser för folkskollärare samt terminskurser i yrkesvägledning 1 700 000
2. Av skolöverstyrelsen i samarbete med universiteten anordnad akademisk undervisning för betygsgraden Godkänd 1 060 000
3. Av skolöverstyrelsen i samarbete med universiteten anordnad akademisk undervisning för betygsgraden Med beröm godkänd 450 000
4. Av skolöverstyrelsen i samarbete med Uppsala universitet anordnad sommarkurs i fysik för betygsgraden Berömlig 38 000

5. Fyra kurser i teoretisk yrkesorientering	32 000
6. Av Hermods korrespondensinstitut anordnad akademisk undervisning	340 000
7. Stipendier till folkskollärare och vissa deltagare i kurser anordnade av Hermods	110 000
8. Utbildningskurs för förskollärare	115 000
9. Utbildning av teknologie magistrar i Linköping och Örebro ..	1 290 000
10. Av Kungl. Maj:t framdeles utfärdade närmare bestämmelser ..	455 000
Summa kr.	5 590 000

Vidareutbildning av folkskollärare. I samband med sina anslagsäskanden för nästa budgetår lämnar skolöverstyrelsen en redogörelse för vidareutbildningsverksamheten under läsåren 1963/64 och 1964/65, av vilken framgår bl. a. följande.

Antalet deltagare i de olika terminskurserna och vidareutbildningskursen i handelsämnen samt i kurserna i psykologi och pedagogik under läsåren 1963/64 och 1964/65 framgår av följande tablå.

Terminskurser, vidareutbildningskurs i handelsämnen samt kurser i psykologi och pedagogik läsåren 1963/64 och 1964/65

Ämne	Antal deltagare vid kursernas början	
	1963/64	1964/65 beräknat antal
<i>Matematisk-naturvetenskapliga ämnen:</i>		
Matematik	115	104
Fysik	105	91
Kemi	82	40
<i>Övriga ämnen (exkl. psyk. och ped.):</i>		
Kristendomskunskap	38	57
Modersmålet (två terminer)	20	50
Historia	58	49
Samhällskunskap	96	151
Biologi (två terminer)	—	44
Yrkesvägledning	118	160
Handelsämnen (två terminer)	13	10
<i>Psykologi och pedagogik</i>	458	350

Den 1964/65 anordnade utbildningen omfattar följande antal kurser i skilda ämnen, nämligen i fysik 7, matematik 6, kemi 6, samhällskunskap 4, yrkesvägledning 4, kristendomskunskap 3, modersmålet 2, historia 2, biologi 2, handelsämnen 1 samt psykologi och pedagogik 8 kurser.

I de till överstyrelsen av kursföreståndarna och kursledarna ingivna pedagogiska redogörelserna för vidareutbildningsverksamheten under läsåret 1963/64 vitsordas, att kursdeltagarna genomgående väl tillgodogjort sig undervisningen och visat stort intresse för kursarbetet. Prövningsresultatet måste enligt överstyrelsens mening också anses gott.

Regional akademisk undervisning bedrivs dels med inriktning på ett akademiskt betyg, dels med inriktning på två akademiska betyg.

Akademiska *ettbetygskurser* anordnas läsåret 1964/65 på aderton orter, nämligen Borlänge, Eskilstuna, Falun, Gävle, Halmstad, Hälsingborg, Kalmar, Karlstad, Kristianstad, Linköping, Luleå, Norrköping, Skövde, Sundsvall, Trollhättan, Växjö, Örebro och Östersund. Sammanlagt anordnas 33 kurser med fördelning på ämnen enligt följande tablå. I tablåen har även medtagits motsvarande siffror för läsåret 1963/64.

Ämne	Antal kurser	
	1963/64	1964/65
Engelska	—	6
Tyska	—	2
Matematik	9	6
Botanik	—	1
Zoologi	—	1
Fysik	3	6
Kemi	2	1
Nationalekonomi	4	6
Statskunskap	7	4
	25	33

Akademiska *tvåbetygskurser* anordnas läsåret 1964/65 i ämnena matematik och fysik i Linköping och Örebro. I dessa kurser deltagar sammanlagt 100 studerande. Undervisning till motsvarande nivå bedrivs även i ämnet kristendoms-kunskap i Skellefteå och Växjö med 25 behöriga deltagare.

Teknisk magisterutbildning bedrivs sedan läsåret 1963/64 i Linköping och Örebro. Utbildningen är anordnad på två linjer, en för teknisk fysik och en för elektroteknik. För den regionala tekniska magisterutbildningen gäller dels Kungl. Maj:ts stadga den 4 juni 1964 (nr 535) angående högre tekniska examina, dels särskilda bestämmelser meddelade den 4 juni 1964 angående regional undervisning för teknisk magisterexamen.

Läsåret 1965/66 kommer den tekniska magisterutbildningen i Linköping och Örebro att vara fullt utbyggd med tre årskurser omfattande, vid oförändrad intagning och efter bortfall av sammanlagt ca 20 deltagare i andra och tredje årskurserna, totalt ca 220 elever.

Anslagsäskanden för 1965/66

Skolöverstyrelsen beräknar i sina anslagsäskanden för budgetåret 1965/66 en ökning av medelsbehovet under förevarande anslag med 2 457 000 kr. Överstyrelsen har därvid inte medräknat kostnaderna för teknisk magisterutbildning.

Den av skolöverstyrelsen beräknade ökningen av medelsbehovet för budgetåret 1965/66 fördelar sig på följande förslag till utvidgning av verksamheten.

1. Anordnande av terminskurser i engelska, tyska och franska	120 000
2. Anordnande av två biämneskurser	36 000
3. Planerade initiativ av samarbetsgruppen universitet-skola	1 500 000
4. Anordnande av fyra regionala akademiska ettbetygskurser	250 000
5. Anordnande av fyra preparandkurser för regional akademisk ettbetygsundervisning	16 000
6. Hermods korrespondensinstitutets stiftelse för uteslutande av ny kurs i franska och för obligatorisk sommarkurs	60 000
7. Anordnande av utbildningskurs för förskollärare med tjänstgöring vid fritidshem	125 000
8. Information om läraryrket m.m.	300 000
9. Justering på grund av beslutade lönegradsuppflyttningar m.m.	50 000

Summa kr. 2 457 000

Av skolöverstyrelsens motivering för dessa förslag inhämtas bl. a. följande.

1. Från flera håll har önskemål framförts om anordnande av i egentlig vidareutbildning ingående terminskurser i språk. Med hänsyn till lärarsituationen i dessa ämnen, särskilt i övre Norrland finner överstyrelsen det angeläget, att terminskurser i dessa ämnen kommer till stånd. Överstyrelsen föreslår tre terminskurser i engelska, tyska och franska läsåret 1965/66.

2. I och med utvidgningen av terminskurserna behöver ytterligare tre biämneskurser anordnas.

3. Kanslern för rikets universitet och skolöverstyrelsen beslöt den 19 november 1963 att inrätta en samarbetsgrupp med uppgift att

dels planera och verka för

a) en utbyggnad av den särskilda akademiska lärarutbildningen utanför universitetsorterna,

b) inrättande av lärarutbildningskurser på ferietid å universitetsorterna,

c) utvidgning till flera ämnen och till högre nivåer av den lärarutbildning som sker genom korrespondensundervisning,

dels för kanslern och överstyrelsen skyndsamt framlägga förslag till de åtgärder som i dessa hänseenden bör vidtagas,

dels ock överväga och framlägga förslag om de åtgärder i övrigt som i avbidan på lärarutbildningssakkunnigas förslag kan vidtagas vid universiteten för att öka examinationen av lärare.

Med hänsyn till de olika initiativ, som kan komma att tagas av samarbetsgruppen under innevarande budgetår och under budgetåret 1965/66, beräknar överstyrelsen en ökning av anslagsposten till vissa särskilda lärarutbildningsåtgärder med 1 500 000 kr.

Någon fullständigare beskrivning över de åtgärder som inom den angivna aktivitetsramen planeras för innevarande och nästkommande budgetår för att

öka lärartillgången kan inte nu lämnas på grund av den korta tid samarbetsgruppen varit i arbete. Några förslag som redan behandlats inom gruppen och som är eller kommer att bli förelagda Kungl. Maj:t kan emellertid här omnämnas.

a) För de studerande vid den regionala akademiska tvåbetygsundervisningen i matematik och fysik i Linköping och Örebro, som påbörjat sina studier höstterminen 1963, och för andra till deltagande i tvåbetygsundervisningen berättigade personer planeras en tvåbetygskurs i kemi höstterminen 1965. Avsikten är att anordna en sådan kurs även i Västerås. För planering av denna undervisning beslöt överstyrelsen den 14 april 1964 tillsätta en arbetsgrupp som senast den 1 oktober 1964 till skolöverstyrelsen skall inkomma *dels* med förslag till studieplan, *dels* med beräkning av kostnaderna för materielanskaffning m. m. På grundval av arbetsgruppens förslag kommer överstyrelsen i samarbete med kanslersämbetet att för Kungl. Maj:t framlägga förslag angående denna undervisning. Överstyrelsen beräknar preliminärt kostnaderna för tre regionala akademiska tvåbetygskurser i kemi till ca 400 000 kr.

b) Innevarande läsår utbyggs tvåbetygsundervisningen i matematik och fysik i Linköping och Örebro med en ny intagningsomgång vid sidan av den redan intagna omgången studerande, som nästa läsår bedriver andra årets studier i dessa ämnen. Överstyrelsen ämnar i samråd med övriga berörda myndigheter undersöka möjligheten att under läsåret 1965/66 utbygga tvåbetygsundervisningen i matematik och fysik till ytterligare fyra kursorter. Kostnaderna härför beräknas till ungefär 450 000 kr.

c) Från fysiska institutionen vid Uppsala universitet har till överstyrelsen inkommit förslag att bereda lärare med två betyg i ämnet fysik möjlighet att förvärva tre betyg i ämnet genom sommarkurser om cirka fem veckor två somrar i följd. Överstyrelsen hemställde den 3 februari 1964 hos Kungl. Maj:t, att överstyrelsen i samarbete med Uppsala universitet måtte få anordna trebetygskurs i fysik under somrarna 1964 och 1965 och att kostnaderna måtte få bestridas ur förevarande anslag. Till sommarkurserna 1964/65 har till 18 platser anmält sig 120 sökande. Överstyrelsen — som fått Kungl. Maj:ts bifall till sin hemställan — avser att under sommaren 1965 dubblera intagningen till kurserna under somrarna 1965 och 1966. Kostnaderna härför beräknas för budgetåret 1965/66 uppgå till cirka 80 000 kr.

d) För anordnande av en sommarkurs i fysik för gymnasister vid universitetet i Lund sommaren 1964 har innevarande budgetår anvisats ett belopp av högst 25 000 kr. Om erfarenheterna från denna kurs visar sig positiva, avser överstyrelsen att under budgetåret 1965/66 anordna ytterligare en sådan kurs.

e) I skrivelse den 8 april 1964 angående lärarutbildningskurs om två terminer för gymnasieekonomer hemställde skolöverstyrelsen och överstyrelsen för yrkesutbildning bl. a., att medel måtte anvisas för anordnandet av en sådan kurs under läsåret 1964/65. Överstyrelsen anholder därför, att medel ställs till förfogande för anordnandet av ytterligare en lärarutbildningskurs för gymnasieekonomer läsåret 1965/66. Kostnaderna för en sådan kurs inklusive ersättning till deltagare beräknas till cirka 220 000 kr.

4—5. Under budgetåret 1965/66 ämnar överstyrelsen söka ytterligare utvidga den regionala ettbetygsundervisningen. Stort intresse har visats från såväl kommunernas som de enskilda lärarnas sida för denna utbildningsform. Överstyrelsen föreslår att medel ställs till förfogande för ytterligare fyra ettbetygskurser. Som en förberedelse till dessa kurser fordras ytterligare fyra preparandkurser.

6. Hermods korrespondensinstituts stiftelse avser att utarbeta en studieplan för en akademisk ettbetygskurs i franska. Undervisningen kommer att påbörjas

under budgetåret 1965/66. Kostnaderna för utarbetandet av studieplanen beräknas uppgå till 35 000 kr. och för en i ettbetygsundervisningen ingående obligatorisk akademisk sommarkurs i Lund till 25 000 kr.

7. Inom den form av barnstugor, som benämnes fritidshem och är daghem för skolbarn, tjänstgör f. n. omkring 120 förskollärare. Förskollärare är emellertid i första hand utbildade för att ta hand om barn under skolåldern. Överstyrelsen föreslår, att vidareutbildningskurs för förskollärare, som tjänstgör vid fritidshem eller annan fritidsverksamhet för skolbarn, anordnas under budgetåret 1965/66. Skolöverstyrelsen bör ha möjlighet att som deltagare i kursen även antaga förskollärare, som syftar till tjänstgöring vid fritidshem. Kursen bör omfatta 16 veckor. Antalet deltagare bör vara högst 20, lägst 12.

8. En informationskampanj i syfte att stimulera till en förbättrad lärarekrytering är avsedd att komma till stånd budgetåret 1964/65. Enligt överstyrelsens mening bör åtgärder av detta slag följas upp under ett antal år. Överstyrelsen beräknar därför för budgetåret 1965/66 för detta liksom de ändamål av liknande slag, som kan bli aktuella i anledning av i prop. 1964: 68 förordade åtgärder, ett belopp av 300 000 kr.

Styrelsen för den regionala tekniska magisterutbildningen beräknar budgetåret 1965/66 medelsbehovet för regional teknisk magisterutbildning till 1 952 000 kr., därav 1 140 000 kr. för driftkostnader och 812 000 kr. för inköp av undervisningsmateriel. Kostnadsökningen, som sammanlagt beräknas till 662 000 kr., sammanhänger med tillkomsten av den tredje årskursen av ifrågavarande utbildning. Det för inköp av undervisningsmateriel äskade beloppet avser resterande anskaffning av utrustning för undervisningen i tredje årskursen i ämnena fysik och elektroteknik.

Till nyssnämnda belopp kommer kostnader på tekniska högskolans i Stockholm stat *dels* för fyra fr. o. m. innevarande budgetår inrättade ordinarie universitetslektorat i matematik och fysik, *dels* för två nya ordinarie universitetslektorat i elektroteknik, som av styrelsen föreslås inrättade fr. o. m. budgetåret 1965/66. Innehavarna av de föreslagna två nya tjänsterna föreslås, liksom fallet är med innehavarna av de fyra redan inrättade tjänsterna, bli stationerade i Linköping och Örebro. Det totala antalet lärartimmar i elektroteknik på varje kursort anges till 1 578 timmar per läsår och behovet av universitetslektorstjänster i ämnet bedöms därför som synnerligen angeläget.

I *särskild skrivelse* den 21 november 1964 har styrelsen för regional teknisk magisterutbildning föreslagit, att på vardera utbildningsorten nuvarande arvodesbefattning såsom deltidsanställd kursföreståndare ersätts med en fristående befattning som utbildningschef (prorektor). Denna befattning bör enligt styrelsen i lönehänseende vara helt jämförlig med rektorsbefattning vid tekniskt gymnasium. För befattningen bör gälla kvalifikationskrav jämförbara med dem som gäller för universitetslektorat. Någon undervisningsskyldighet bör inte föreskrivas. Styrelsen utgår från att innehavarna av de föreslagna befattningarna skall förestå även den regionala akademiska undervisningen i Linköping och Örebro.

I *skrivelse* den 1 december 1964 har skolöverstyrelsen framlagt förslag av motsvarande innebörd.

Departementschefen

Som den i ett tidigare avsnitt lämnade redogörelsen för ämneslärarsituationen visat föreligger ett stort behov av insatser för att öka tillgången på behöriga lärare. I särskilt hög grad gäller detta lärare för tjänstgöring på grundskolans högstadium. Mot denna bakgrund ansluter jag mig till skolöverstyrelsens uppfattning om angelägenheten av att öka omfattningen av den utbildningsverksamhet som bekostas ur detta anslag.

När det gäller anordnande av tvåbetygsundervisning, särskilt inom ämnesgruppen matematik, fysik och kemi, måste beslut härom föregås av mycket noggranna överväganden rörande erforderliga och tillgängliga resurser och det ändamålsenligaste utnyttjandet av resurserna. Sådana överväganden har i hög grad bildat underlaget för de förslag som framlagts av 1963 års universitets- och högskolekommitté. Med hänsyn härtill anser jag det böra ytterligare penetreras, i vilken utsträckning och på vad sätt den av överstyrelsen önskade utvidgningen av den regionala akademiska tvåbetygsundervisningen bör komma till stånd. Mot denna bakgrund anser jag mig, bl. a. för anordnande av tvåbetygsundervisning i kemi i Linköping och Örebro, böra tillstyrka en anslagshöjning med 600 000 kr. för de ändamål som i skolöverstyrelsens anslagsäskande upptagits såsom planerade initiativ av samarbetsgruppen universitet-skola. Av den differens om 900 000 kr., som detta innebär i förhållande till det av överstyrelsen äskade beloppet 1,5 milj. kr., hänför sig 440 000 kr. till pedagogisk utbildning av gymnasieekonomer, för vilket ändamål medel beräknas under det efterföljande anslaget till utbildning av lärare vid yrkesundervisningen (p. 3).

Överstyrelsens förslag till utvidgning av vidareutbildningskurserna för folk-skollärare och de regionala akademiska ettbetygskurserna tillstyrker jag, med hänsyn till vad som konstaterats angående behörighetssituationen på grundskolans högstadium. Jag beräknar vidare medel för kostnader för en korrespondenskurs i franska och för ett fortsättande av den informationsverksamhet angående läraryrket som påbörjats innevarande budgetår. Mot den beräknade justeringen av anslaget på grund av beslutade lönehöjningar har jag ingen erinran. Sammanlagt beräknar jag för här berörda ändamål (p. 1, 2, 4—6, 8 och 9) en ökning av medelsbehovet med 633 000 kr. Jag har inte beräknat medel för anordnande av en kurs för förskollärare med tjänstgöring vid fritidshem (p. 7).

Mot den av styrelsen för den regionala tekniska magisterutbildningen gjorda anslagsberäkningen har jag ingen erinran, ej heller mot förslaget om inrättande av två ordinarie universitetslektorat i elektroteknik på tekniska högskolans i Stockholm stat med stationering av tjänstinnehavarna i Linköping och Örebro. Någon ändring av det förslag till avlöningsstat för tekniska högskolan i Stockholm som förelagts riksdagen i årets statsverksproposition synes inte påkallad.

Jag vill vidare tillstyrka det av nyssnämnda styrelse och skolöverstyrelsen framlagda förslaget om inrättande av två heltidsbefattningar såsom ledare för den till Linköping och Örebro förlagda tekniska magisterutbildningen och tvåbetygsutbildningen i matematisk-naturvetenskapliga ämnen. Anordningen bör

tills vidare äga provisorisk karaktär och jag beräknar därför för budgetåret 1965/66 medel för två befattningar med placering i Bg 1 jämte de övriga avlöningsförmåner som tillkommer rektor vid tekniskt gymnasium med placering i avlöningsgrupp IV. Häremot har vederbörande personalorganisationer inte haft någon erinran.

Slutligen bör för riksdagen anmälas att Kungl. Maj:t genom beslut den 29 januari 1965 bemyndigat styrelsen för den tekniska magisterutbildningen att, intill ett sammanlagt belopp av högst 550 000 kr., beställa undervisningsmateriel för ämnena fysik och elektroteknik att gäldas tidigast budgetåret 1965/66. Syftet härmed var att säkerställa leveranser i tid till höstterminens början av sådan undervisningsmateriel, som fordras för undervisningen i tredje årskursen av den tekniska magisterutbildningen. Denna årskurs tillkommer fr. o. m. läsåret 1965/66.

Den närmare fördelningen av anslaget på olika ändamål bör inte nu fixeras utan bör, liksom för innevarande budgetår, efter förslag av skolöverstyrelsen och styrelsen för den regionala tekniska magisterutbildningen, få fastställas av Kungl. Maj:t.

Jag beräknar kostnadsökningarna under detta anslag vid bifall till vad jag här förordat till sammanlagt 1 895 000 kr., varav 1 233 000 kr. för de av skolöverstyrelsen behandlade utbildningsformerna och 662 000 kr. för den tekniska magisterutbildningen.

Reservationsanslaget till särskilda lärarutbildningsåtgärder bör alltså uppföras med $(5\,590\,000 + 1\,895\,000 =) 7\,485\,000$ kr. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att, utöver de ändringar som föreslagits i prop. 1965: 1, vidta den ändring i personalförteckningen för tekniska högskolan i Stockholm, som föranleds av vad jag föreslagit i det föregående;

b) till Särskilda lärarutbildningsåtgärder för budgetåret 1965/66 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 7 485 000 kr.

F 22. Avlöning åt medverkande och deltagare i praktisk lärarkurs m. m.

	Anslag	Nettoutgift
1962/63	7 554 000	6 569 022
1963/64	9 427 000	6 503 892
1964/65	9 127 000	
1965/66 (förslag)	14 600 000	

Detta anslag skall för budgetåret 1964/65 disponeras på följande sätt:

1. Avlöningar åt deltagare i praktiska lärarkurser, <i>förslagsvis</i>	8 287 000
2. Resekostnadsersättning och traktamente åt deltagare i praktiska lärarkurser, <i>förslagsvis</i>	820 000
3. Expenser vid förberedande lärarkurser	20 000
Summa kr. 9 127 000	

Skolöverstyrelsen föreslår en uppräknings av anslaget med 4 093 000 kr. Överstyrelsen uppskattar behovet av platser för genomgång av praktisk lärarkurs till 900 platser budgetåret 1965/66 mot budgeterade 650 platser innevarande budgetår.

Kostnaderna för avlöning åt deltagare beräknas öka med 3 891 000 kr., därav 700 000 kr. på grund av den beslutade generella lönehöjningen och 3 191 000 kr. på grund av den beräknade ökningen av antalet utbildningsplatser. Till följd av denna ökning i verksamhetens omfattning beräknas även kostnaderna för resekostnadsersättning och traktamente åt deltagare komma att öka med 190 000 kr.

Skolöverstyrelsen räknar vidare för läsåret 1965/66 med ett behov av ytterligare åtta förberedande kurser och föreslår på grund härav en höjning av posten till expenser vid sådana kurser med 12 000 kr.

Departementschefen

Enligt min bedömning torde för utbildning i form av praktisk lärarkurs inte komma att tas i anspråk ett så stort antal platser under nästa budgetår som 900, vilket skolöverstyrelsen räknat med. Jag grundar min anslagsberäkning på antagandet, att omkring 700 platser kommer att utnyttjas, vilket är 50 platser mer än vad innevarande budgetårs anslag beräknats för. Jag räknar med en merkostnad av 680 000 kr. för den av mig beräknade utvidgningen. Härtill kommer den kostnadshöjning med 700 000 kr., som föranleds av den beslutade generella lönehöjningen. Tillsammans uppkommer således för avlöning åt deltagare m. m. en merkostnad av 1 380 000 kr.

Jag föreslår vidare, att under detta anslag medel i fortsättningen anvisas för ersättning till medverkande i praktisk lärarkurs. Denna kostnad har tidigare belastat anslaget till avlöningar vid allmänna gymnasier, vilket anslag för nästa budgetår reducerats med det belopp som för innevarande budgetår beräknats för ifrågavarande ändamål. För nästa budgetår räknar jag med en kostnad för nämnda ändamål av 4 100 000 kr. med vilket belopp förevarande anslag således ytterligare bör höjas. I samband därmed bör anslaget få här använd ny rubrik.

Jag förordar således, att anslaget uppförs med (9 127 000 + 5 480 000 =) 14 607 000 kr. eller, i avrundat tal, 14 600 000 kr. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Avlöning åt medverkande och deltagare i praktisk lärarkurs m. m.* för budgetåret 1965/66 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 14 600 000 kr.

F 23. Avlöning åt deltagare i blindlärar- och dövlärarutbildning

	Anslag	Nettoutgift
1962/63	398 000	316 079
1963/64	423 000	350 744
1964/65	512 000	
1965/66 (förslag)	850 000	

Skolöverstyrelsen föreslår, med hänsyn till de numera gällande bestämmelserna om avlöningsförmåner för deltagare i blindlärar- och dövslärarytbildningen, att anslaget omrubriceras på angivet sätt.

Överstyrelsen räknar med en ökning av medelsbehovet under detta anslag med 347 000 kr. Överstyrelsen framhåller, att blind- och dövskolutredningen väntas framlägga förslag om införande av grundskola i blind- och dövskolan och att detta kommer att innebära en kraftig ökning av lärarbehovet i dessa skolformer. Av denna anledning föreslår överstyrelsen en kraftig ökning av intagningen både till blindlärarytbildning och till dövslärarytbildning.

Departementschefen

Jag föreslår, efter en beräkningsteknisk justering av skolöverstyrelsens anslagsberäkning, att anslaget uppförs med (512 000 + 339 000 =) 851 000 kr. eller, i avrundat tal, 850 000 kr.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Avlöning åt deltagare i blindlärar- och dövslärarytbildning* för budgetåret 1965/66 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 850 000 kr.

b) Övnings- och yrkeslärarytbildning m. m.

F 24. Gymnastiska centralinstitutet: Avlöningar

	Anslag	Nettoutgift
1962/63	823 000	920 361
1963/64	1 002 000	976 527
1964/65	1 192 000	
1965/66 (förslag)	1 500 000	

Såsom framhållits i det föregående har intagningen vid Gymnastiska centralinstitutet innevarande budgetår ökat från 100 till 150 elever, 75 manliga och 75 kvinnliga. Eftersom gymnastiklärarytbildningen är tvåårig innebär denna höjda intagningskapacitet, att det totala elevantalet vid institutet också budgetåret 1965/66 kommer att öka med 50, från 250 till 300.

De förslag, som *direktionen över Gymnastiska centralinstitutet* framlägger i sina anslagsaskanden för nästkommande budgetår, är till drygt hälften av automatisk natur, betingade dels av elevökningen, dels av generella löne- och arvodeshöjningar. Direktiönens närmare förslag framgår av följande sammanställning.

Nya tjänster

1. En laboratur i Bo 1 i kroppsövningarnas fysiologi med samtidig indragning av särskild medelsanvisning (12 000 kr.) för undervisning i fysiologi samt

ändring av nuvarande personliga docenturen i ämnet till tidsbestämd docentur. Till förste innehavare av laboratorstjänsten föreslås nuvarande docenten P. O. Åstrand.

2. Tre lärare i Ag 23 i kroppsövningarnas metodik och praktik.
3. En förste byråsekreterare i Ag 23, med samtidig indragning av en tjänst såsom kansliskrivare i Ae 11 och en arvodesbefattning såsom sekreterare vid institutet.
4. En amanuens i psykologi och pedagogik med halvtidstjänstgöring i reglerad befordringsgång.
5. En laboratorieingenjör i högst Ae 15 vid fysiologiska institutionen.
6. En laboratorieassistent i Ae 11 vid fysiologiska institutionen.
7. Ett ekonomibiträde i Ae 2/3 vid fysiologiska institutionen.

Ändrad lönegradsplacering m. m.

8. Uppflyttning av rektorstjänsten från ABp 27 till Bo 1.
9. Omändring av en lärartjänst i Ae 23 i psykologi, pedagogik och kroppsövningarnas teori till lektorstjänst i Ae 27.
10. Uppflyttning av en tjänst som instrumentmakare i Ao 11 till tjänst som förste instrumentmakare i Ao 13.
11. Uppflyttning av en tjänst som laboratorieassistent i Ae 11 till motsvarande tjänst i Ae 13.
12. Omändring av en tjänst som expeditionsvakt, tillika portvakt, i Ao 7 till tjänst som vaktmästare i Ao 9.

Övrigt

13. Utökat antal medhjälpare vid vinter- och sommarövningar.
14. Utökat antal handledare vid övningsundervisning.
15. Höjda arvoden till handledarna.
16. Ökade kostnader för pianobeledsagning.
17. Ökade kostnader för undervisning i musikens teori och praktik.
18. Ökade kostnader för film och föredrag samt för arvoden till lärare i rytmik och specialister i idrott.
19. Ökade kostnader till följd av generella lönehöjningar, 63 420 kronor.

Förslagen under punkterna 2, 13, 14 samt 16—19, tillhopa motsvarande en kostnadsökning med 239 000 kr., betingas av den förutnämnda elevökningen samt generella höjningar av löner och arvoden. Beträffande övriga förslag inhämtas ur direktionens framställning bland annat följande.

Förslaget om inrättande av en tjänst som laborator, med därtill knutna tjänster såsom laboratorieingenjör, laboratorieassistent och ekonomibiträde (p. 1, 5, 6 och 7), motiveras dels med det genom det större elevantalet ökade behovet av kvalificerad undervisning i kroppsövningarnas fysiologi, dels med önskvärdenheten att förstärka forskningsresurserna på området. Till förste innehavare av laboraturen föreslås nuvarande docenten P. O. Åstrand. Dennes lämplighet för

tjänsten har vitsordats i utlåtanen av professorerna E. Hohwü Christensen och Gunnar Ström.

Direktionen framhåller, att en 'permanent förstärkning av sekreterarresurserna erfordras, främst på grund av den ökade administrativa verksamheten vid institutet och önskemålet att avlasta rektors arbetsbörda. Därutöver betonas behovet av effektiv assistens åt den vid institutet nytillkomna utbildningsnämnden liksom kravet på sakkunnig medhjälpare i budgetarbetet (p. 3).

Förslaget om ändring av lärartjänsten i Ae 23 i psykologi, pedagogik och kroppsövningarnas teori till en lektorstjänst i Ae 27 motiveras med önskemålet att få en kvalificerad företrädare för nämnda ämnen knuten till institutet (p. 9).

Departementschefen

Mot förslaget om inrättande av ytterligare tre tjänster som lärare i kroppsövningarnas metodik och praktik (p. 2) har jag icke någon erinran. Detsamma gäller de förslag, som betingas av övriga automatiska kostnadsstegringar (p. 13, 14 samt 16—19). Tillhoppa räknar jag för här nämnda ändamål med ett ökat medelsbehov av 239 000 kr.

Förslaget om förstärkning av forsknings- och undervisningsresurserna i ämnet fysiologi, särskilt kroppsövningarnas fysiologi, bör tillmötesgå på så sätt att dels den nuvarande docenturen för P. O. Åstrand omändras till en för honom personlig laboratur i ämnet (p. 1) dels ett universitetslektorat i ämnet inrättas. Merkostnaden härför uppskattar jag till ca 50 000 kr., varvid jag förutsätter, att för innevarande budgetår särskilt beviljad medelsanvisning för undervisning i ämnet (12 000 kr.) skall upphöra att utgå.

Frågan om förändringar avseende sekreterar- och kansliskrivargöromålen (p. 3) bör lösas på följande sätt. Sekreteraruppdraget utvidgas och arvodet till sekreteraren höjs i anslutning härtill. Kansliskrivartjänsten omändras till en kanslisttjänst. Särskilda medel anvisas för kvalificerad pedagogisk hjälp åt rektor. Sammanlagt beräknar jag för dessa förändringar, om vilka det ankommer på Kungl. Maj:t att meddela närmare föreskrifter, en kostnadsökning med 10 000 kr.

Därutöver kan jag endast tillstyrka en höjning av handledararvodena från 10 till 15 kr. per timme (p. 15). Sistnämnda belopp bör utgå räknat fr. o. m. den 1 juli 1964 i likhet med vad som gällt vid utbildningen av övriga övningslärarkategorier (prop. 1964: 152 s. 84 och 85).

I övrigt räknar jag inte med några höjningar av anslaget, varför det bör uppföras med (1 192 000 + 300 000 =) 1 492 000 kr. eller, i avrundat tal, 1 500 000 kr. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidta de ändringar i personalförteckningen för gymnastiska centralinstitutet, som förändras av vad jag i det föregående förordat;

b) godkänna följande avlöningsstat för gymnastiska cen-

tralinstitutet, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1965/66:

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	336 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	16 400
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal ...	718 000
4. Arvoden m. m. vid särskild undervisning i idrott och gymnastik, <i>förslagsvis</i>	47 000
5. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	382 600
Summa kr.	1 500 000

c) till *Gymnastiska centralinstitutet*: *Avlöningar* för budgetåret 1965/66 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 1 500 000 kr.

F 25. Gymnastiska centralinstitutet: Omkostnader

	Anslag	Nettoutgift
1962/63	203 000	230 055
1963/64	216 000	247 681
1964/65	271 000	
1965/66 (förslag)	296 000	

Följande sammanställning upptar dels den för innevarande budgetår gällande omkostnadsstaten, dels för nästa budgetår direktionens över gymnastiska centralinstitutet anslagsäskande samt departementschefens anslagsberäkning.

Utgifter	1964/65	1965/66	
		Direktionen	Departements- chefen
1. Sjukvård m. m., <i>förslagsvis</i>	800	+ 400	+ 400
2. Reseersättningar, <i>förslagsvis</i>	32 500	+ 10 600	+ 10 600
3. Resebidrag till elever	39 000	+ 8 000	+ 8 000
4. Expenser			
a) Bränsle, lyse och vatten, <i>förslagsvis</i> ...	88 400	+ 1 600	+ 1 600
b) Övriga expenser	104 800	— 2 000	— 2 000
5. Publikationstryck, <i>förslagsvis</i>	1 300	+ 400	+ 400
6. Lokaler m. m. för särskild undervisning i idrott och gymnastik, <i>förslagsvis</i>	18 200	+ 4 000	+ 4 000
Summa kr.	285 000	+ 23 000	+ 23 000

Särskilda uppbördsmedel

Lokalhyror m. m.	14 000	— 2 000	— 2 000
Nettoutgift kr.	271 000	+ 25 000	+ 25 000

Den under delposten 4 b) redovisade minskningen betingas av bortfallet av en för innevarande budgetår gjord engångsanvisning av 10 000 kr. för utrustning av den nyuppförda plasthallen. Förslaget innebär alltså i själva verket, såvitt gäller medel för löpande utgifter, en höjning av ifrågavarande delpost med 8 000 kr.

Den beräknade minskningen med 2 000 kr. av inkomster i form av lokalhyror m. m. är orsakad av det ökade utnyttjande av institutets lokaler, som följer med det större elevantalet.

Departementschefen

Såsom framgår av sammanställningen över ifrågavarande anslag anser jag mig i alla avseenden böra tillstyrka direktionens äskanden. Jag föreslår således, att anslaget uppförs med $(271\,000 + 25\,000 =)$ 296 000 kr. och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Gymnastiska centralinstitutet: Omkostnader* för budgetåret 1965/66 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 296 000 kr.

F 26. Gymnastiska centralinstitutet: Materiel, böcker m. m.

	Anslag	Nettoutgift
1962/63	52 000	63 549
1963/64	58 000	52 509
1964/65	73 000	
1965/66 (förslag)	91 000	

Direktionen över gymnastiska centralinstitutet föreslår, att förevarande anslag höjs med 18 000 kr. Som motivering härför åberopas bl. a. det ökade elevantalet.

Departementschefen

Jag tillstyrker direktionens förslag om höjning av detta anslag och förordar således, att detsamma nästa budgetår uppförs med $(73\,000 + 18\,000 =)$ 91 000 kr. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Gymnastiska centralinstitutet: Materiel, böcker m. m.* för budgetåret 1965/66 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 91 000 kr.

F 27. Seminarier för huslig utbildning: Avlöningar

	Anslag	Nettoutgift
1962/63	4 637 000	4 397 415
1963/64	5 616 000	5 006 566
1964/65	5 625 000	
1965/66 (förslag)	7 010 000	

Skolöverstyrelsen föreslår, att detta anslag höjs med 1 419 000 kr. Av detta belopp hänför sig sammanlagt 1 335 000 kr. till beslutade löne- och arvodeshöjningar, varav 858 000 kr. till ökade arvoden åt handledare vid den praktiska utbildningen. I övrigt fördelar sig överstyrelsens förslag på följande ändamål.

Seminariet i Göteborg

1. En ny tjänst som adjunkt i kemi och fysik i Ao 23.
2. En ny tjänst som speciallärare i bostads- och hemvårdslära samt arbetsteknik i Ae 21 fr. o. m. den 1 januari 1966.
3. En ny tjänst som husmor i Ao 10 fr. o. m. den 1 april 1966.
4. En ny tjänst som vaktmästare i Ao 9 fr. o. m. den 1 april 1966.
5. Omändring av en kanslibiträdestjänst på halvtid i Ae 7 till heltidstjänst fr. o. m. den 1 januari 1966.
6. Höjt bibliotekariearvode.

Seminariet i Umeå

7. En ny speciallärartjänst i barnavård och tillämpad barnpsykologi i Ae 21.

Samtliga seminarier

8. Ökning av medel till biträdeshjälp på rektorsexpeditionerna med tillhoppa 35 000 kr.

Departementschefen

Mot det av skolöverstyrelsen beräknade medelsbehovet av 1 335 000 kr. på grund av redan fattade beslut som löne- och arvodeshöjningar har jag ingen erinran.

Beträffande överstyrelsens förslag i övrigt anser jag mig, såvitt avser seminariet i Göteborg, böra tillstyrka överstyrelsens förslag om inrättande av nya tjänster såsom husmor och vaktmästare. Vidare räknar jag medel för omändring av en halvtidstjänst som kanslibiträde till heltidstjänst (p. 5) samt för en höjning av arvudet till bibliotekarien (p. 6). Tillsammans beräknar jag för dessa ändamål ett medelsbehov av 10 000 kr.

Den föreslagna nya tjänsten vid seminariet i Umeå i barnavård och tillämpad barnpsykologi är en följd av den förläggning av barnavårdsläro-utbildning till

Umeå, som jag i det föregående tillstyrkt. Härfor krävs en anslagshöjning med i runt tal 30 000 kr.

För ytterligare biträdeshjälp på seminariernas rektorsexpeditioner beräknar jag en höjning med 10 000 kr.

Under hänvisning till det anförda föreslår jag, att detta anslag nästa budgetår uppförs med $(5\,625\,000 + 1\,385\,000 =) 7\,010\,000$ kr.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidta de ändringar i personalförteckningen för seminarierna för huslig utbildning, som föranleds av vad jag i det föregående förordat;

b) godkänna följande avlöningsstat för seminarierna för huslig utbildning, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1965/66:

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	1 750 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	45 000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	3 555 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	1 660 000
Summa kr. 7 010 000	

c) till *Seminarierna för huslig utbildning*: *Avlöningar* för budgetåret 1965/66 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 7 010 000 kr.

F 28. Seminarier för huslig utbildning: Omkostnader

	Anslag	Nettoutgift
1962/63	556 000	469 358
1963/64	738 000	596 872
1964/65	609 000	
1965/66 (förslag)	740 000	

Följande sammanställning upptar dels den för innevarande budgetår gällande omkostnadsstaten, dels för nästa budgetår skolöverstyrelsens förslag och departementschefens anslagsberäkning.

Den äskade höjningen av delposten Övriga expenser motiveras huvudsakligen med inträffade prisstegringar och betecknas sålunda i allt väsentligt såsom av automatisk natur. Kursen för fortbildning av lärare i storhushåll anses behövlig med hänsyn till bristen på personal för tjänstgöring i storkök. Kostnader för tidigare anordnade kurser av detta slag har bestritts ur detta anslag.

	1964/65	1965/66	
		Skolöverstyrelsen	Departements- chefen
1. Sjukvård m. m., <i>förslagsvis</i>	7 500	+ 3 000	+ 3 000
2. Reseersättningar, <i>förslagsvis</i>	16 700	of.	of.
3. <i>Expenser</i>			
a) Bränsle, lyse och vatten, <i>förslagsvis</i> ...	99 700	of.	of.
b) Övriga <i>expenser</i>	440 800	+ 133 800	+ 100 000
4. Skötsel av trädgårdar m. m.	16 300	+ 3 200	+ 3 000
5. Ersättning åt studerande i samband med viss övningsundervisning och praktik, <i>för- slagsvis</i>	17 000	+ 5 000	+ 5 000
6. Bidrag till studieresor	11 000	of.	of.
7. Särskild kurs för fortbildning av lärare i storhushåll	—	+ 20 000	+ 20 000
Summa kr.	609 000	+ 165 000	+ 131 000

Departementschefen

Under hänvisning till min i sammanställningen redovisade anslagsberäkning förordar jag, att anslaget uppförs med $(609\,000 + 131\,000 =) 740\,000$ kr. och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Seminarier för huslig utbildning: Omkostnader* för budgetåret 1965/66 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 740 000 kr.

F 29. Seminarier för huslig utbildning: Materiel, böcker m. m.

	Anslag	Nettoutgift
1962/63	150 000	149 510
1963/64	165 000	163 248
1964/65	165 000	
1965/66 (förslag)	195 000	

Skolöverstyrelsen föreslår, att förevarande anslag för nästkommande budgetår höjs med 60 000 kr. till 225 000 kr. Av detta anslagsbelopp beräknas ca 76 000 kr. för utgifter av löpande karaktär, medan återstoden, 149 000 kr., anses behövligen för nyanskaffning och ersättning av försliten materiel. I detta avseende hänvisas bl. a. till behovet av ytterligare audivisueella hjälpmedel till en kostnad av ca 25 000 kr., och storköksapparatur till en kostnad av ca 58 000 kr.

Departementschefen

Jag förordar, att detta anslag höjs till $(165\,000 + 30\,000 =) 195\,000$ kr. och hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Seminarier för huslig utbildning: Materiel, böcker m. m.* för budgetåret 1965/66 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 195 000 kr.

F 30. Slöjdlärarseminariet: Avlöningar

	Anslag	Nettoutgift
1962/63	394 000	398 814
1963/64	425 000	418 862
1964/65	434 000	
1965/66 (förslag)	510 000	

Skolöverstyrelsen föreslår, att detta anslag höjs med 75 000 kr. Härav belöper 45 000 kr. på generella löne- och arvodeshöjningar. Det resterande beloppet, 30 000 kr., avser dels inrättande av en ny teckningslärartjänst i Ae 20, dels ökade medel till biträde på rektorsexpeditionen. Förslaget om inrättande av ytterligare en tjänst som teckningslärare motiveras med det angelägna i att i ämnena teckning och ritteknik få undervisa i delad klass. Överstyrelsen föreslår, att bestämmelser meddelas, som medger en dylik anordning.

Departementschefen

Jag tillstyrker skolöverstyrelsens förslag och förordar alltså, att detta anslag uppförs med $(434\,000 + 75\,000 =) 509\,000$ kr. eller, i avrundat tal 510 000 kr. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) godkänna följande avlöningsstat för slöjdlärarseminariet, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1965/66:

A v l ö n i n g s s t a t

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	155 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	5 000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	230 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	120 000
Summa kr. 510 000	

b) till *Slöjdlärarseminariet: Avlöningar* för budgetåret 1965/66 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 510 000 kr.

F 31. Slöjdlärarseminariet: Omkostnader

	Anslag	Nettoutgift
1962/63	77 000	82 471
1963/64	80 000	85 206
1964/65	80 000	
1965/66 (förslag)	83 000	

Följande sammanställning upptar dels den för innevarande budgetår gällande omkostnadsstaten, dels för nästa budgetår *skolöverstyrelsens* förslag och departementschefens anslagsberäkning.

	1964/65	1965/66	
		Skolöverstyrelsen	Departements- chefen
1. Sjukvård m. m., <i>förslagsvis</i>	1 300	of.	of.
2. Reseersättningar, <i>förslagsvis</i>	3 000	+ 1 000	+ 1 000
3. Expenser			
a) Bränsle, lyse och vatten, <i>förslagsvis</i> ...	26 700	of.	of.
b) Övriga expenser	36 300	+ 2 000	+ 2 000
4. Ersättning åt lärarkandidater i samband med viss övningsundervisning, <i>förslagsvis</i> ..	11 200	of.	of.
5. Bidrag till anordnande av studieutfärder ..	1 500	of.	of.
Summa kr.	80 000	+ 3 000	+ 3 000

Departementschefen

Jag tillstyrker, att detta anslag uppräknas med 3 000 kr. och således uppförs med (80 000 + 3 000 =) 83 000 kr. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Slöjdlärarseminariet: Omkostnader* för budgetåret 1965/66 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 83 000 kr.

F 32. Slöjdlärarseminariet: Materiel, böcker m. m.

	Anslag	Nettoutgift
1962/63	30 000	30 000
1963/64	30 000	30 000
1964/65	52 000	
1965/66 (förslag)	40 000	

Skolöverstyrelsen föreslår, att detta anslag minskas med 12 000 kr., vilket motsvarar vad som för innevarande budgetår beviljats såsom engångsanvisning för nyanskaffning av viss utrustning, bl. a. AV-hjälpmiddel.

Departementschefen

Jag tillstyrker, att anslaget uppförs med (52 000—12 000 =) 40 000 kr. och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Slöjdlärarseminariet: Materiel, böcker m. m.* för budgetåret 1965/66 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 40 000 kr.

F 33. Utbildning av lärare vid yrkesundervisningen

	Anslag	Nettoutgift
1962/63	3 420 000	3 100 000
1963/64	2 600 000	3 398 000
1964/65	3 240 000	
1965/66 (förslag)	2 985 000	

Beträffande *överstyrelsens för yrkesutbildning* liksom *skolöverstyrelsens* förslag beträffande detta anslag hänvisas till den redogörelse härför, som lämnats i tidigare avsnitt.

Departementschefen. De av mig i avsnittet om utbildning av lärare vid yrkesundervisningen m. m. framlagda förslagen medför en ökning av medelsbehovet med 945 000 kr. På grund av att jag föreslagit, att de medel avseende fortbildning av lärare vid yrkesundervisningen (1 200 000 kr.), som för närvarande ingår i detta anslag, skall överföras till anslaget Lärares fortbildning m. m. uppkommer emellertid en minskning av förevarande anslag med 255 000 kr.

Jag föreslår, att detta anslag för nästa budgetår uppförs med (3 240 000 + 945 000—1 200 000 =) 2 985 000 kr. och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Utbildning av lärare vid yrkesundervisningen* för budgetåret 1965/66 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 2 985 000 kr.

F 34. Ersättning till deltagare i utbildning av lärare vid yrkesundervisningen

	Anslag	Nettoutgift
1962/63	5 370 000	3 890 000
1963/64	4 840 000	3 784 000
1964/65	4 980 000	
1965/66 (förslag)	7 985 000	

Förutvarande *överstyrelsen för yrkesutbildning* har, i anslutning till sina förslag beträffande anslaget Utbildning av lärare vid yrkesundervisningen, föreslagit, att förevarande anslag höjs med 3 328 000 kr. Härav belöper ca 1 500 000 kr. på automatiska kostnadsstegringar, föranledda av beslutade generella höjningar av ifrågakvarande ersättningar. Återstående del av den föreslagna höjningen hänför sig till de förslag, som framlagts med avseende på antalet kurser och dessas längd.

Skolöverstyrelsen har föreslagit att 250 000 kr. beräknas till ersättning åt deltagare i de föreslagna nya kurserna för gymnasieekonomer.

Departementschefen. Under hänvisning till vad jag föreslagit i det föregående beträffande omfattningen av ifrågakvarande lärarutbildning, beräknar jag för

nästa budgetår medel till ersättning åt deltagare i utbildningen med följande belopp:

1. Pedagogiska kurser för yrkeslärare	5 077 000
2. Pedagogiska kurser för ämneslärare	113 000
3. Lärarutbildningskurser för gymnasieingenjörer	360 000
4. Pedagogiska kurser för civilingenjörer	338 000
5. Pedagogiska kurser för handelslärare	1 092 000
6. Lärarutbildningskurser för gymnasieekonomer	250 000
7. Kurs för ADB-lärare	455 000
8. Kurser för instruktionsgymnaster och instruktionsterapeuter ..	300 000

Summa kr. 7 985 000

Det angivna summabeloppet överstiger med 3 005 000 kr. innevarande budgetårs anslag.

Jag föreslår, att detta anslag nästa budgetår uppförs med (4 980 000 + 3 005 000 =) 7 985 000 kr. och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ersättning till deltagare i utbildning av lärare vid yrkesundervisningen* för budgetåret 1965/66 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 7 985 000 kr.

c) Fortbildning m. m.

F 35. Lärares fortbildning m. m.

	Anslag	Nettoutgift
1962/63	4 680 000	4 452 263
1963/64	4 965 000	4 760 687
1964/65	9 880 000	
1965/66 (förslag)	17 535 000	

Såsom framhållits i det föregående bör under detta anslag beräknas medel även för fortbildning av lärare vid yrkesundervisningen.

Beträffande *skolöverstyrelsens* och *överstyrelsens* för *yrkesutbildning* framlagda anslagsäskanden med avseende på lärares fortbildning hänvisas till den i det föregående lämnade redogörelsen härför.

Departementschefen. Under hänvisning till vad jag tidigare anfört i det särskilda avsnittet angående lärares fortbildning förordar jag, att detta anslag för nästa budgetår uppförs med (9 880 000 + 7 655 000 =) 17 535 000 kr.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lärares fortbildning m. m.* för budgetåret 1965/66 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 17 535 000 kr.

F 36. Utbildning av lärare vid folkhögskolor

	Anslag	Nettoutgift
1962/63	47 000	53 643
1963/64	88 000	107 633
1964/65	128 000	
1965/66 (förslag)	188 000	

Skolöverstyrelsen föreslår, att detta anslag för nästa budgetår höjs med 79 000 kr. Härav hänför sig 7 500 kr. till generella löne- och prisstegringar, medan återstoden fördelar sig på sätt som framgår av följande sammanställning.

1. Ökning av stipendiebelopp till folkhögskollärare för studieresor (+ 4 500 kr.).
2. Fortbildningskurs för husmödrar vid folkhögskolor (+ 15 000 kr.).
3. Anordnande av fyra rektorskonferenser (+ 22 000 kr.).
4. Anordnande av två kurser (studiedagar) för folkhögskollärare (+ 30 000 kr.).

Departementschefen

Skolöverstyrelsens beräkning av de automatiska kostnadshöjningarna (7 500 kr.) har jag ingen erinran mot. Jag tillstyrker vidare förslagen om anordnande av rektorskonferenser och studiedagar (p. 3 och 4) och räknar för dessa ändamål, liksom överstyrelsen, med en höjning av tillhoppa 52 000 kr. Överstyrelsens förslag om ökad medelsanvisning för stipendier till folkhögskollärare samt om medel för anordnande av en fortbildningskurs för husmödrar är jag inte beredd tillstyrka.

Jag förordar, att anslaget uppförs med $(128\,000 + 60\,000 =)$ 188 000 kr. och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Utbildning av lärare vid folkhögskolor* för budgetåret 1965/66 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 188 000 kr.

F 37. Bidrag till Ericastiftelsen

	Anslag	Nettoutgift
1962/63	187 000	198 320
1963/64	221 000	238 600
1964/65	266 000	
1965/66 (förslag)	322 000	

Bidrag till Ericastiftelsen utgår, enligt överenskommelse med Stockholm stad, från statens sida med ca 45 % och från stadens sida med ca 55 % av stiftelsens kostnader enligt fastställd stat.

Skolöverstyrelsen föreslår i sina anslagsäskanden, att det statliga bidraget budgetåret 1965/66 höjs med 56 000 kr. Härav hänför sig 29 000 kr. till automatiska kostnadsstegringar, främst generella lönehöjningar. Återstoden avser i huvudsak inrättande av en ny biträdande psykologtjänst, ökade kostnader för föreläsningsarvoden och expenser samt engångskostnad för installation av oljeeldning. För sistnämnda åtgärd beräknas ett engångsbidrag av 7 000 kr. Vid anslagsberäkningen har hänsyn tagits till bortfall av ett för innevarande budgetår anvisat engångsbelopp av 6 000 kr.

Stockholms stad har beslutat att höja sitt bidrag till stiftelsen i enlighet med de beräkningar på vilka skolöverstyrelsens förslag grundar sig..

Departementschefen

Jag tillstyrker skolöverstyrelsens förslag om höjning av detta anslag till (266 000 + 56 000 =) 322 000 kr.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till Ericastiftelsen* för budgetåret 1965/66 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 322 000 kr.

F 38. Kurser för personal m. fl. vid skolor för blindas och dövas

	Anslag	Nettoutgift
1962/63	37 000	24 753
1963/64	58 000	50 243
1964/65	41 000	
1965/66 (förslag)	62 000	

Skolöverstyrelsen föreslår, att detta anslag för budgetåret 1965/66 höjs med 21 000 kr. Anslagsförändringen föranleds av följande förslag.

1. Ökning av antalet kurser för föräldrar till blindas och dövas förskolebarn från sex till sju (+ 5 000 kr.).

2. Utvidgning och omläggning av kurser gemensamma för dövskolans personal samt föräldrar till dövas och hörselskadade skolpliktiga barn (+ 17 000 kr.).

3. Höjda traktamenten till kursdeltagare (+ 8 000 kr.). I stället för traktamente med 16 kr. per dygn föreslås, att detta skall utgå enligt bestämmelserna i allmänna resereglementet.

4. Bortfall av kostnad för en innevarande budgetår tillfälligt anordnad kurs för blindskolornas vårdpersonal (— 9 000 kr.).

Departementschefen

Jag tillstyrker skolöverstyrelsens förslag om höjning av detta anslag till (41 000+21 000=) 62 000 kr. Det bör dock ankomma på Kungl. Maj:t att senare fastställa grunderna för traktamentsersättning till kursdeltagare.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kurser för personal m.fl. vid skolor för blinda och döva* för budgetåret 1965/66 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 62 000 kr.

F 39. Stipendier åt folkskollärare för vinnande av behörighet att undervisa i engelska

	Anslag	Nettoutgift
1962/63	100 000	87 939
1963/64	75 000	84 572
1964/65	75 000	
1965/66 (förslag)	75 000	

Skolöverstyrelsen föreslår, att detta anslag för nästa budgetår uppförs med oförändrat belopp.

Departementschefen

Jag tillstyrker skolöverstyrelsens förslag och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Stipendier åt folkskollärare för vinnande av behörighet att undervisa i engelska* för budgetåret 1965/66 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 75 000 kr.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Sonja Ahrling

INNEHALLSFÖRTECKNING

	Sid.
I. Utbildning av ämneslärare	4
A. Lärarbehov och lärartillgång	4
B. Praktisk-pedagogisk utbildning av ämneslärare	7
C. Departementschefen	9
II. Utbildning av folk- och småskollärare	12
A. Lärarbehov och lärartillgång	12
B. Skolöverstyrelsens förslag rörande utbildningskapaciteten bud- getåret 1965/66	14
C. Departementschefen	15
III. Utbildning av speciallärare	19
A. Nuvarande förhållanden	19
B. Skolöverstyrelsens förslag till utvidgad speciallärarutbildning ..	20
C. Yttranden	25
D. Departementschefen	28
IV. Utbildning av förskollärare m.m.	31
A. Skolöverstyrelsens förslag rörande förskoleseminariernas utbild- ningskapacitet 1965/66	31
B. Skolöverstyrelsens förslag om upprättande av ett fritidsledar- institut	32
C. Departementschefen	34
V. Utbildning av övningslärare	37
A. Inledning	37
B. Behov av och tillgång på övningslärare	37
C. Förslag rörande övningslärarutbildningens kapacitet läsåret 1965/66	42
D. Departementschefen	43
VI. Utbildning av lärare vid yrkesundervisningen m.m.	44
A. Utbildningens nuvarande utformning och kapacitet	44
B. Överstyrelsens förslag för budgetåret 1965/66	45
C. Departementschefen	48
VII. Fortbildning av lärare	51
A. Inledning	51
B. Skolöverstyrelsens förslag för budgetåret 1965/66	51
C. Överstyrelsens för yrkesutbildning förslag för budgetåret 1965/66	56
D. Departementschefen	58

VIII. Anslagsberäkningar för budgetåret 1965/66	61
1. Lärarhögskolan i Stockholm: Avlöningar	61
2. Lärarhögskolan i Stockholm: Omkostnader	67
3. Lärarhögskolan i Stockholm: Materiel, böcker m. m.	68
4. Lärarhögskolan i Malmö: Avlöningar	69
5. Lärarhögskolan i Malmö: Omkostnader	75
6. Lärarhögskolan i Malmö: Materiel, böcker m. m.	76
7. Lärarhögskolan i Göteborg: Avlöningar	77
8. Lärarhögskolan i Göteborg: Omkostnader	83
9. Lärarhögskolan i Göteborg: Materiel, böcker m. m.	84
10. Lärarhögskolan i Uppsala: Avlöningar	85
11. Lärarhögskolan i Uppsala: Omkostnader	88
12. Lärarhögskolan i Uppsala: Materiel, böcker m. m.	89
13. Folkskoleseminarierna: Avlöningar	90
14. Folkskoleseminarierna: Omkostnader	93
15. Folkskoleseminarierna: Materiel, böcker m. m.	95
16. Folkskoleseminarierna: Utrustning	96
17. Förskoleseminarierna: Avlöningar	97
18. Förskoleseminarierna: Omkostnader	100
19. Förskoleseminarierna: Materiel, böcker m. m.	101
20. Förskoleseminarierna: Inredning och utrustning	102
21. Särskilda lärarutbildningsåtgärder	103
22. Avlöning åt medverkande och deltagare i praktisk lärarkurs m. m.	110
23. Avlöning åt deltagare i blindlärar- och dövlärarutbildning	111
24. Gymnastiska centralinstitutet: Avlöningar	112
25. Gymnastiska centralinstitutet: Omkostnader	115
26. Gymnastiska centralinstitutet: Materiel, böcker m. m.	116
27. Seminarier för huslig utbildning: Avlöningar	117
28. Seminarier för huslig utbildning: Omkostnader	118
29. Seminarier för huslig utbildning: Materiel, böcker m. m.	119
30. Slöjdläraryrkesseminariet: Avlöningar	120
31. Slöjdläraryrkesseminariet: Omkostnader	120
32. Slöjdläraryrkesseminariet: Materiel, böcker m. m.	121
33. Utbildning av lärare vid yrkesundervisningen	122
34. Ersättning till deltagare i utbildning av lärare vid yrkesundervisningen	122
35. Lärares fortbildning m. m.	123
36. Utbildning av lärare vid folkhögskolor	124
37. Bidrag till Ericastiftelsen	125
38. Kurser för personal m. fl. vid skolor för blind- och döva	125
39. Stipendier åt folkskollärare för vinnande av behörighet att undervisa i engelska	126